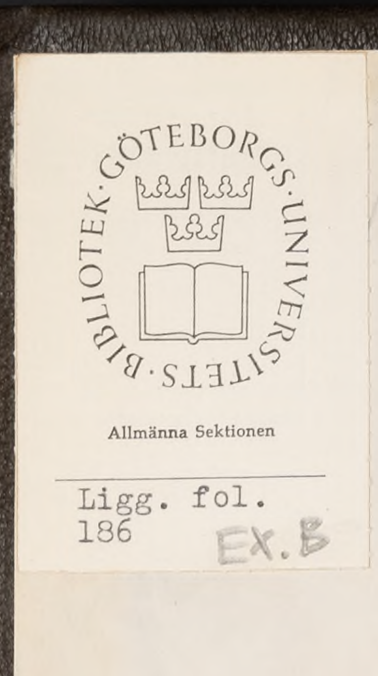

UNIVERSITAS GOTHOBURGENSIS
1891
GÖTEBORGS UNIVERSITET

TAFLOR

TILL

OLAUS RUDBECKS ATLANTICA

UPPSALA OCH STOCKHOLM
ALMQVIST & WIKSELLS BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG

Olaus Rudbeck

ATLANTICA

TAFLOR

TAFLOR

TILL

OLAUS RUDBECKS ATLANTICA

FACSIMILEUPPLAGA

PÅ UPPDRAG AV

LÄRDOMSHISTORISKA SAMFUNDET

UTGIVEN AV

AXEL NELSON

UPPSALA OCH STOCKHOLM
ALMQVIST & WIKSELLS BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG

Bibliofilupplaga
om ett hundra numrerade exemplar
på papper från Grycksbo Bruk.
Tryckt i Uppsala år 1938 av
Almqvist & Wiksells Boktryckeri-Aktiebolag
med planscher i offset från
Ivar Hæggströms Boktryckeri A.-B.,
Stockholm

ARKIVEXEMPLAR

TAB.I.
Fig. 1
HYPERBOREI
CELTÆ
GRÆCI
Dardania
P. Euxinus
ARIMASTÆ
SARMATÆ
CASAN
Volga
Colchi
Caucasus
Hircanum s. Caspium
Massagetæ
Sacæ
Oxus fl.
Bactriana
Parti
Persæ
Carmania
Sinus Persicus
Assyria
Babylon
Chaldæa
Armenia
Syria
Arabia
Cappadocia
Gallatia
Phrygia
Troia
Sardinia
Columnæ
MAVRI
GÆTVLIA
Cartago
Ægyptus
Memphis
Heraclid
Thebæ
Nilus
Sinus Arabicus
ICTHIOPHA: ÆTHIOPIA
DESERTUM
CUMANIA
Regio plana
CATHAIA
INDIA
SINA
ICTHIOPHAGI
10 20 30 40 50 60 70 80 90 100 110 120 130 140 150 160 170 180

Tab. II. Fig. 2
Oceanus Scythicus
Tule Ptolomei
Oceanus Deucalidonius
Mare Hyperboreorum
Orcades
Mare Atlanticum
f. Mare Divinum
Albion
Britannia
Iernis
Germania
Gallia
Sarmatia
Mare Balticum
Androphagi
Biarmia
Volga
Tanais
Pannonia
Adriaticus Sinus
Tarracone
Celtiberia
Narbonensis Provincia
Sardinia
Pontus Æxenus
f. Euxinus
Tracia
Macedonia
Epirus
Galatia
Amazones
Cappadocia
Caucasus
Sauromatæ
Asia
Propria
Phœnicia
Cyprus
Mare Mediterraneum
Libya
Getuli
Arabia
Babilon
Philipp Jacob Theloff

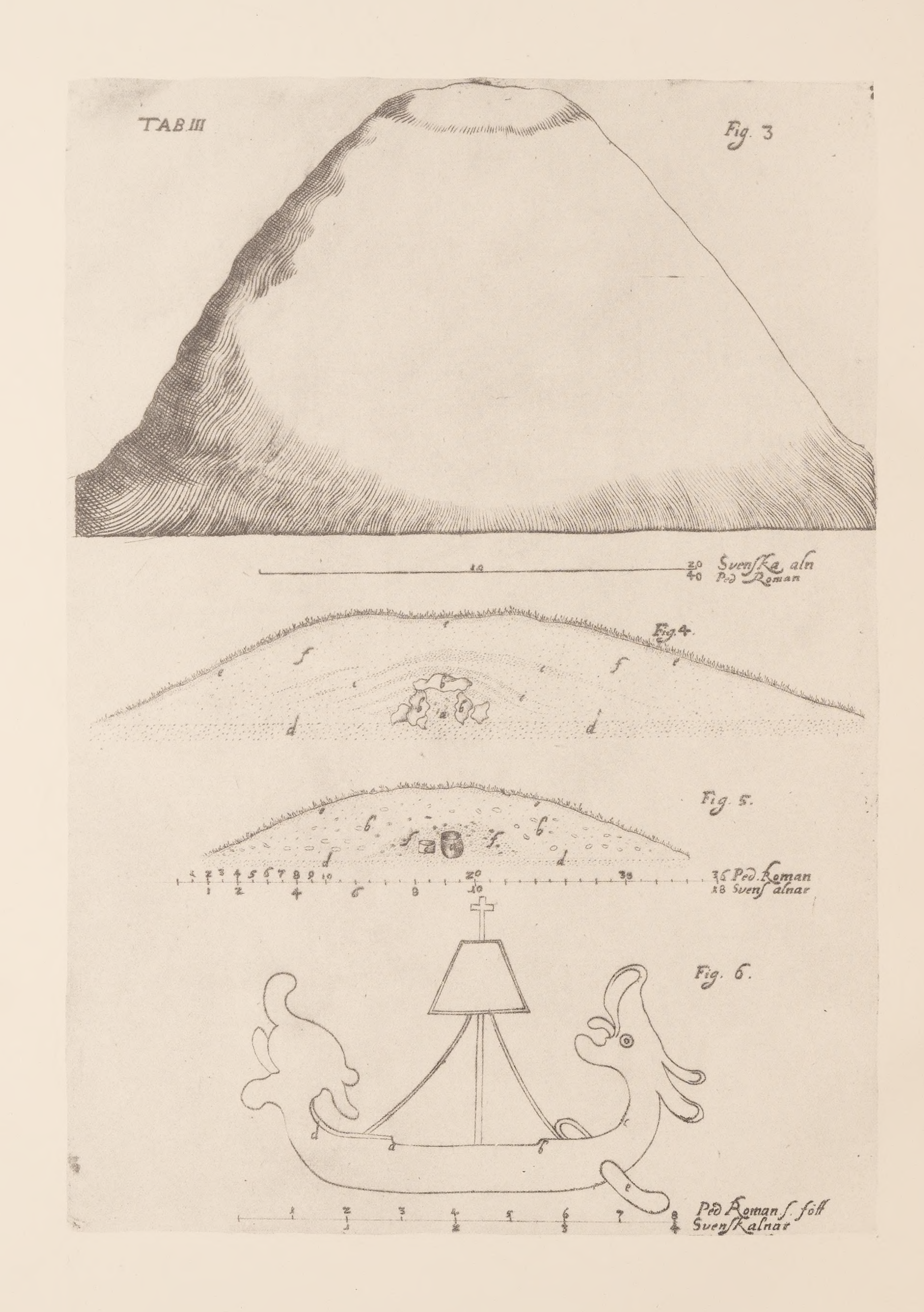

TAB III
Fig. 3
20 Svenska aln
40 Ped Roman
Fig. 4.
Fig. 5.
36 Ped. Roman
18 Svens alnar
Fig. 6.
Ped Roman s. föst
Svenskalnar

Fig. 7.
Sunnan
Norby
Skytaa
Mannekullar
Örebro
Oxekällan
Örea
Scytüngeby
forsgäle
Oster
Skytlunge kiörkia
Skytkullen
Westen
Skytlungekullarna
HageHögen
Hageby
Nordan
Thesot

TAB. IV.
Fig. 8.
Tabula ex Geographia Antiqua Horny excerpta
Argonautarum reditus ex Orpheo
Calpium Promontorium
Cronium
mare
macrobii
Acheron
Ripæus mons
Cimmerii
Hyperborei
Atlanticum Pelagus
Scythæ
sylua
immensa
Tanais
Peucessa
jernis
ÆVROPA
Thermesius. fl.
Colchos
Herculis
Columnæ

Fig. 9
Hyperborei
Salinge
Atinis s. Apollinis Templum
Gamla Up Sala
Waak Sala
Sala
Fyreswald
Fyreaa
Svartbecken
Nya Up Sala
Fyringe
öfverfyre
explicat. litter
c. Slotte
b. domkyrkian
A Fyresholmen

Fig. 10.

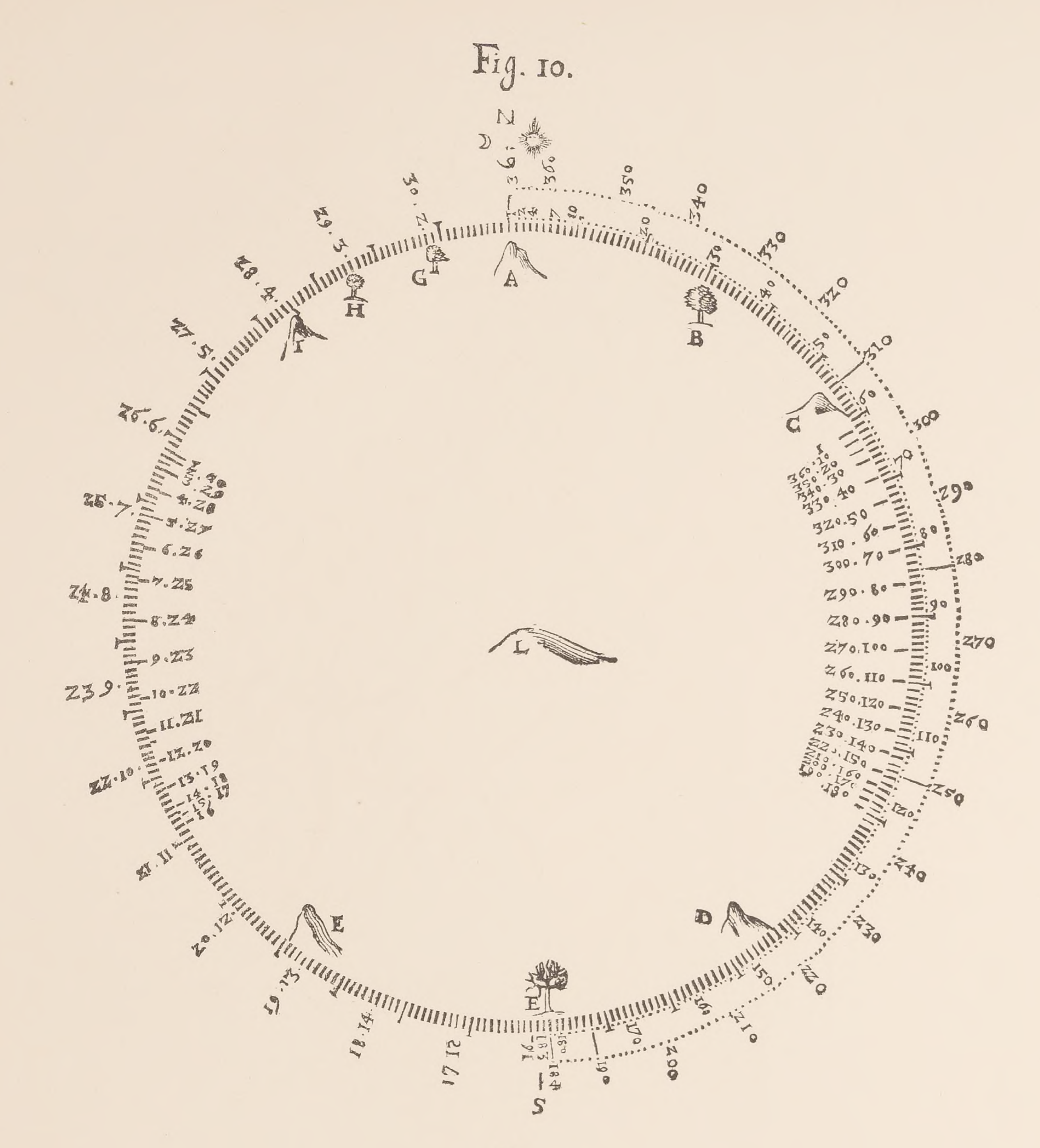
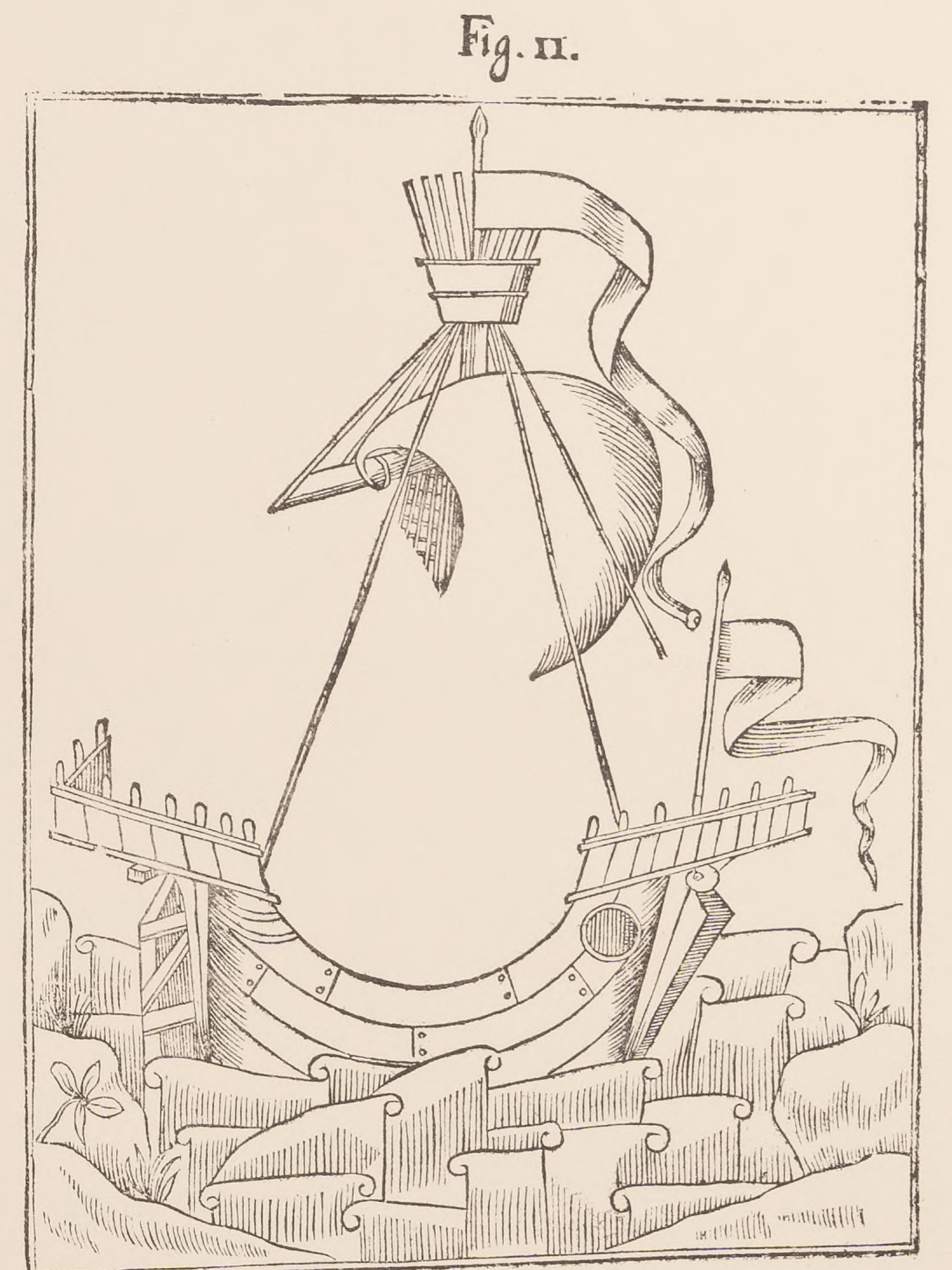
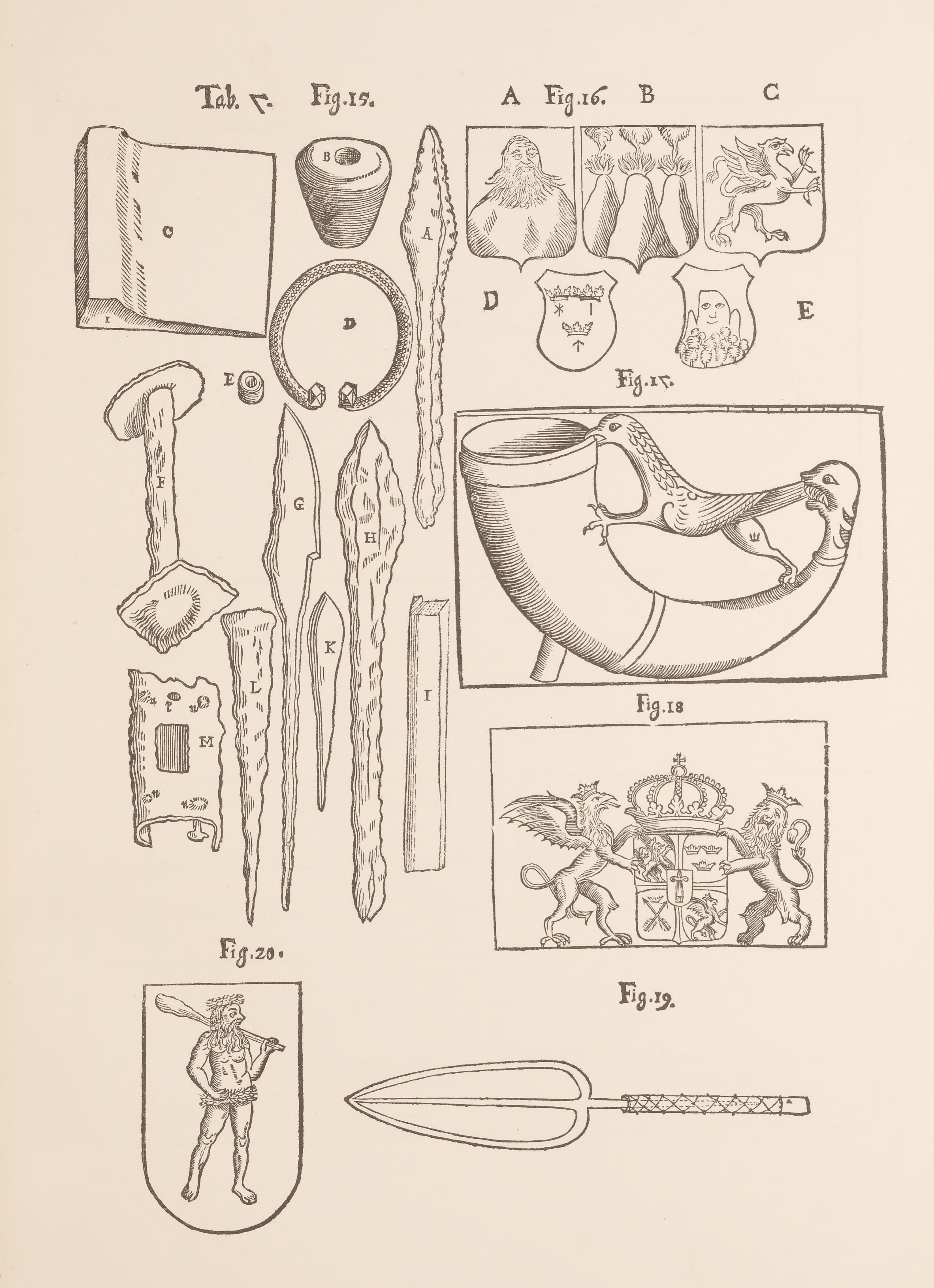

N
A
B
C
D
E
G
H
I
L
S

Fig. 11.

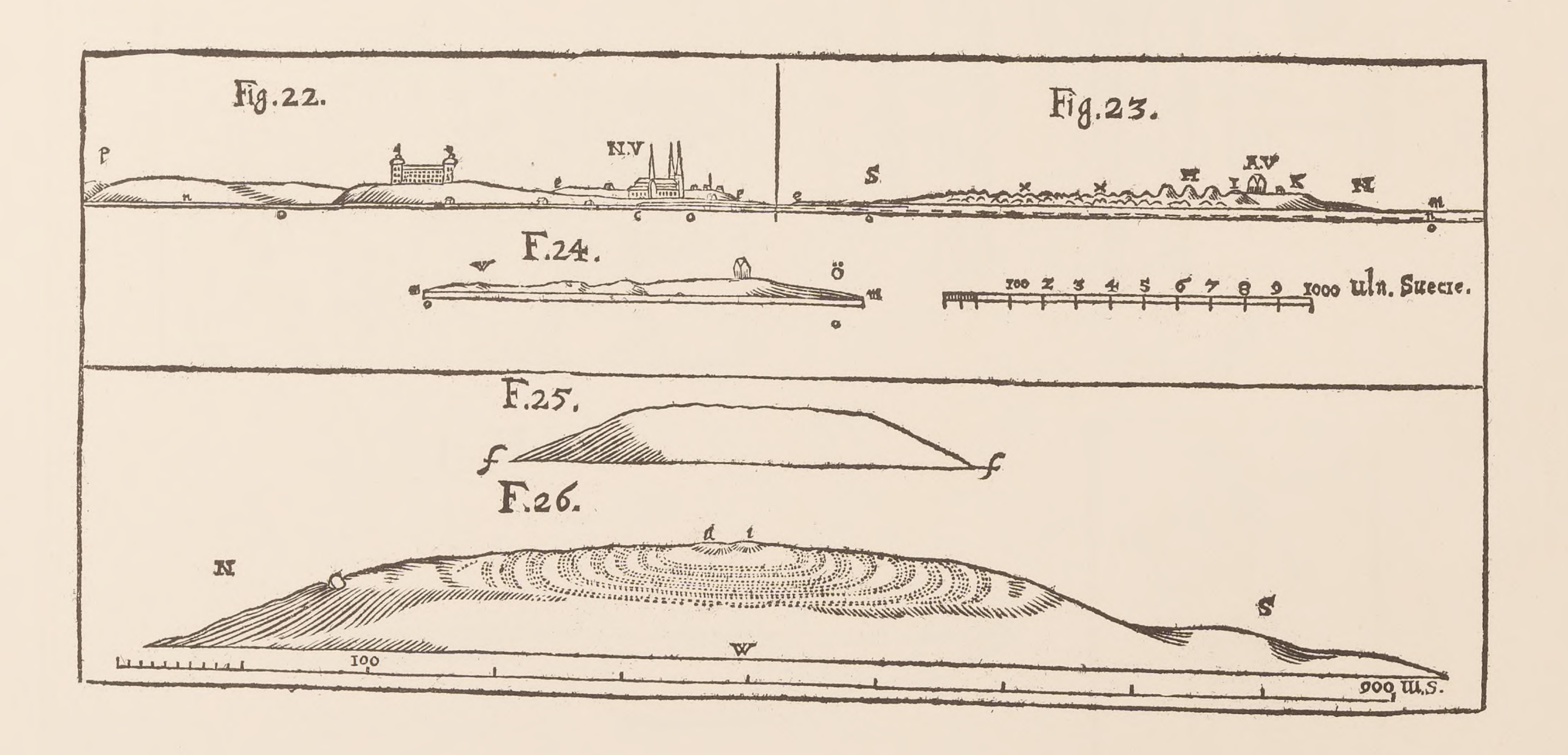

NOR
UPSALA IOVIS NEPTUNI & PLUTONIS olim SEDES
TENSTA
BIÖRKLINGE
LENA
SKYTUNGE
RASBO
ARENTUNA
BALINGE
Gamble Upsala Skogen
IUNKIIL
ÅKERBY
UPSAL
WAKSALA
FUNBO
BÖRIE
Nyia UPSALA AROS
DANMARK
WANGE
LABY
LAGGA
RAMSTA
NÄS
DALBY
OEKGÅLEN
ÅKER
WESTER
ÖSTER
SÖDER
Milliare Svevicum
98½ respondent 1 grad.
Ulnæ Svevorum
Stadia Græcorum

Atlantica
Ogygia
Hyperboreorum Insula
Scythia
Basilia
Balthia
Bannomanna
Osericta
Elixoia
Beatorum Insula
Scandia
Gothia
Codanonia
Gallia
Galgavia
Thule
Vergion
Cimbrica Chersonesus
Acheron
Inferus
Horti Hesperidum
Campi Elysy
Suevia
Tab. VI. Fig. 14
Cronium Mare
Grohafvet
Mare Mortuum
S. Morimarusa
S. Maure Manskoi More
S. Maurde more
Tetys Sinus
Atlanticum Mare
Biarmia
Gran Viken
S. Caramsyce
S. Gandviken
S. Cronius Sinus
Holme Gard
Venedicus Sinus S. Finnicus
Mare Balthicum
S. Scythicum
S. Varegium
Barbaricum
Osterymnicum
Gotland
Godanus Sinus
Pottens Pontus
Sodermanland
Gothia
Scandia
Bergen
Statanger
Valdeas
Ida Mons
Hillevones
Skagen
Philipp Jacob Thelott

Tab. 5. Fig.15.
A Fig.16. B C
D E
Fig.17.
Fig.18
Fig.19.
Fig.20.

Tab. 8. Fig. 21.

T.9. F.27.

uln. Sueci. 2000 1800 1600 1400 1200 1000 900 700 500 300 100

T.10.F.28.

Fig.29.

Fig.30.

Fig.31.

Fig. 34.

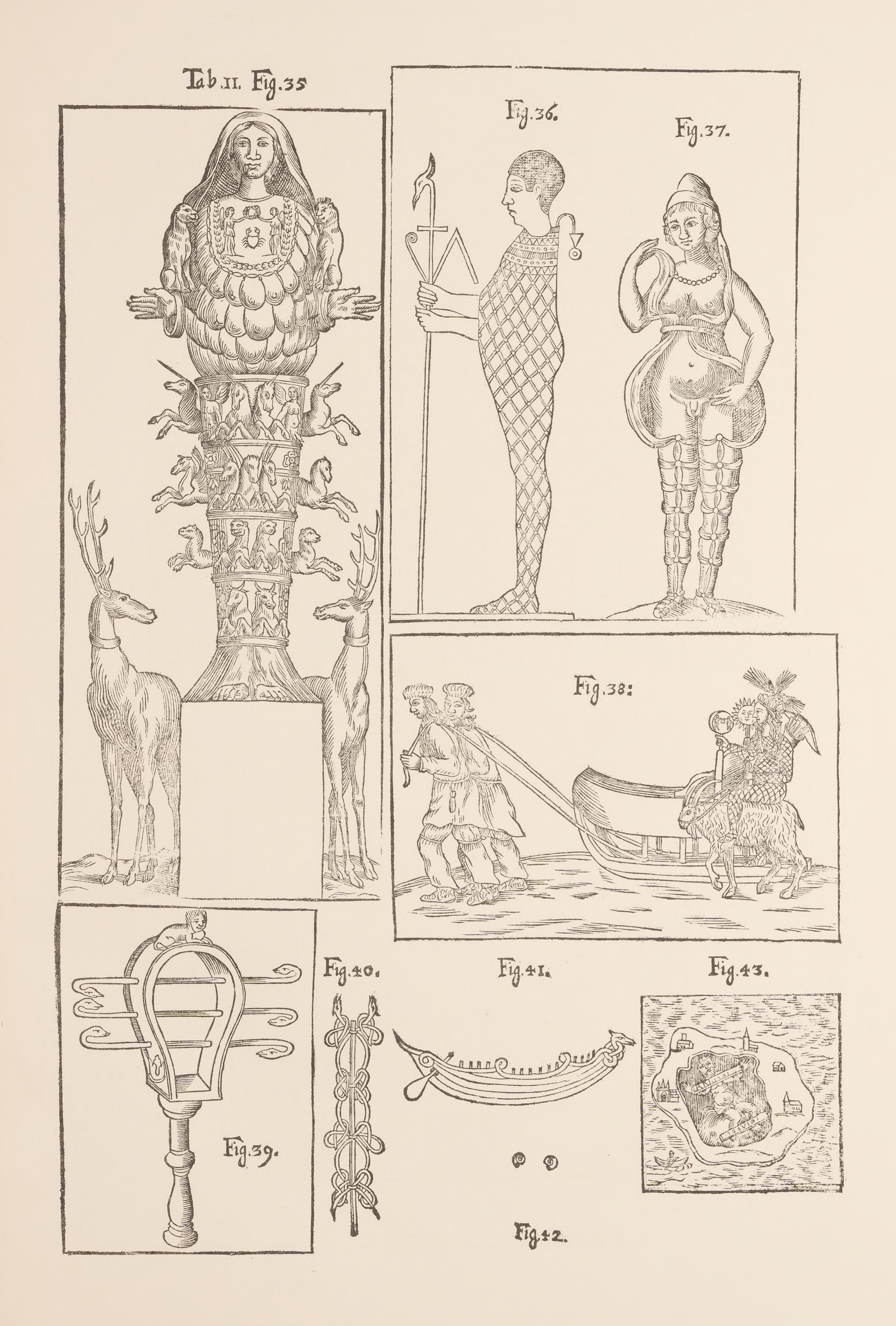
OTHIN

THOR

FRIGGE

Fig.32.

Fig.33.

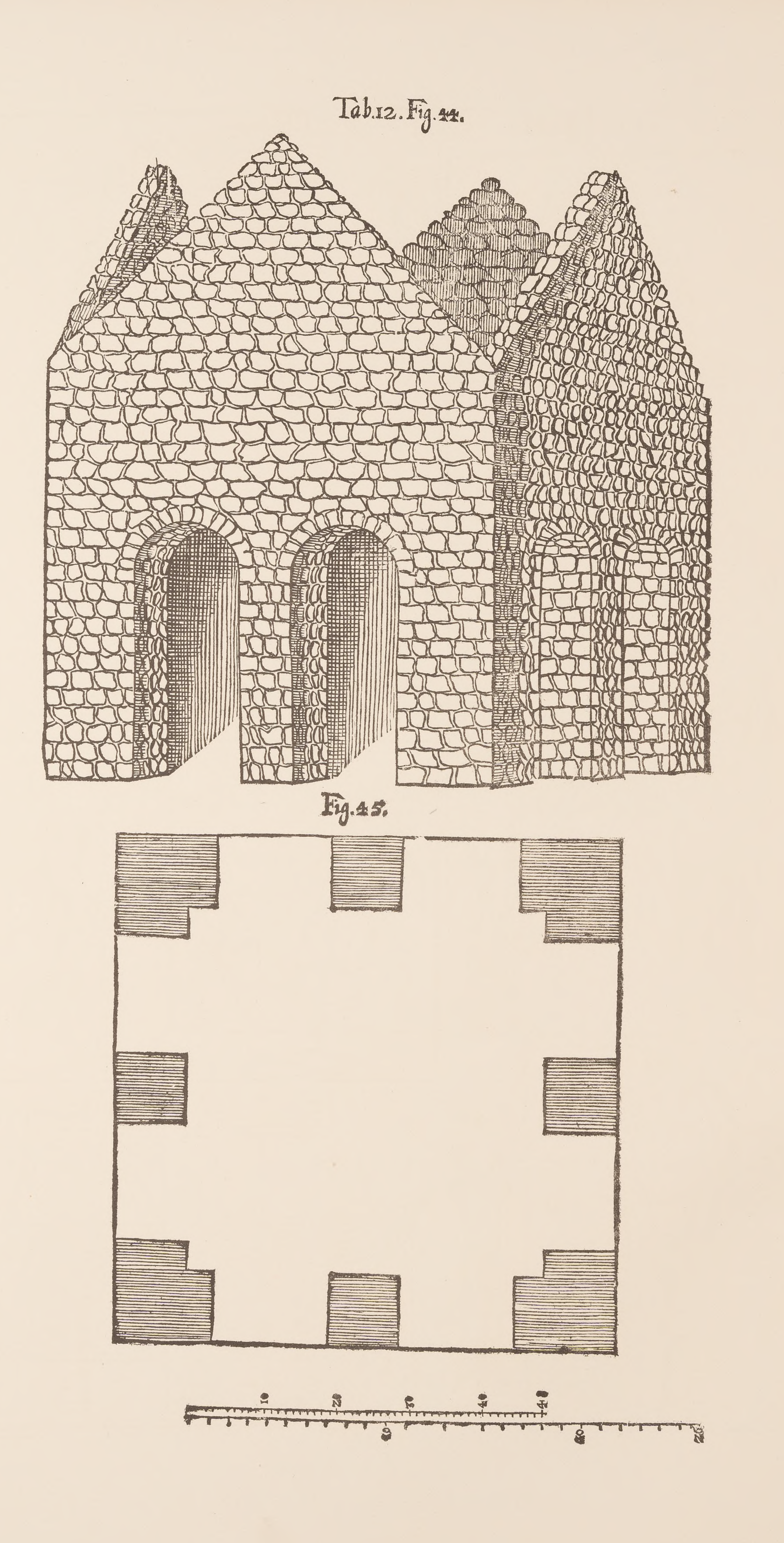

Tab.12. Fig.44.

Fig.45.

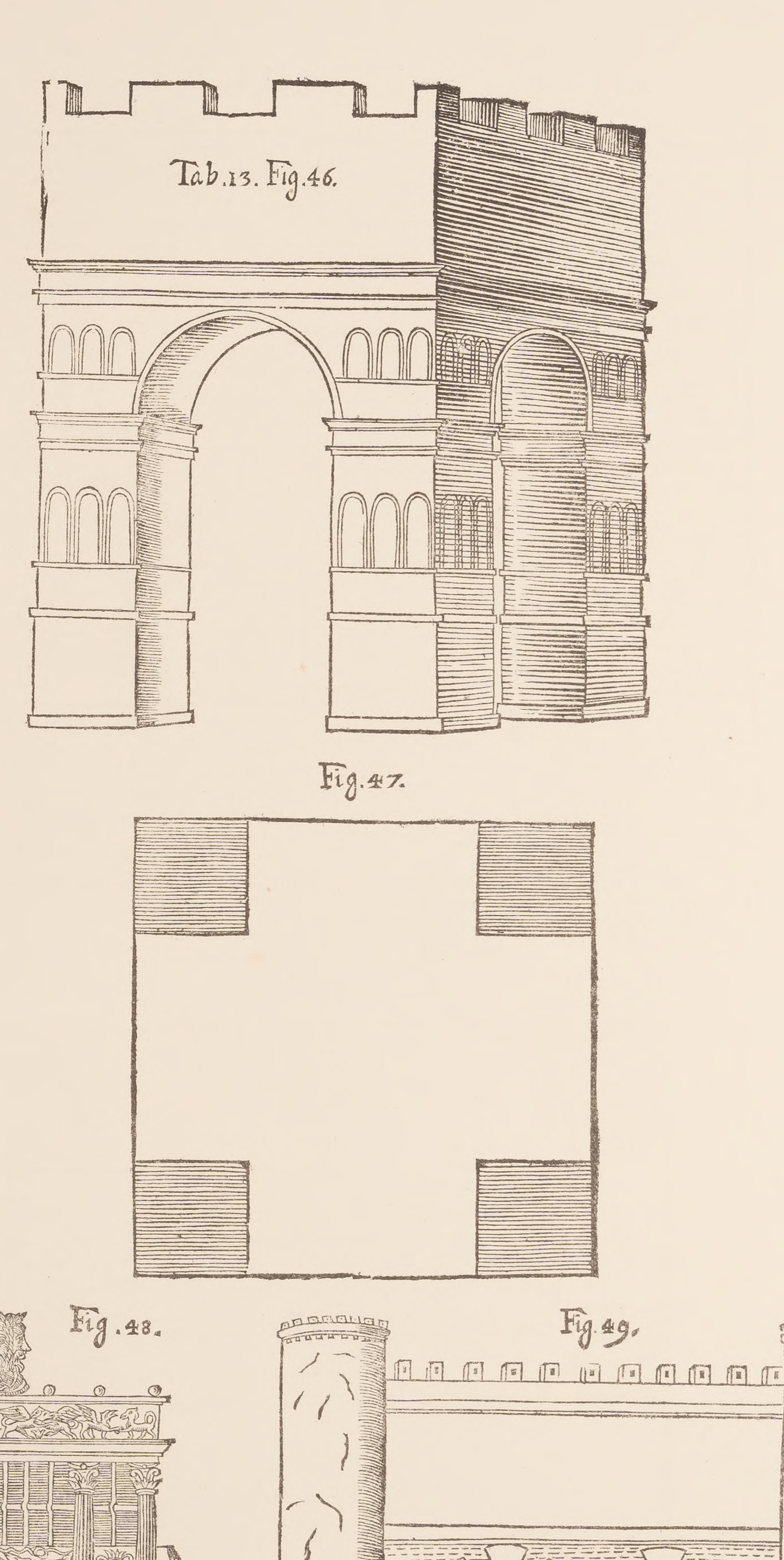

Tab.13. Fig.46.

Fig.47.

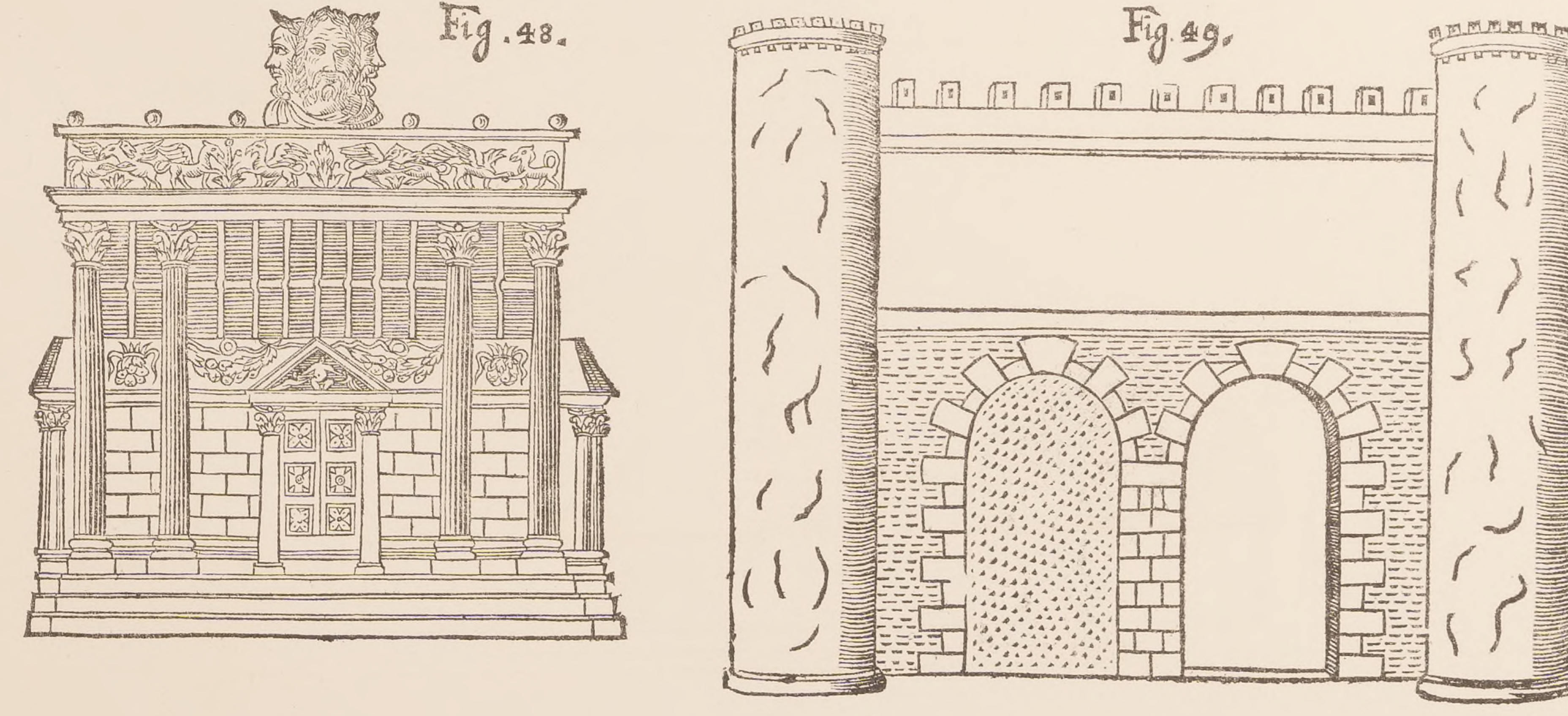
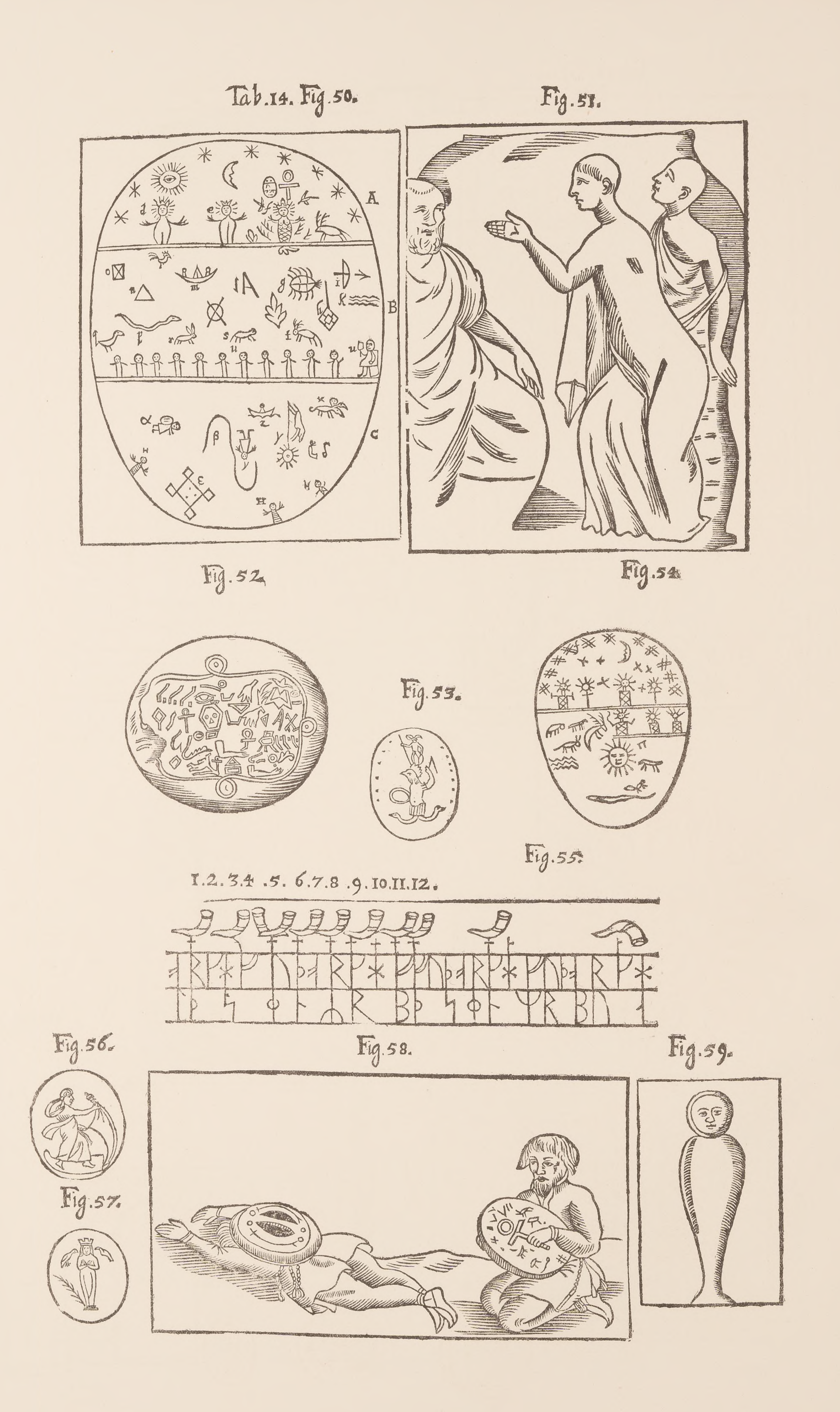
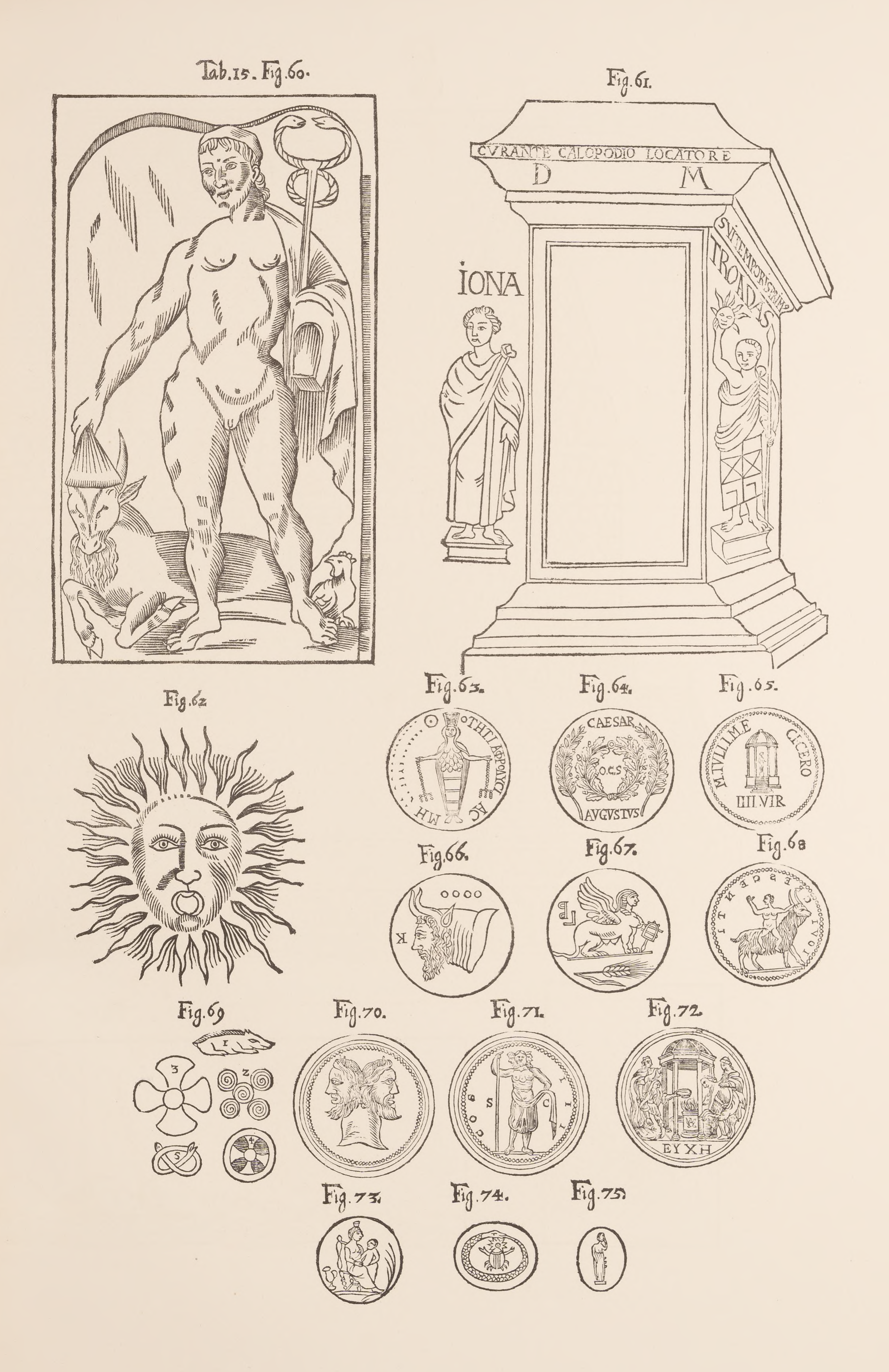
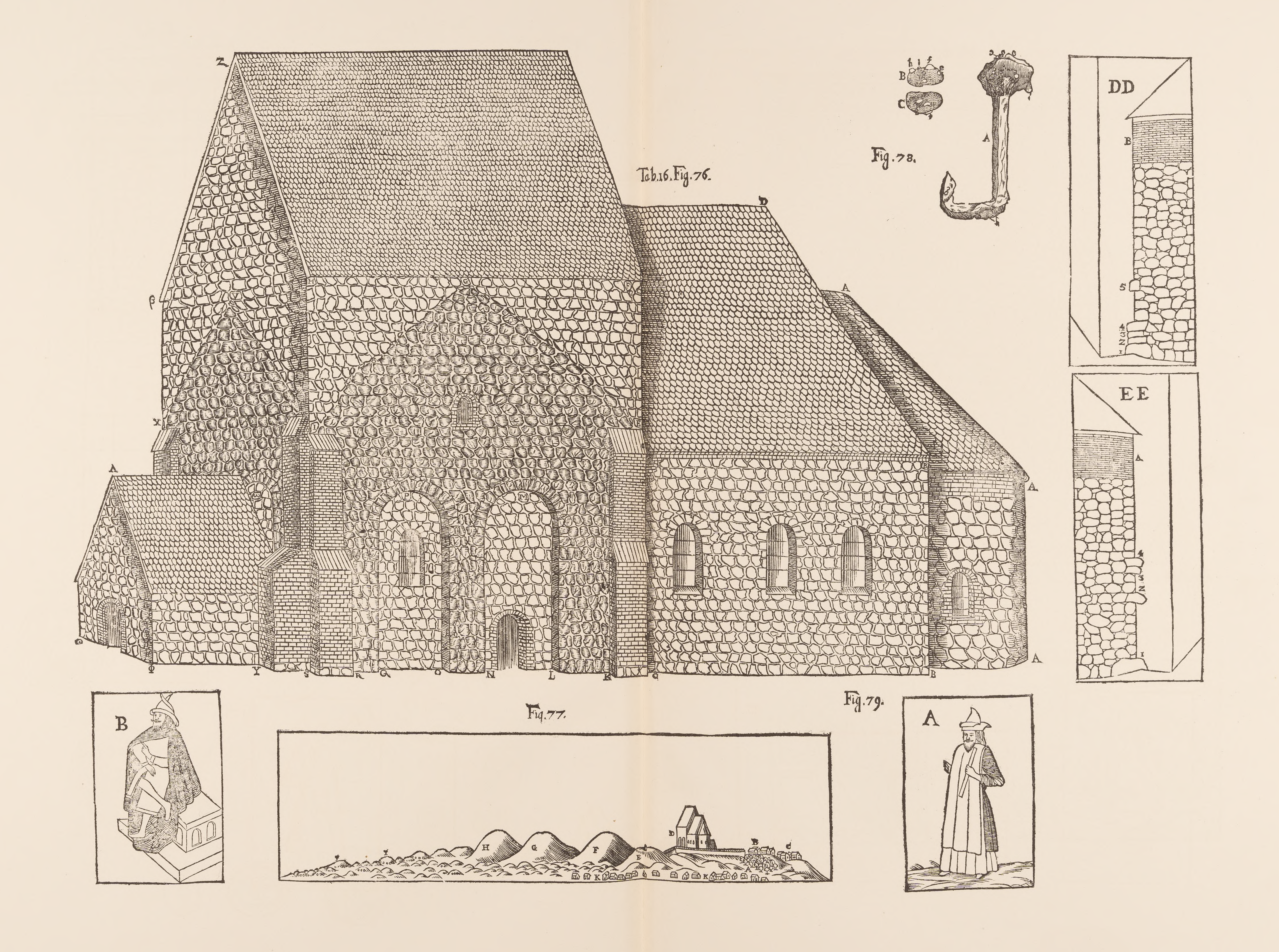
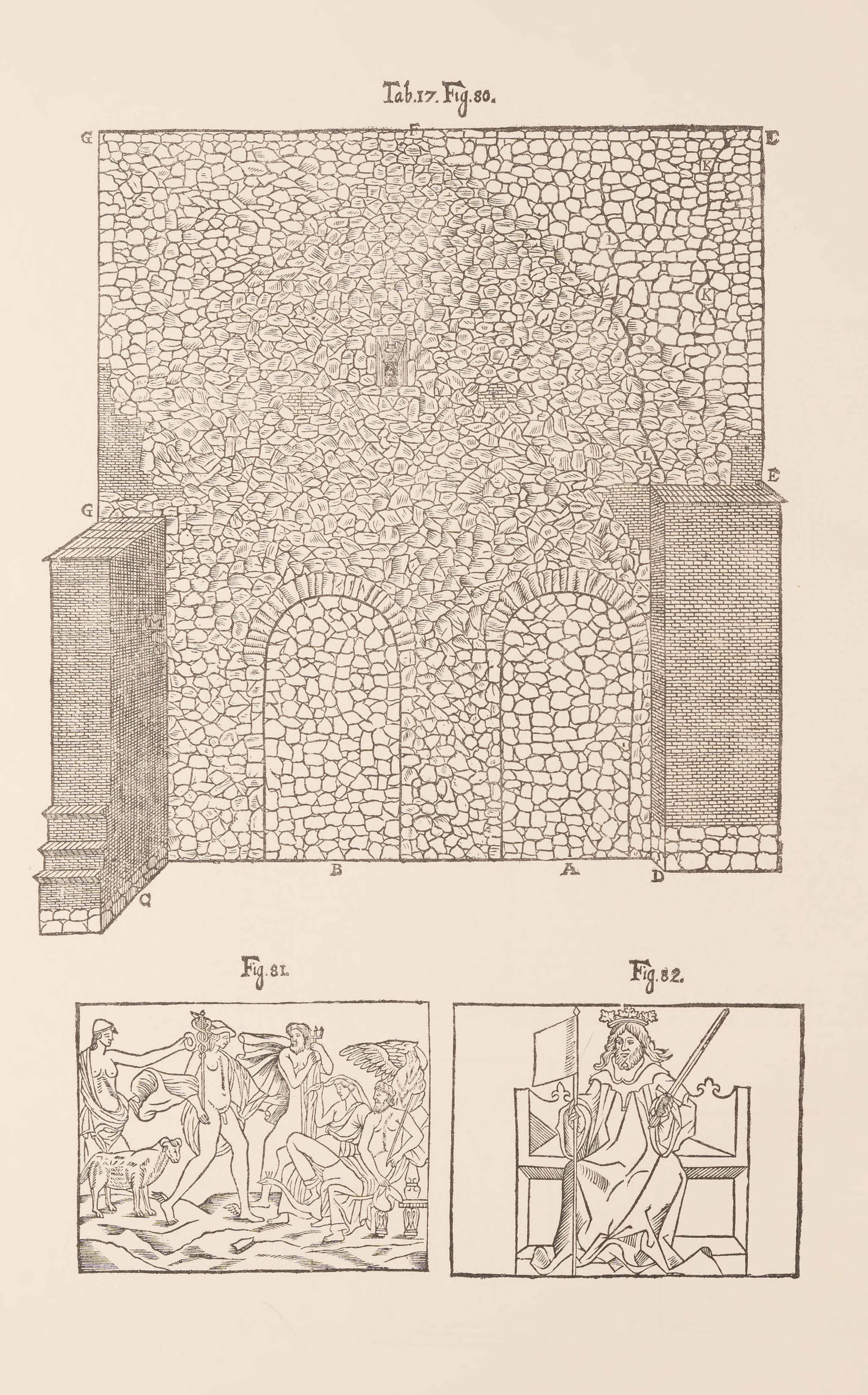

Fig.48.

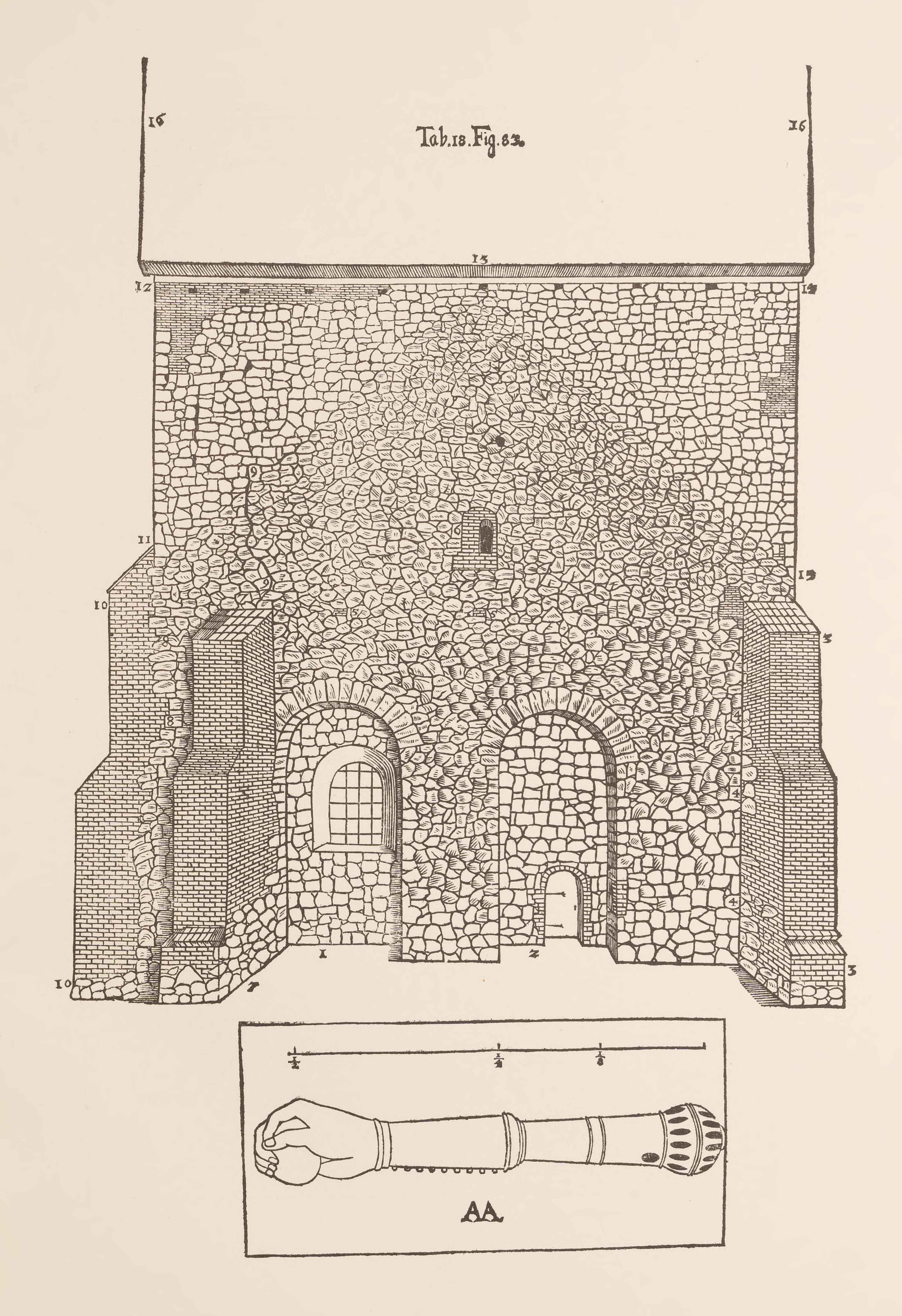
Fig.49.

Tab. 14. Fig. 50.
Fig. 51.
Fig. 52.
Fig. 53.
Fig. 54.
Fig. 55.
1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12.
Fig. 56.
Fig. 57.
Fig. 58.
Fig. 59.

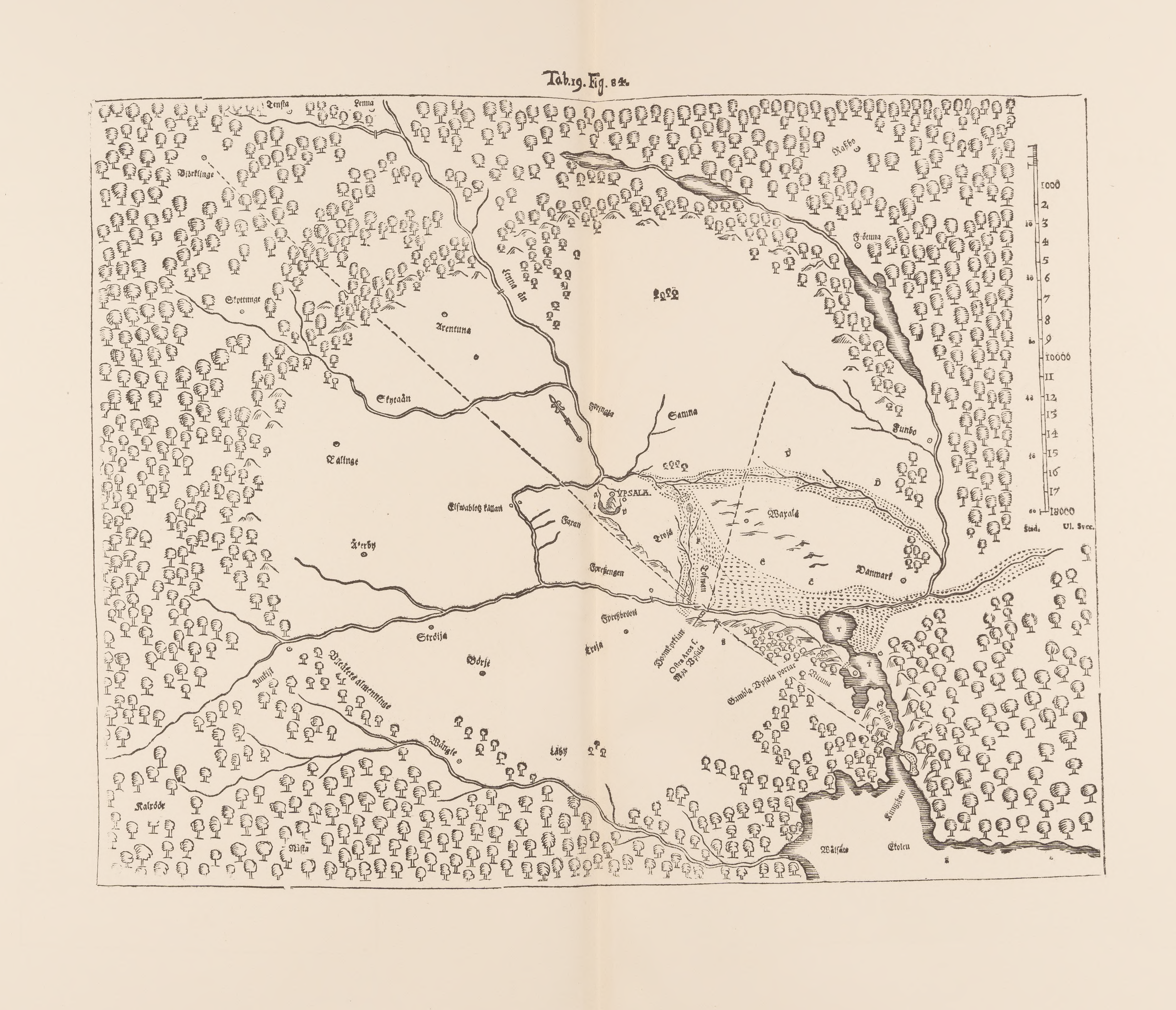

Tab. 15. Fig. 60.
Fig. 61.
CVRANTE CALOPODIO LOCATORE
D M
IONA
Fig. 62.
Fig. 63.
Fig. 64.
CAESAR
AVGVSTVS
Fig. 65.
CICERO
IIII.VIR
Fig. 66.
Fig. 67.
Fig. 68.
Fig. 69.
Fig. 70.
Fig. 71.
Fig. 72.
BYXH
Fig. 73.
Fig. 74.
Fig. 75.

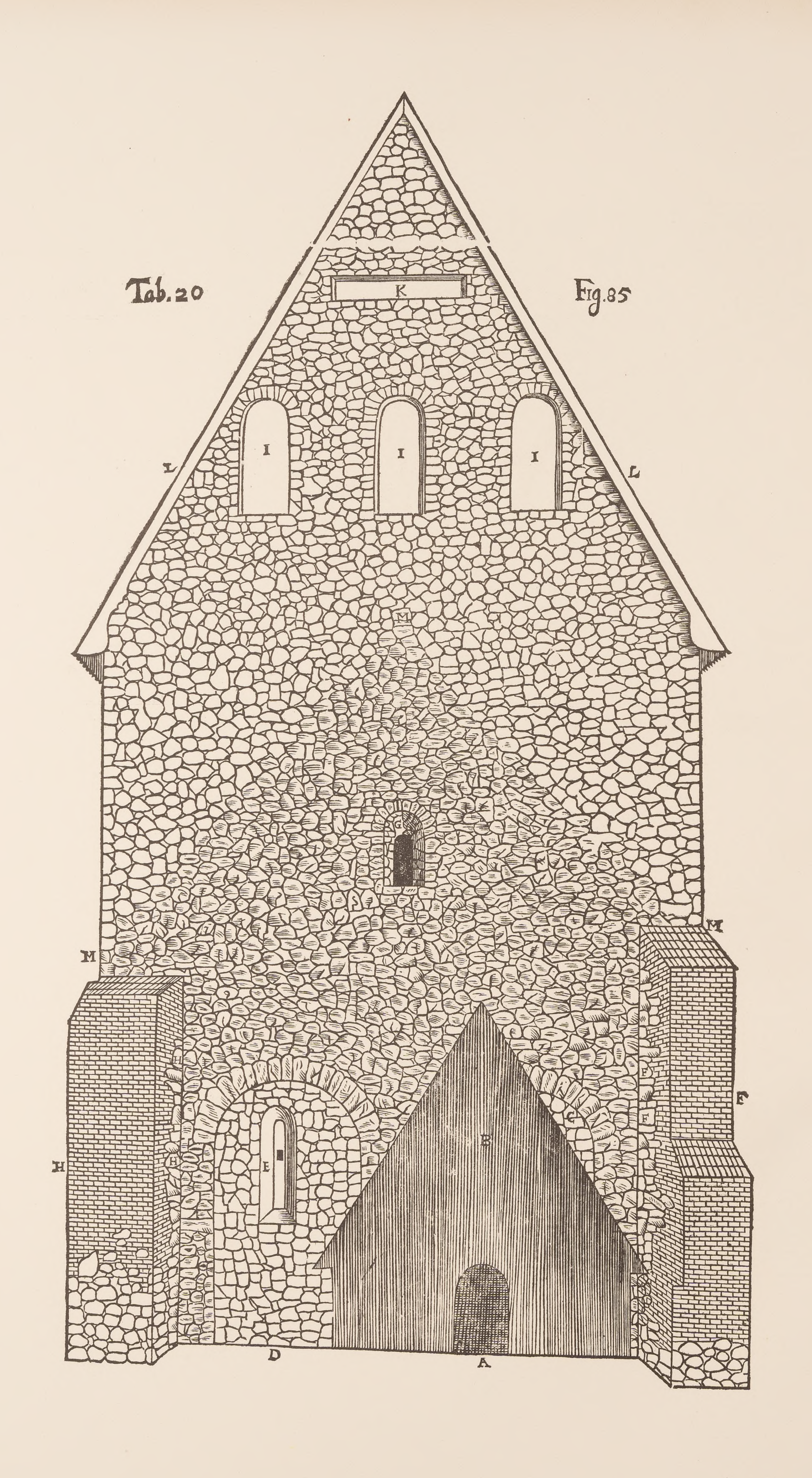

Tab.16. Fig.76.
Fig.77.
Fig.78.
Fig.79.
DD
EE
A
B

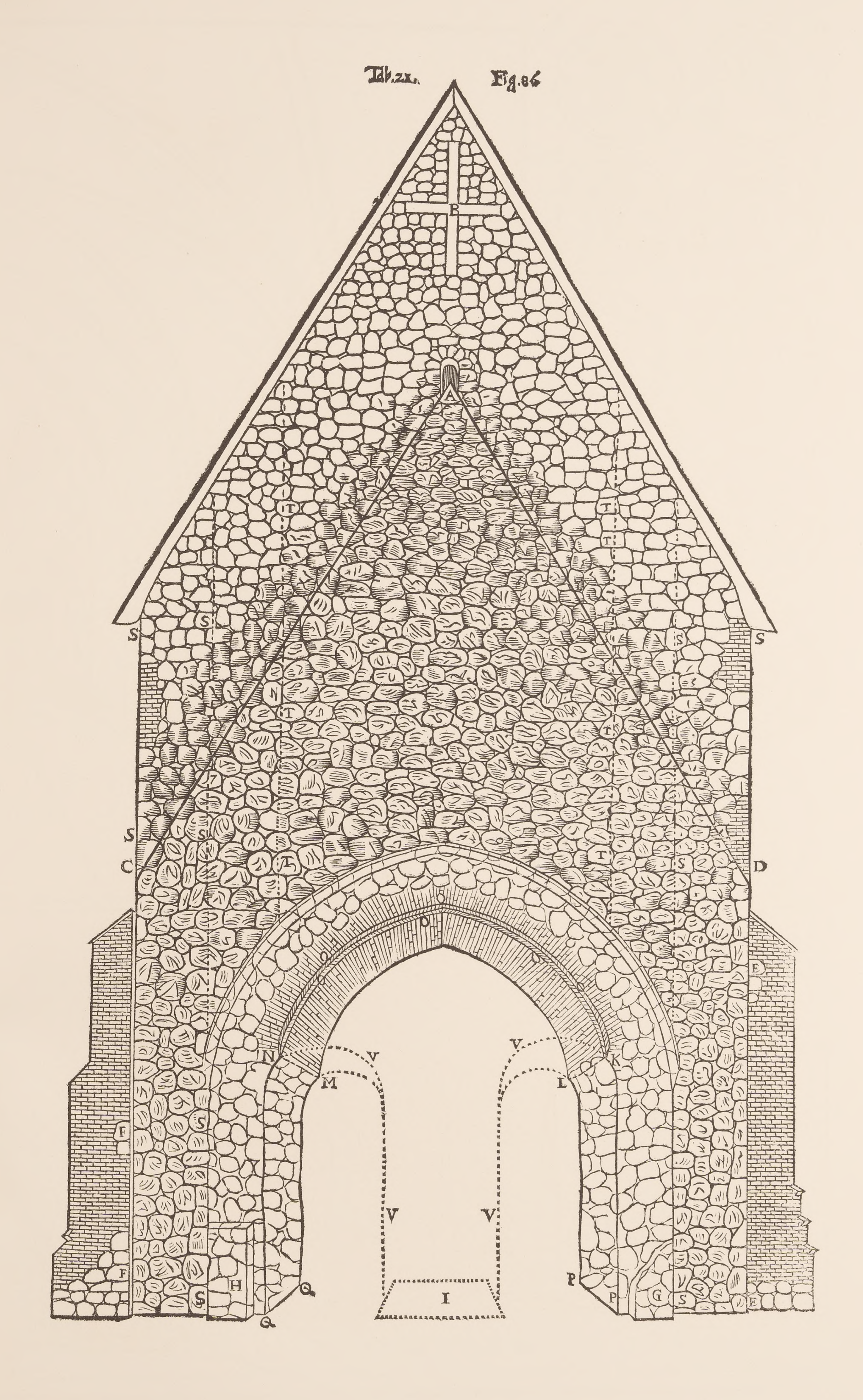

Tab.17. Fig.80.
G
E
K
K
E
G
M
C
B
A
D
Fig.81.
Fig.82.

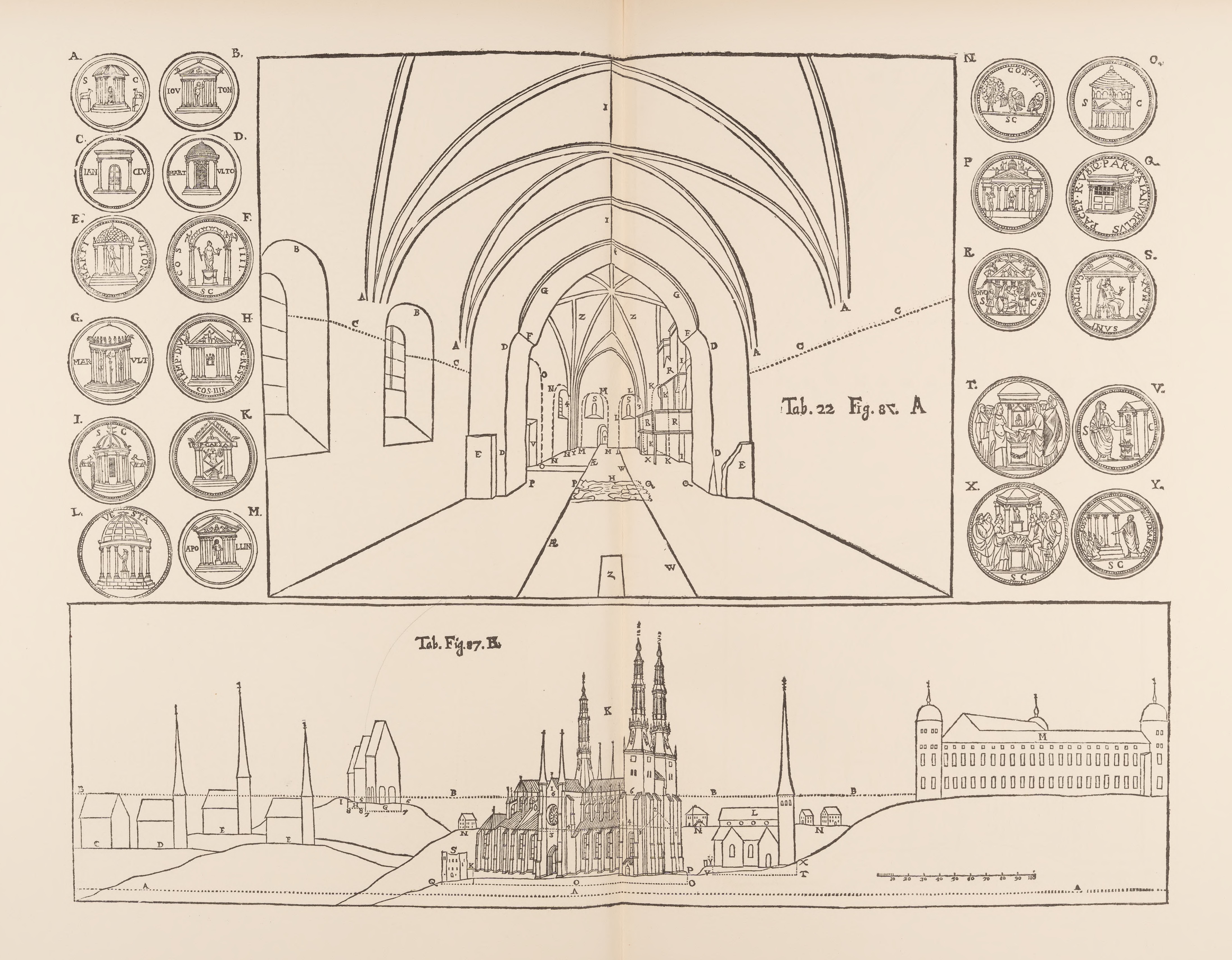

16
Tab.18. Fig.83.
16
13
12
14
11
13
10
3
1
2
10
7
3
AA.

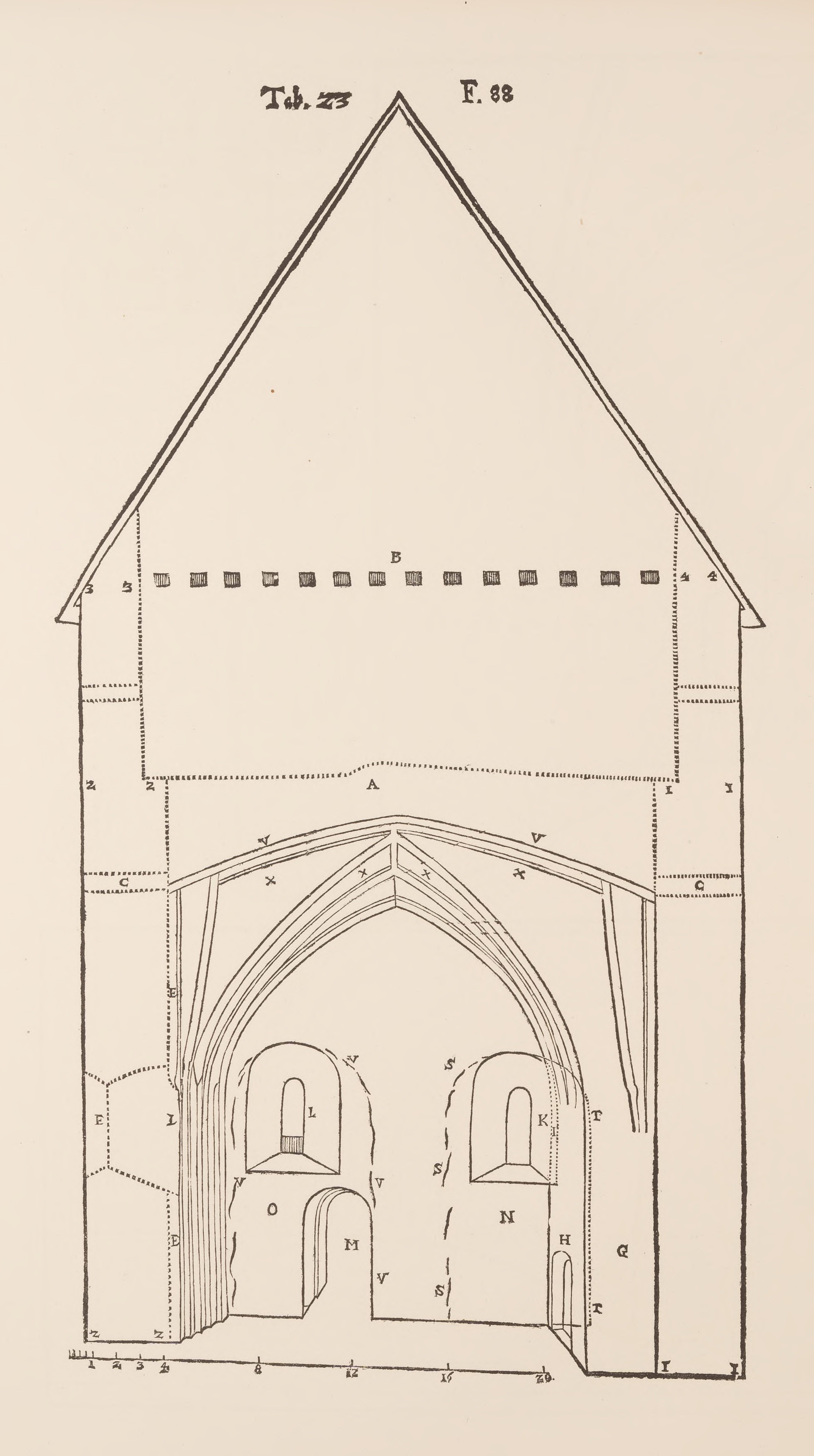
Tab. 19. Fig. 84.

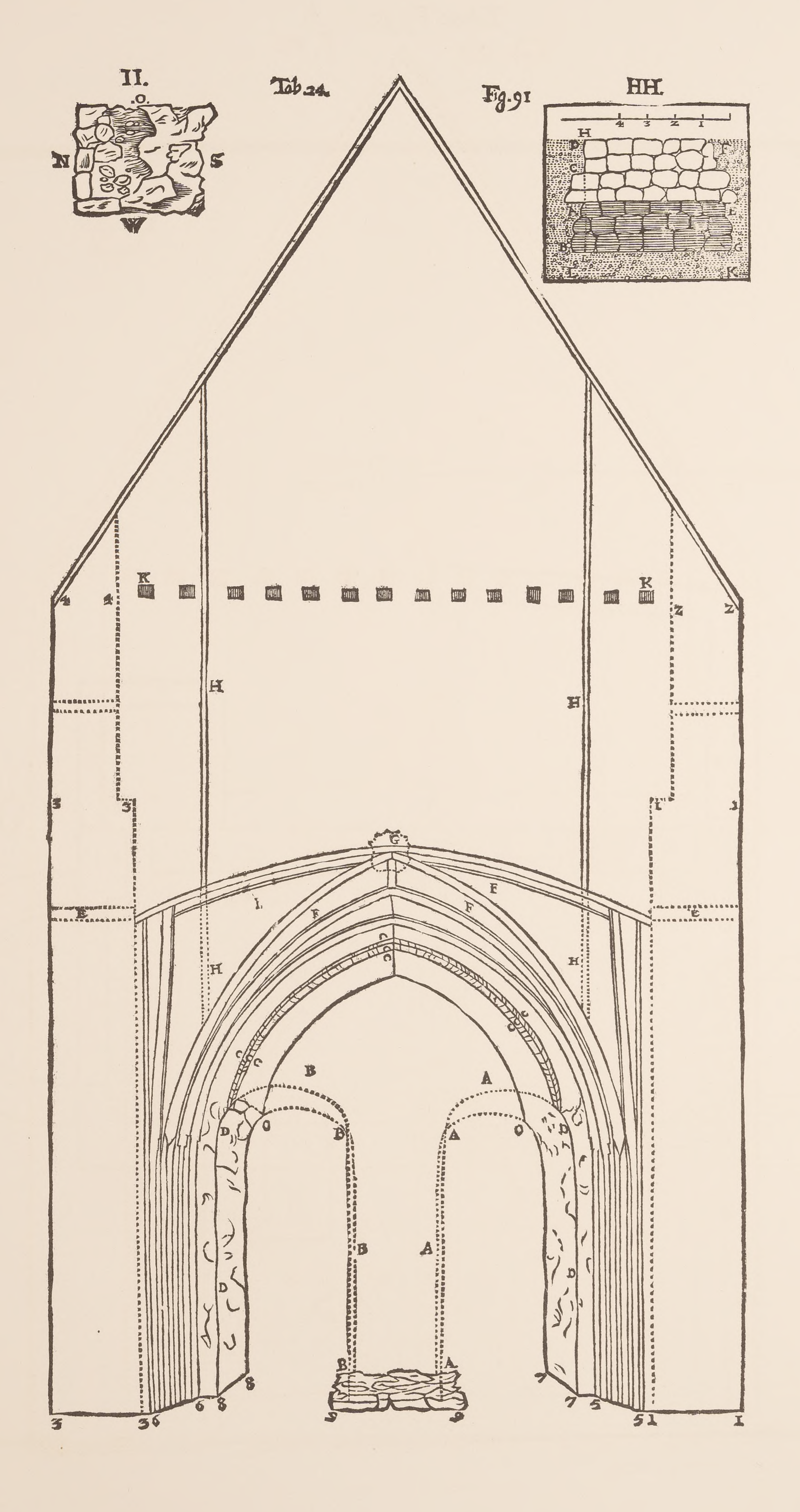

Tensta
Lenna
Biörklinge
Skyttunge
Lenna ån
Arentuna
Skytaån
Tälinge
Elfwablotz källan
Faran
Åberby
Fyringsån
Samna
Rasbo
Fötuna
Funbo
VPSALA.
Troja
Waxalä
Danmark
Sprestengen
Spresbroon
Ströija
Börje
Troja
Domkyrkian
Östra Aros l. Nya Upsala
Gambla Upsala portar
Altuna
Kungsham
Juntjst
Ulleråkers almenninge
Wänge
Läby
Kalrödz
Nästa
Wälsäto
Ekolen
1000
2
3
4
5
6
7
8
9
10000
11
12
13
14
15
16
17
18000
Stad.
Ul. Svec.

Tab. 20
Fig. 85

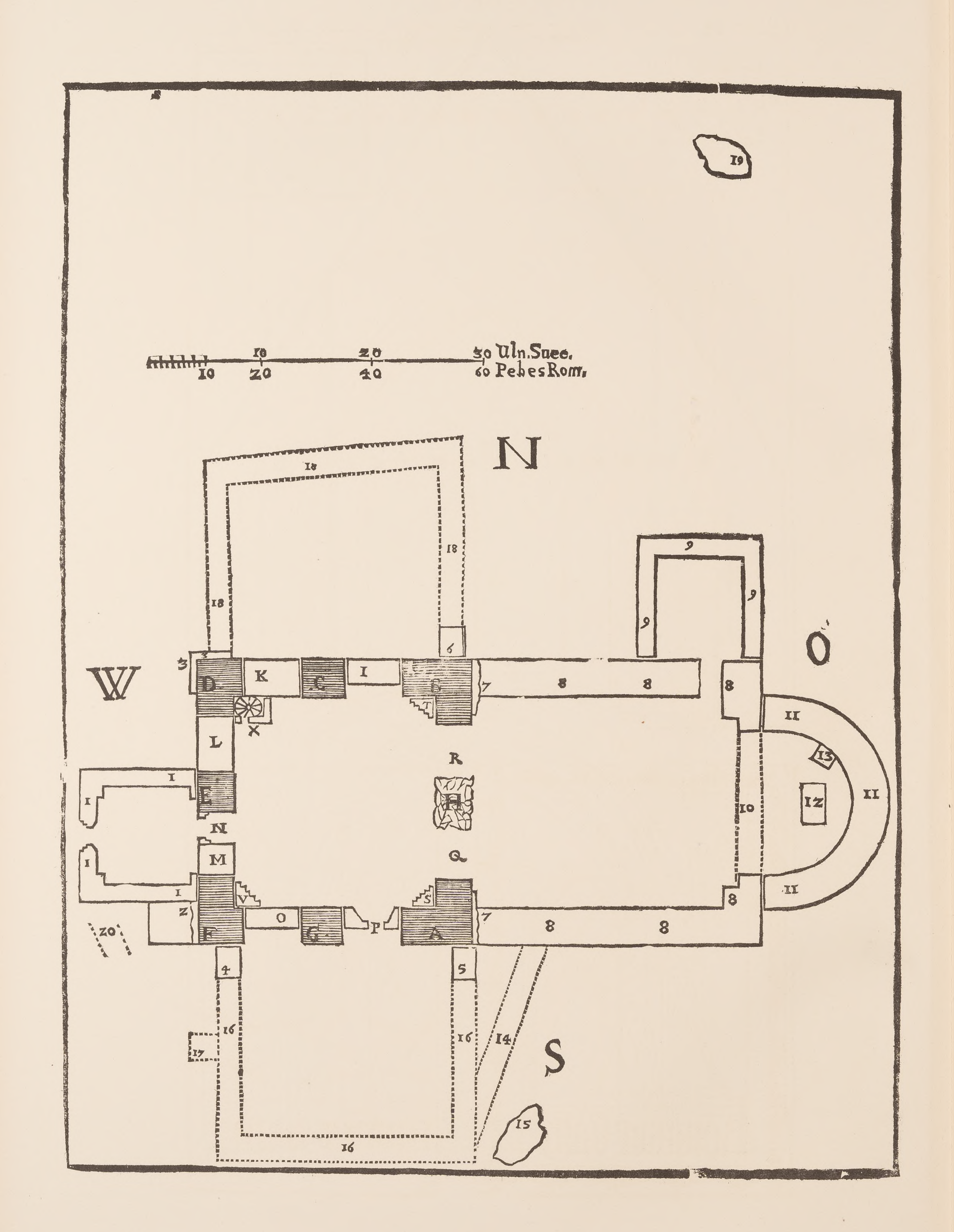

Tab. 21.
Fig. 86

Tab. 22 Fig. 87. A
Tab. Fig. 87. B.

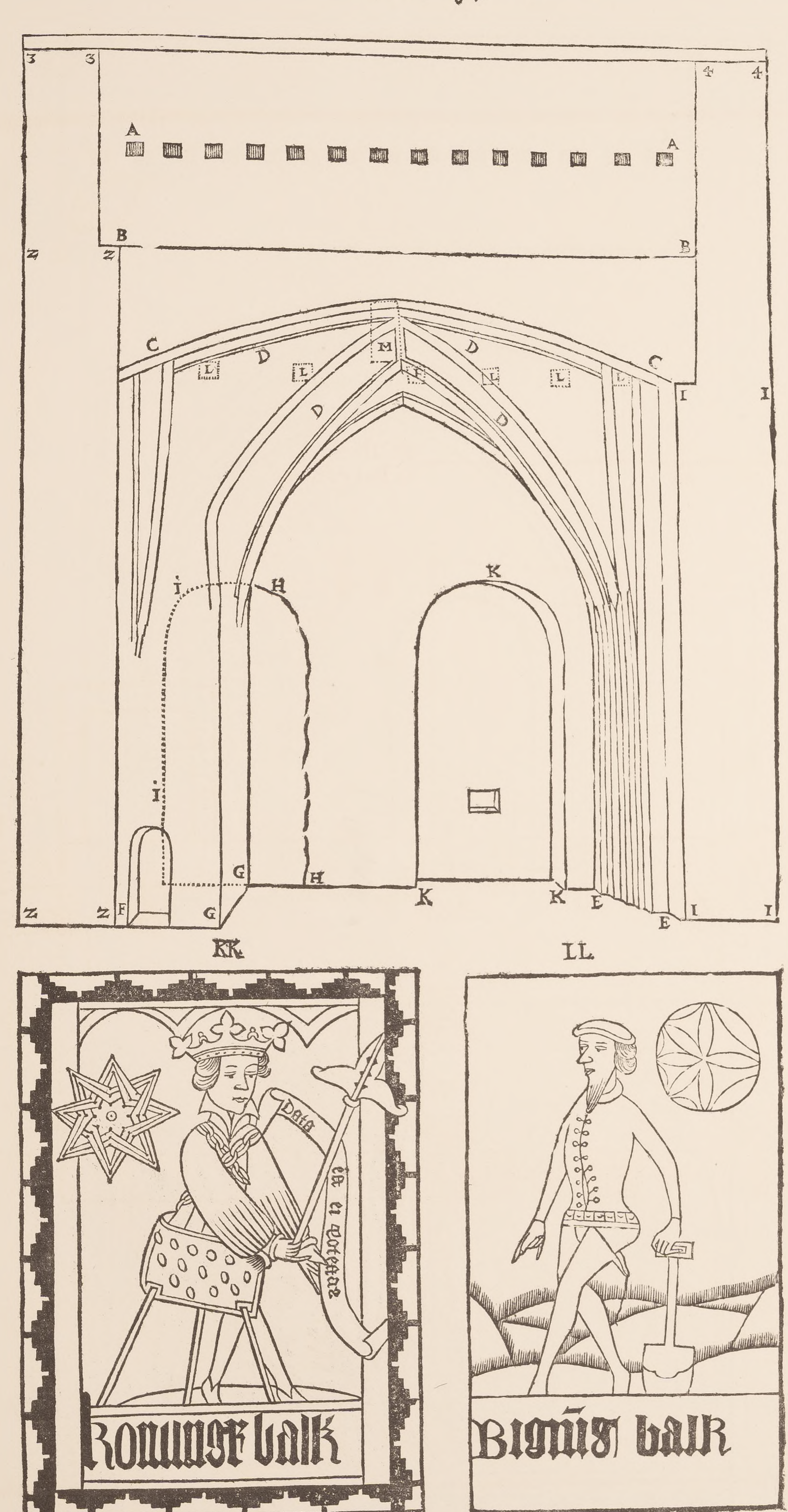

Tab. 23
F. 88

II.
Tab. 24
Fig. 91
HH.

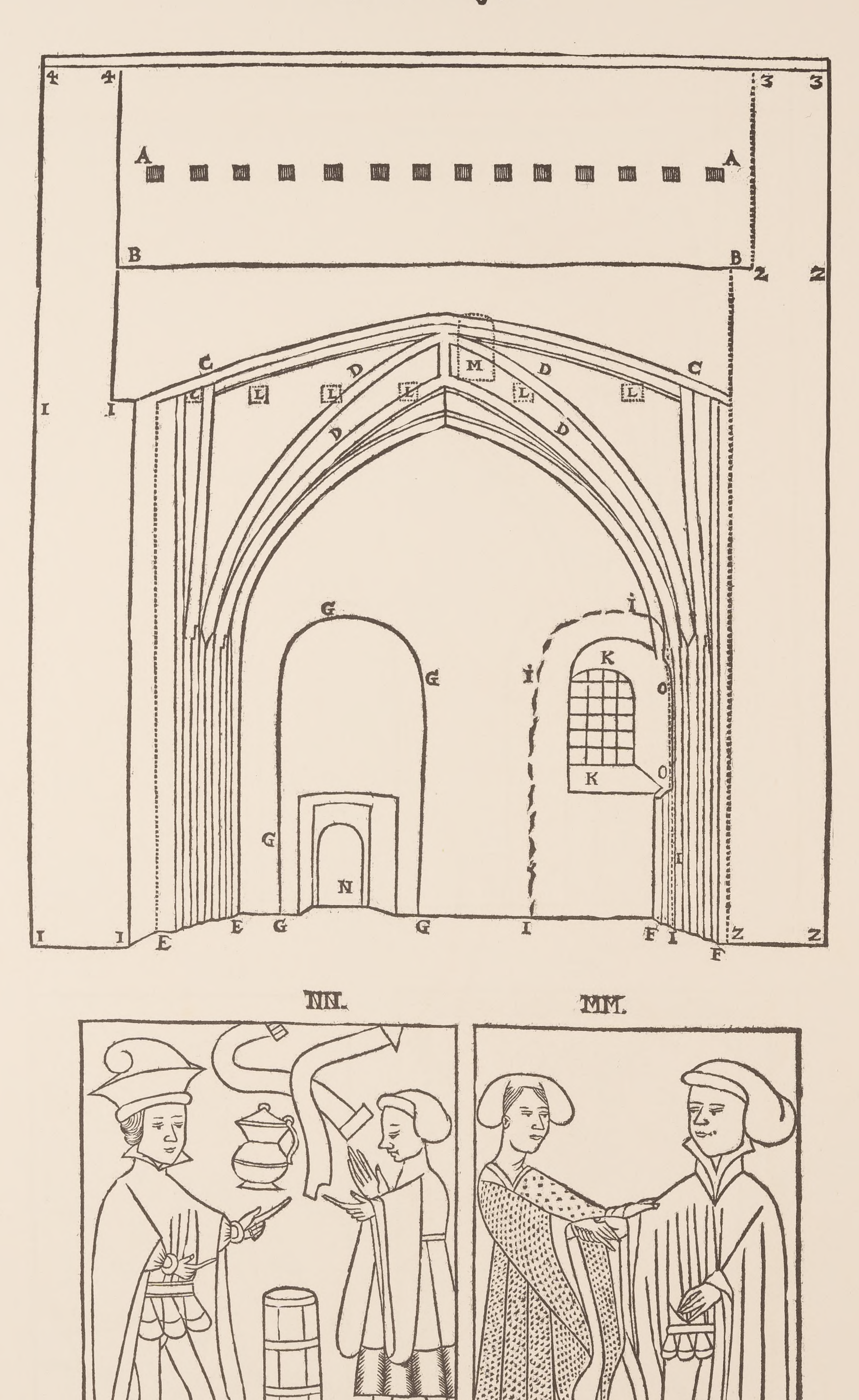
Tab.25. Fig.92. A

Tab.25 Fig.92. B

Tab.26 Fig.93

NN. MM.

Arfuatha, balk

Giftamalz-balk

Tab 28 .Fig.95
LL
KK
QQ
PP
OO
BB
CC
NN
MM
AT
FF
GG
AX
VV
XX
ii
HH
AZ
AI
AG
AQ
AH

Fig. 97.

Tab. 29. Fig. 96.

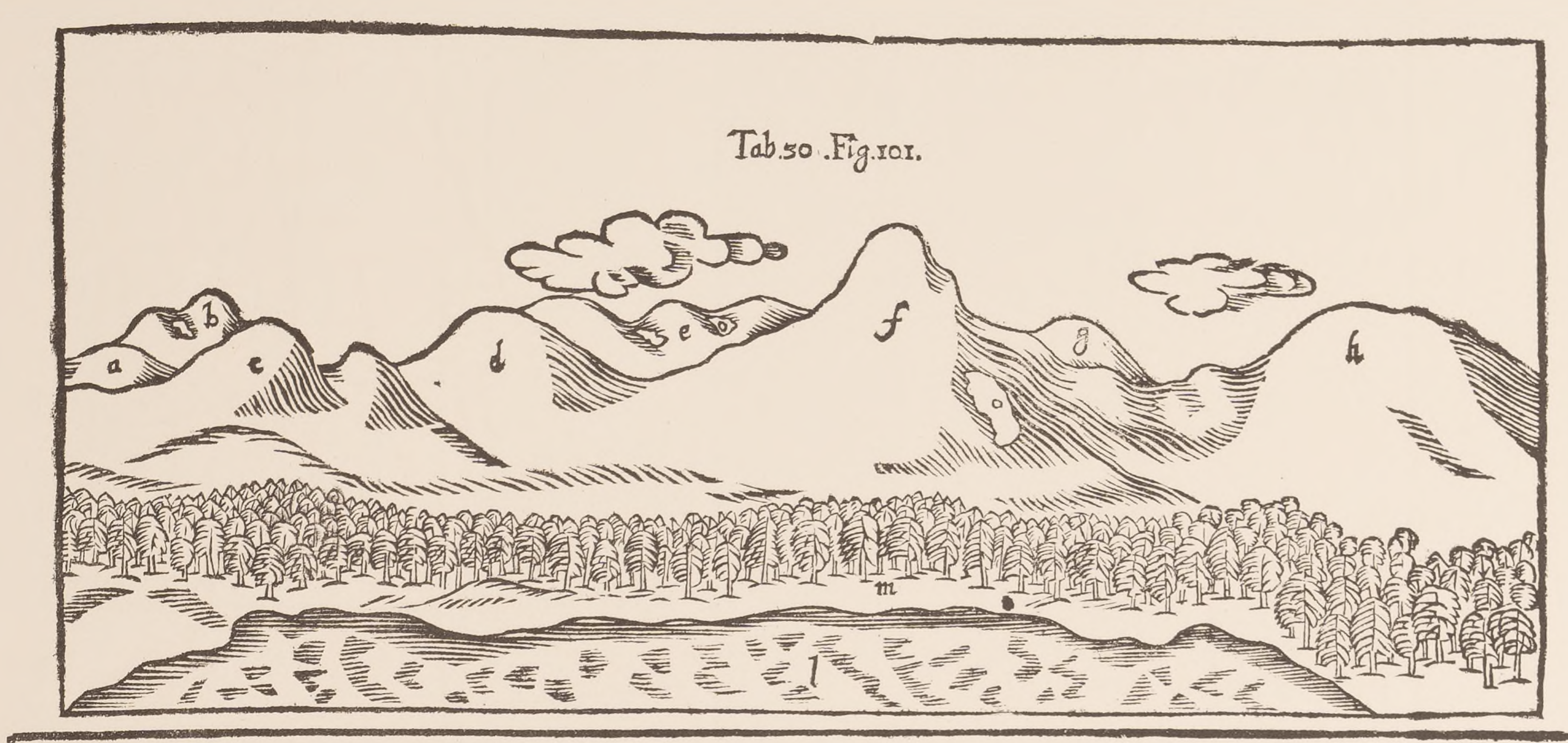
Fig. 98.

ABCDILMNOPSTV

Fig. 99.

Fig. 100.

A B C D E F G H I O P R S T K N M

Tab. 30. Fig. 101.

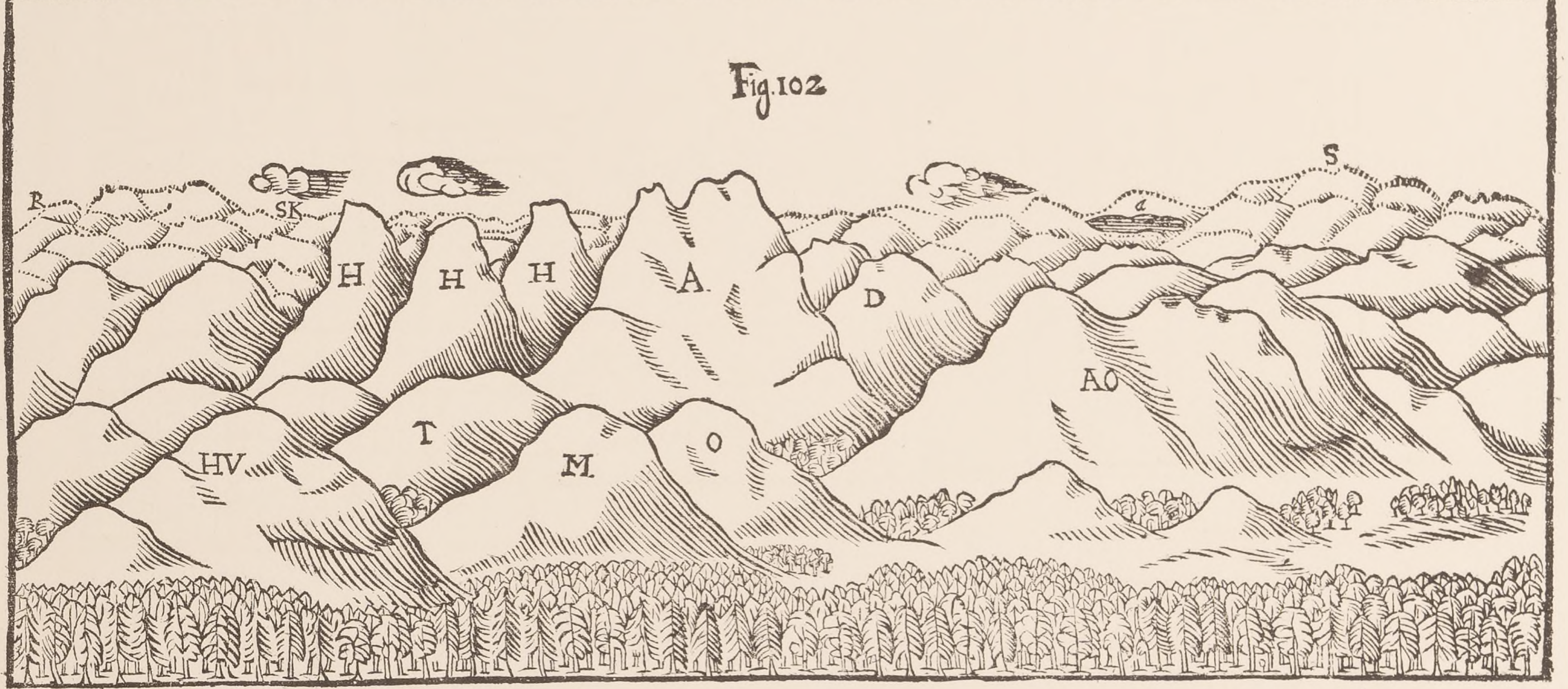

Fig. 102

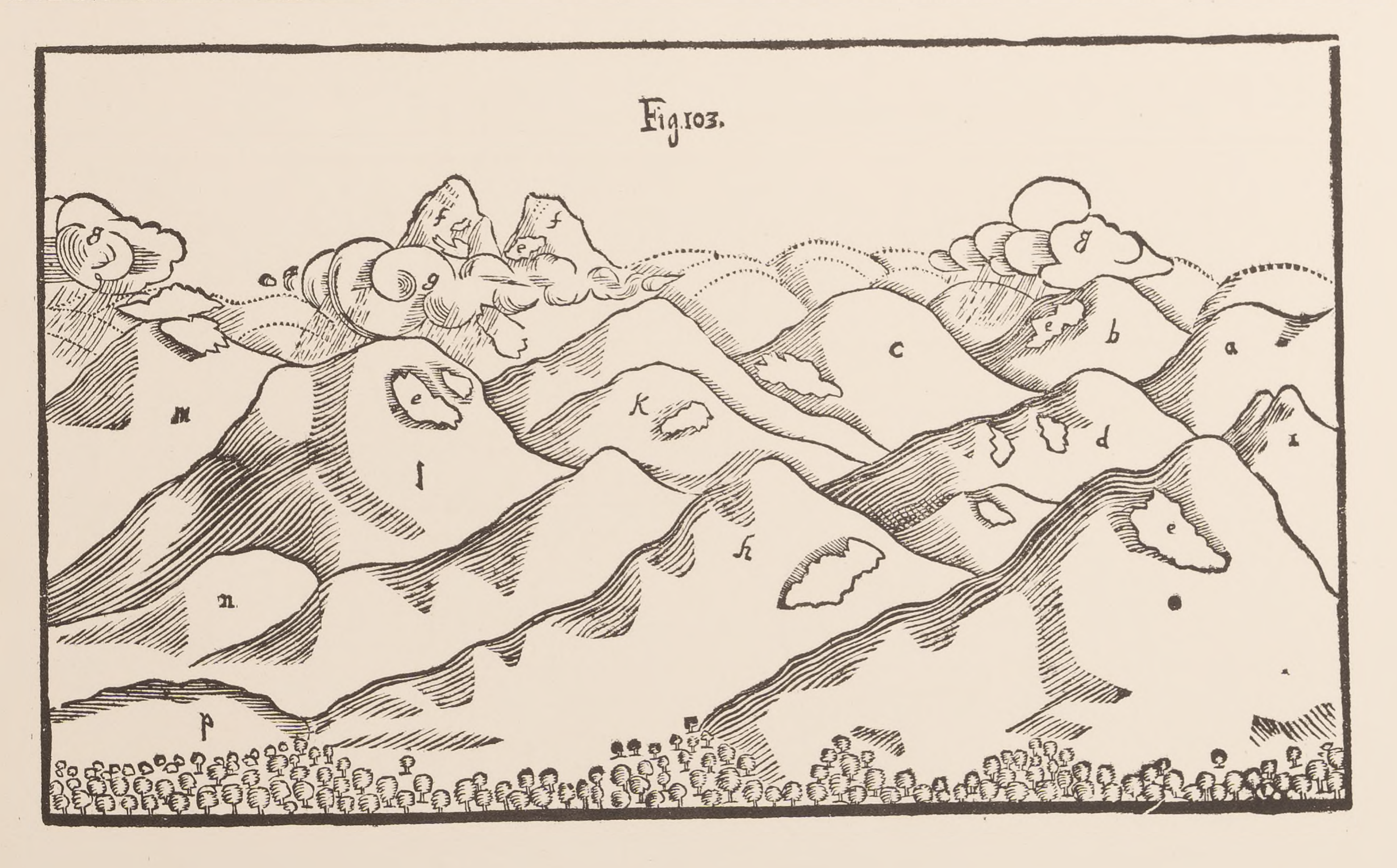
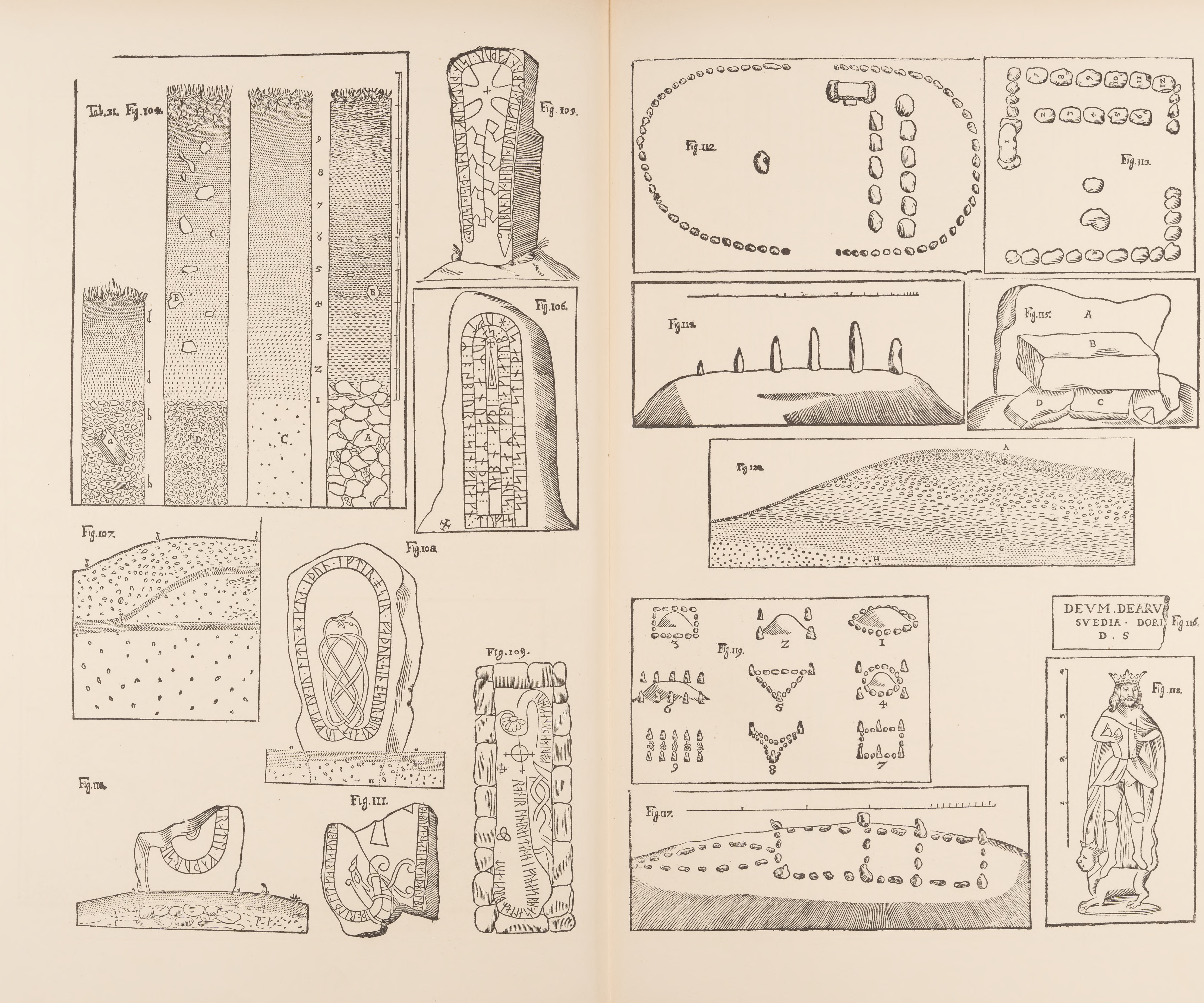
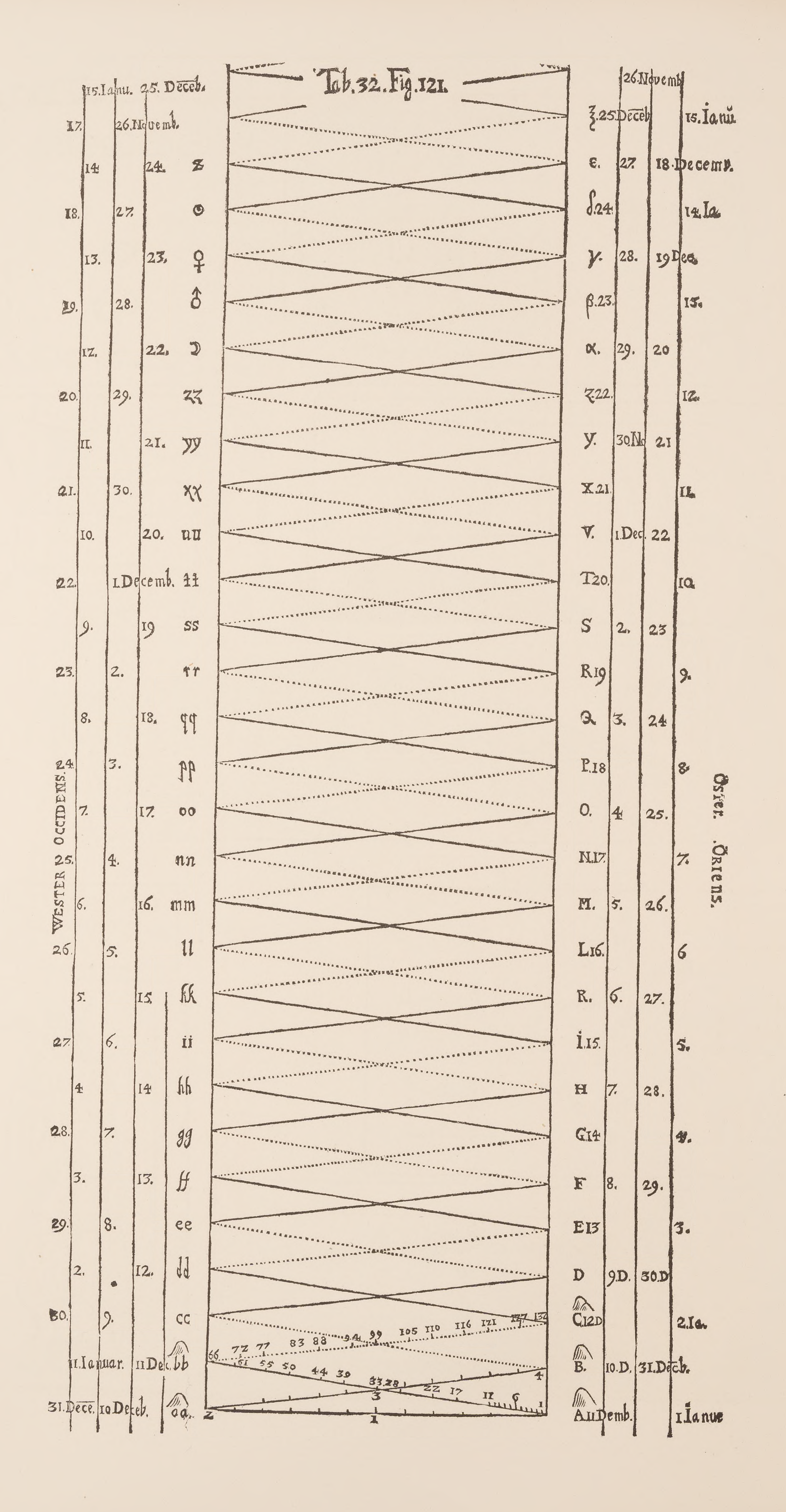

Fig. 103.

Tab. 31. Fig. 104.
Fig. 105.
Fig. 106.
Fig. 107.
Fig. 108.
Fig. 109.
Fig. 110.
Fig. 111.
Fig. 112.
Fig. 113.
Fig. 114.
Fig. 115.
Fig. 116.
DEVM. DEARV
SVEDIA · DORI
D . S
Fig. 117.
Fig. 118.
Fig. 119.
Fig. 120.

Tab.33.Fig.125.

Fig.127.

Fig.126.

Tab. 34. Fig. 128.

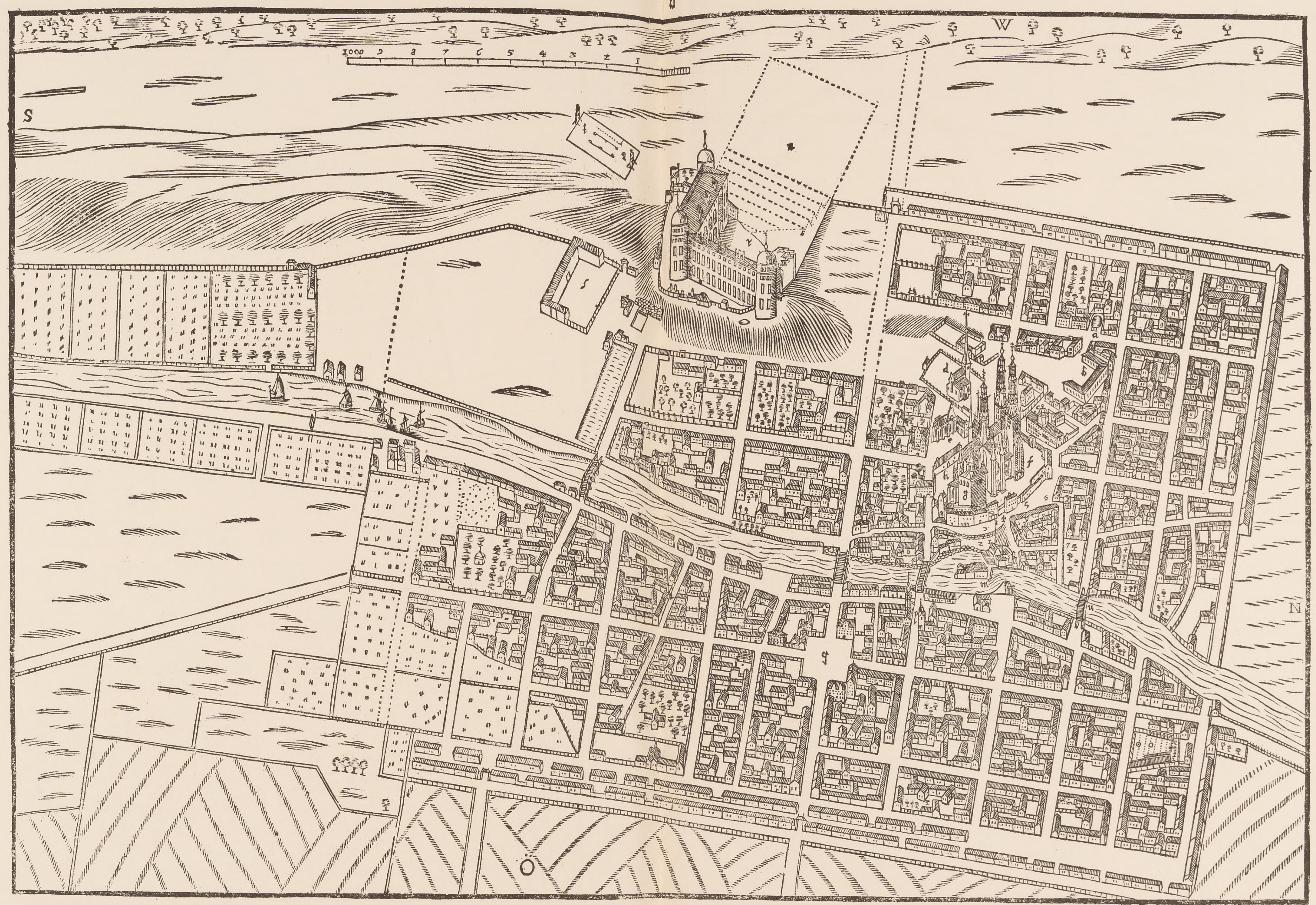

Fig. 129.

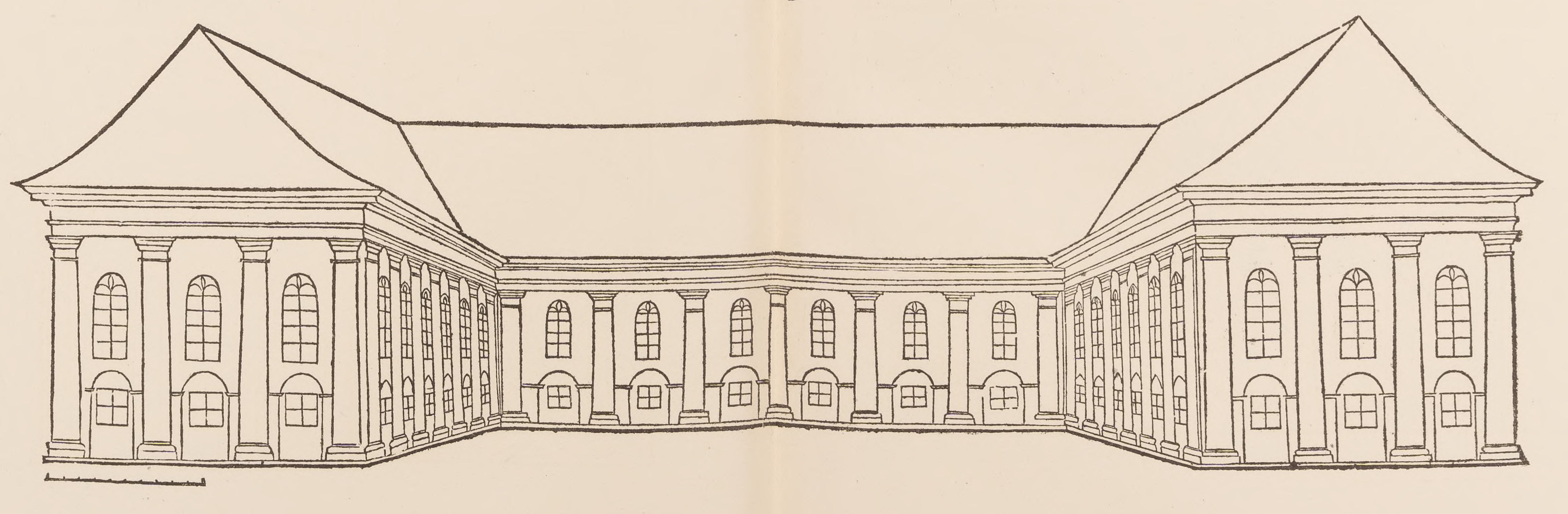

Fig.130.

Fig.131.

Tab.35.Fig.132

Fig.133.

Fig.134

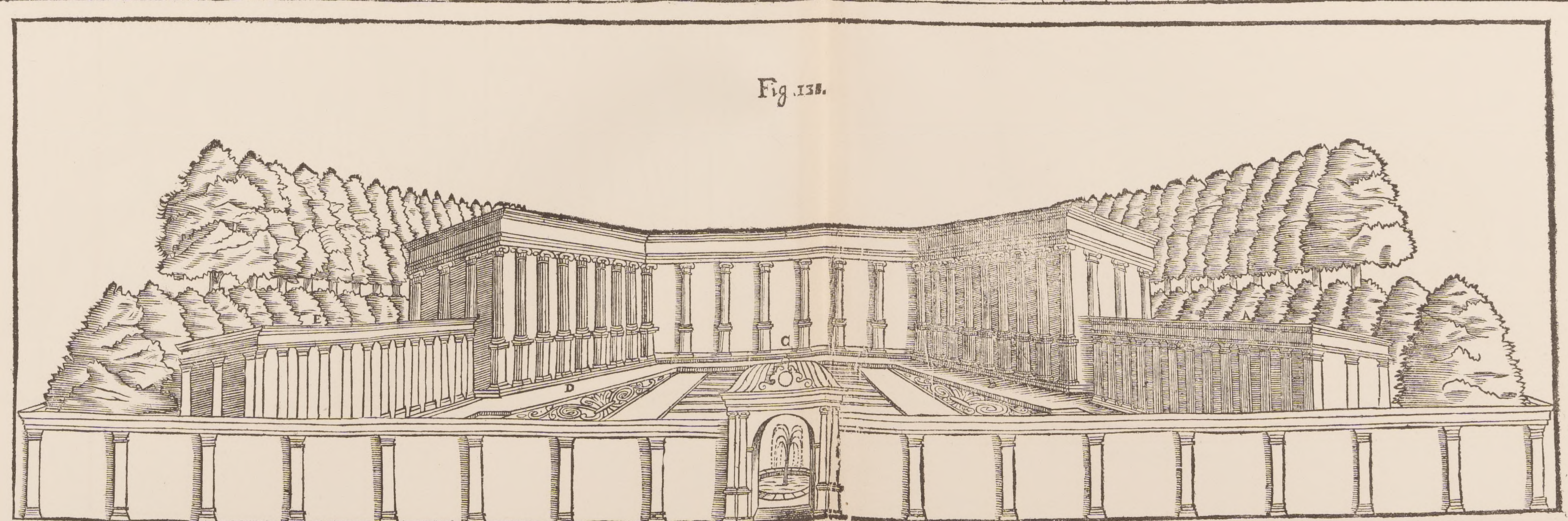
Fig.135.

Tab.36

Fig.136

Tab.37. Fig.137.

Fig.138.

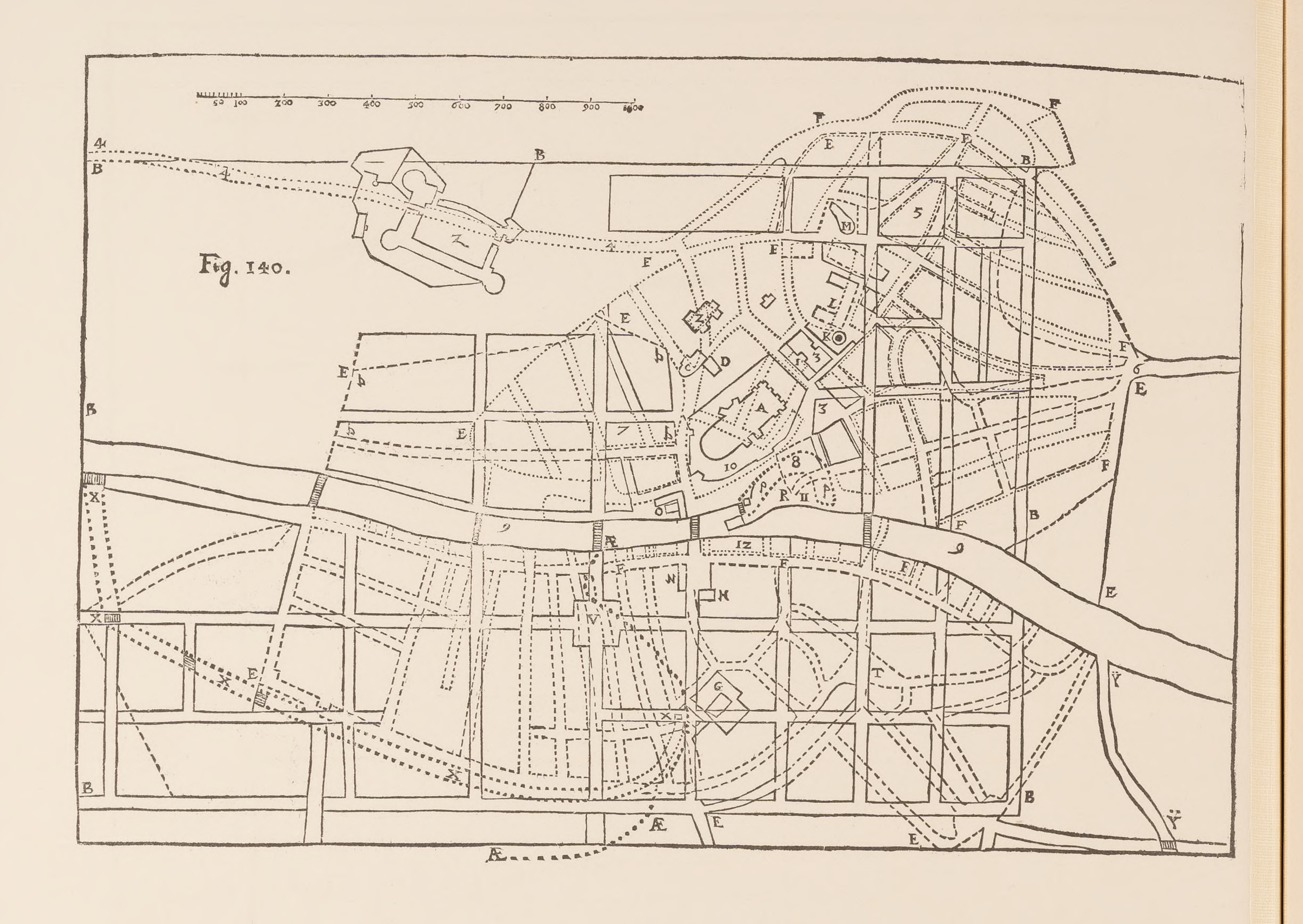
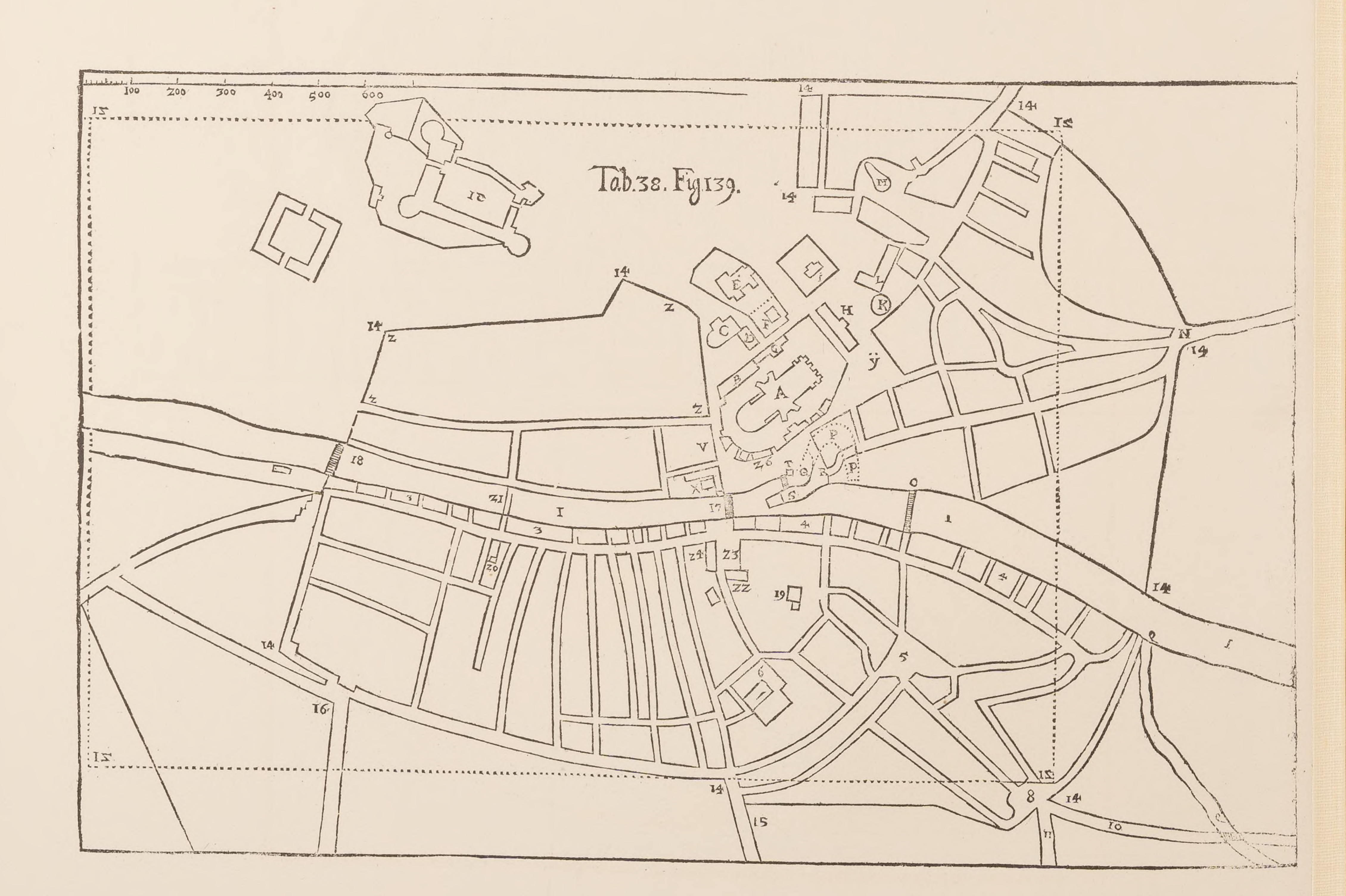
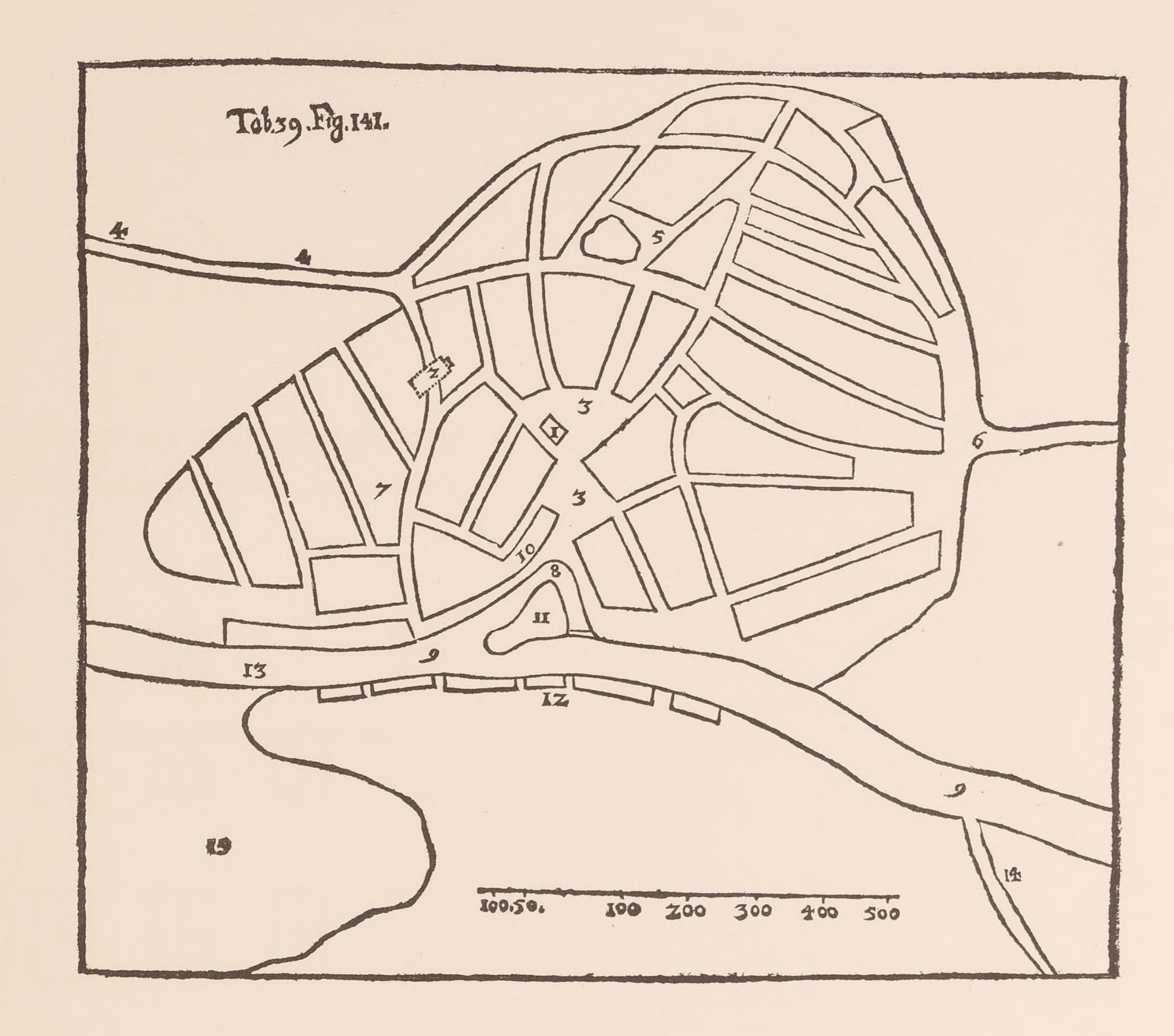

Fig. 140.

Tab.38. Fig 139.

Tab.39. Fig.141.

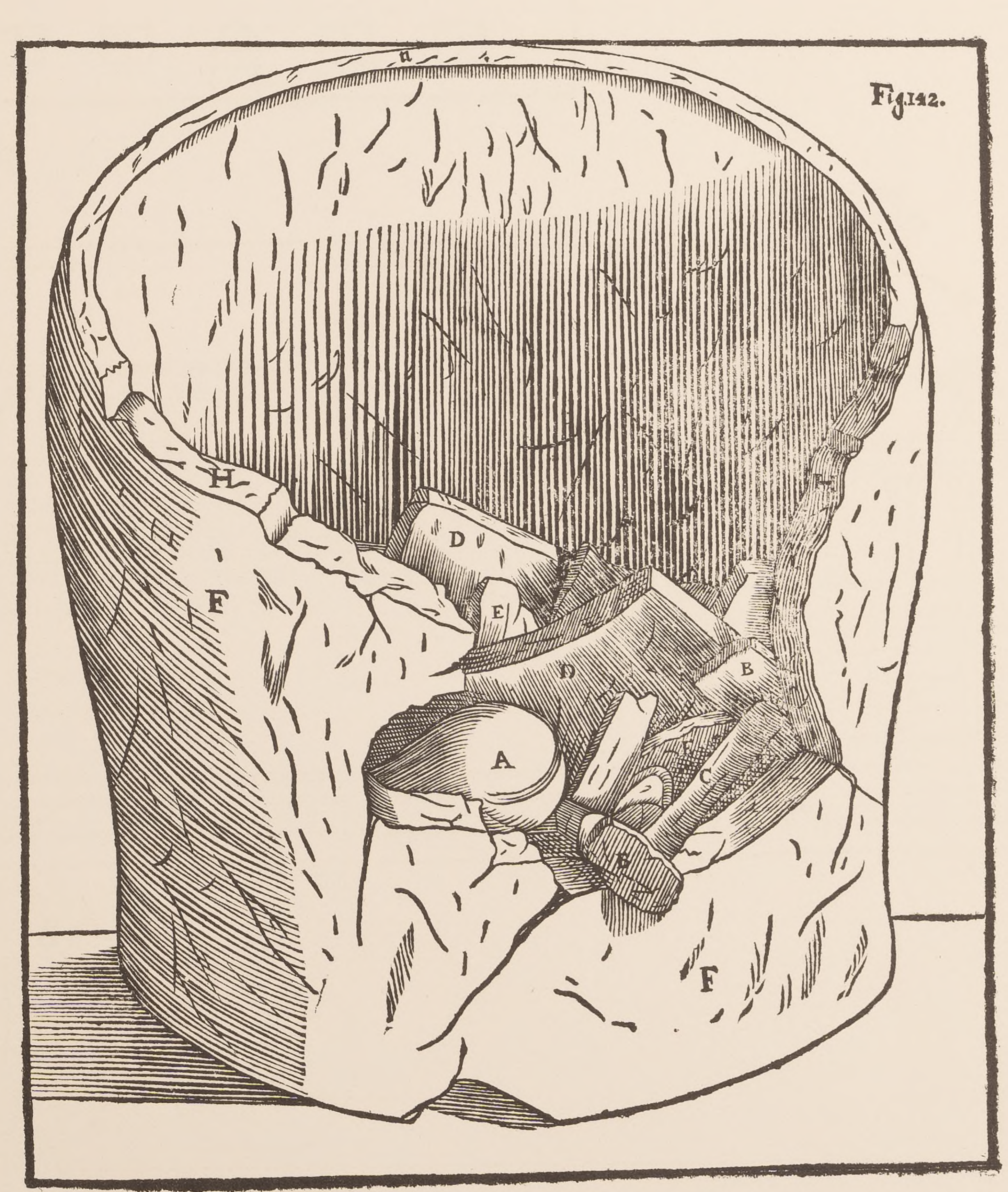
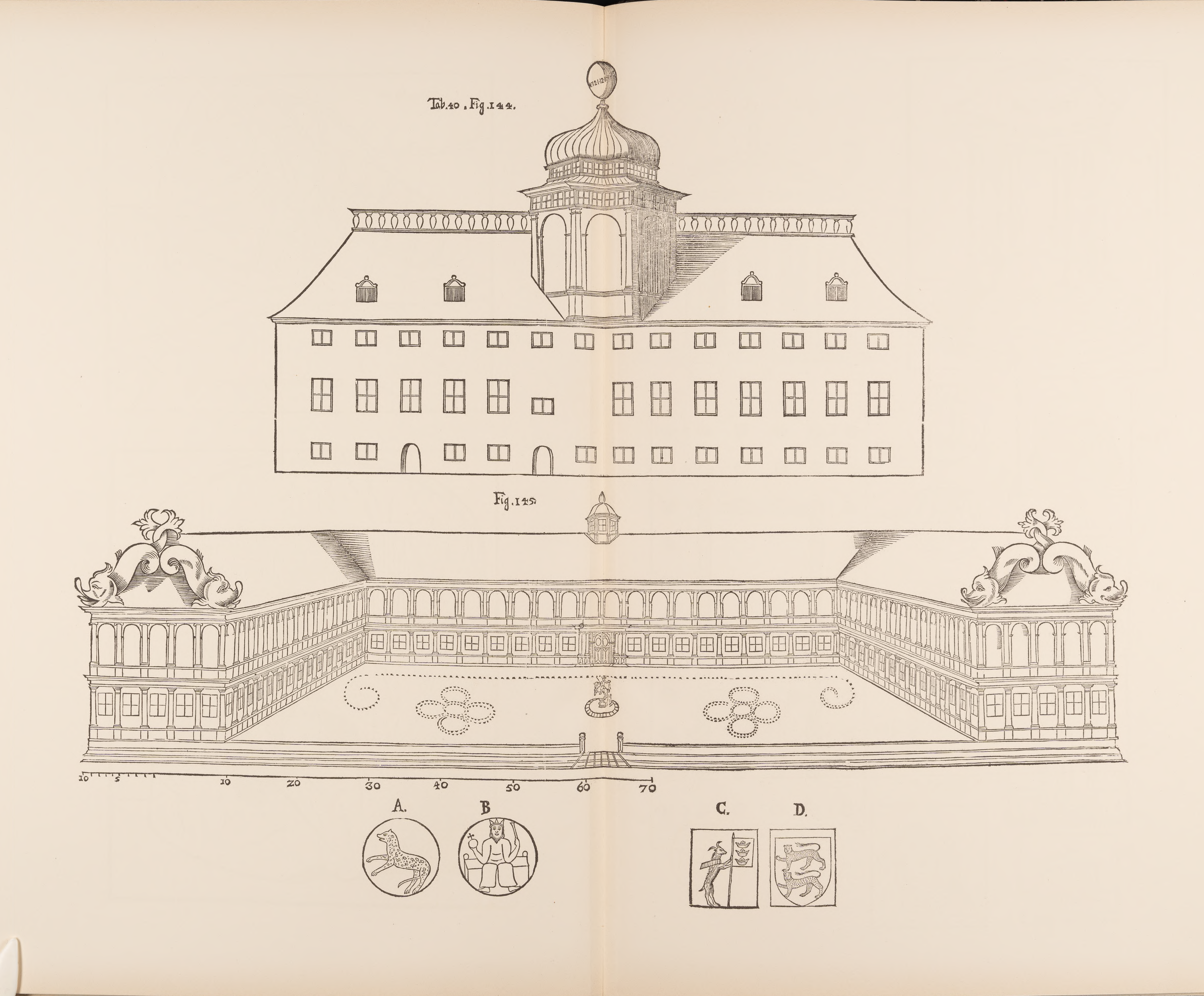
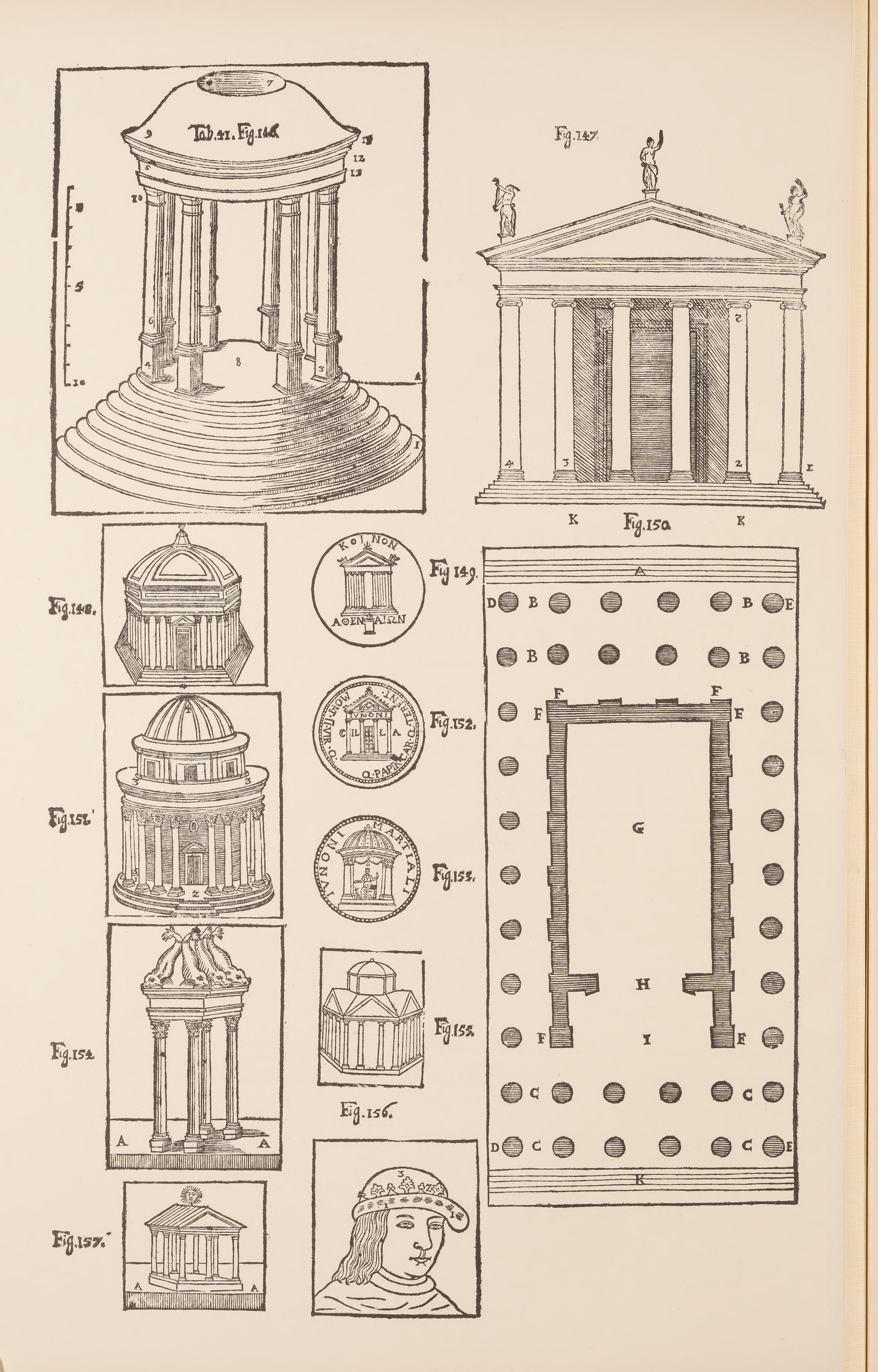

Fig.142.

Tab.40. Fig.144.
Fig.145.
10 5 10 20 30 40 50 60 70
A.
B.
C.
D.

Tab.41. Fig.146
Fig.147
Fig.150
Fig.148.
Fig 149.
Fig.152.
Fig.151
Fig.153.
Fig.154
Fig.155.
Fig.156.
Fig.157.

Tab. 42. Fig. 158.

h g f a b c d e

Fig. 159

10 20 30 40 50 60

Tab. 43. fig. 149.
Philipp Jacob Tholeh
Sialevad
Sigersiö
Seulaberg
Herminsön
Tyndarö
Jolkunholmarna
Oggesund
Lysa ok Glysau
Hudikswal
Glijsudden
Masosten
Simbromes
Svenskehøga
Borrsund
Sigtuna
Malung
Silian
Mora
Orsa
Jotunheim
Jorna
Norberg
Orebro
Budhamr
Kolsäter
Rysinge

TABULA CHRONOLOGICA

A: Anni Mundi	B: O. Rud. Supputat. Chronol.	C: Bibl. Sacra Supputat. vulg. Chron.	D
1660.	SEM		
1700.	Arphaxad.		
1740.	Sala.		
1780.	Eber.		
1820.	Phaleg.		
1860.	Ragahu.		
1900.	Sarue.		
1940.	Nachor.		
1980.	Thara.		
2020.	Abrahã	Abraham.	
2060.	Isac.		
2100.	Iacob.	Isac.	
2140	Iudas.		
2180.	Phares.	Iacob.	
2220.	Esram	Iudas. Iacob in Ægyptum	18. Dynastia Heracleot. Sync. fol. 26.
2260.	Aram.	Phares.	
2300.	Aminadab.	Ioseph moritur.	Actoes
2340.	Nason	Esrem. Novus Pharao.	ferox tyrannus a crocodilo necatus.
2380.	Salmon.	Aram Mose natus	
2420.	Boos.		
2460.	Obed	Aminadab Mosis miracula	
2500.	Iesse.	Nason Og. R. Basan.	
2540.	David.		
2580.	Natan.	Salmon.	
2620.	Matatan	Boos Debora Regnat.	
2660.	Menam.	Obed.	
2700.	Melea.		19. Reges Regnarunt Annis 409.
2740.	Eliakim.	Iesse. Iepte filiam immolat.	Dynastia 10. 19. Reges Regnarunt Annis 185.
2780.	Ionas.	Simson cum Leone. David	
2820.	Ioseph.		Natan
2860.	Iudas.		Matatan
2900.	Simeon.	Salomon.	Menam
2940.	Levi.	Rehabeam	Melia. Eliachim.
2980.	Matatan	Abiam. Asa.	Ionas. Ioseph. Iuda.
3020.	Iorem.	Iosaphat. Ioram. Ahasia Regu 4. v. 10 Reges 70. occiduntur. Ioas	
3060	Eliezer.		Simeon. Levi.
3100	Iesu.		Matatan.
3140.	Her.	Amasias Vrias.	Iorem. Eleas.
3180.	Elmadan.	Iotam. Achas.	Iesu. Her.
3220.	Kosam.	Hiscias Sol retrogr.	Helmadan.
3260.	Addi.	Manasse.	Kosam.
3300.	Melchi.	Ammon.	Addi.
3340.	Neri	Iosia. Iojacim.	Melchi. Neri.
3380.	Salathiel	à Necao captus.	Salathiel.
3420.	Zorobabel.		Zorobabel. a captivitate Babylonica Redux.
3460.	Resia.		
3500.	Iohanna		
3540.	Iuda.		
3580.	Iosech.		
3620.	Semei.		
3660.	Mathatia.		
3700.	Math.		

E: 28. Dynast. Diospolitarũ Syncel. fol 69. 70. — Amosis: Moses natus. Chebron. Amenoph. Amersis. Misaphris. Misphragmuthosis. Exodus Israelit. Tut-Mosis. Amenophis lapis loquax Horus. Acherres. Rathos. Chebres. Acherres. Armeses Rameses Amenophis. Regn. An. 259. Dynastia 19. Sethos. Raphaces Amenephtes. Rameses. Amenemes. Thuoris 204. Ilium captum Dynastia 11. Amenemes Dynastia 12. Sesonchoris. Ammanemes. Sesostris bellũ cũ Rehabeamo & Scythis gessit Lachares. Ammeres. Ammenemes Scemiophris Reg. An. 219. Dynastia 13. Reges 60. Regnarunt Annis 184. Dynastia 20. Reges 12. Regnarunt Annis 15. Summa summarum 1001.

F: 24. Dynast. Saitarum Syncel. fol. 75. — Bocchoris. Agnus locutus. Bochoris posteri Regnarunt Annis 990. Dynastia 26. Stephinathes. Nerepsus. Nechao. Psammiticus, bell. cum Madye R. Schytarum. Nechao. Ierosolym. capit Psammutis Vaphris Iudaeorum refug. Amosis Herod. vixit Psammacherites Regnarunt Annis 150. Summa summarum 1140.

G: 3. Dynastia Memphitarũ. Syncel. fol. 56. — Necerophes. Luna mutat cursum. Tosortrus. Tyris Mesochris Soiphis Tosertasis Achis Siphuris. Cerpheres. Regnarunt Annis 214. Dynastia 4. Soris. Suphis Suphis Mencheres. filiam immolat Ratæses. Bichæres Sebercheres. Thamptis. Regnarunt Annis 274. Dynastia 6. Othoes Phius Metusuphis. Phiops 100. Annis. Mentesuphis. 1. Anno Nitocris. Regnarunt Annis 203. Dynastia 8. 27 Reges Regnarunt Annis 146. Dynastia 7. 70. Reges Regnarunt 70. diebus Summa summarum 837.

H–I: Dynast. Theban. Eratost. Marsh. f. 18 — Athotes.

H: Athotes. Diabies. Pemphos. Tœgar Stæchus. Gosormies. Mares Anoiphes Sirius. Cnubus Ravosis. Biyris. Saophis. Sensaophis. Mosceris Mustis. Pamus. Apapus 100. Annis Achescus. 1. Anno Nitocris. ad Salom. Myrteus. Thyosi. Thinillus. Semphucrates. Chuter. Meuros. Chomæ. Anchunius Pente Atyris. Stamenemes. Sistocichermes. Maris. Siphoas. Phruron. Amuthantheeus. Regnarunt An. 1022.

I: 5. Dynast. Tinitar f. Syncel. fol. 54. — Cencenes. Venephes. Magnafames. Vsaphædus. Miebidus. Semempsis Lues & prodigia. Benaches. Regnarunt Annis 263. Dynastia 2. Bochus. multi terra hiatu periere. Keachos Apis cultus. Binothris Mulier regnat Tlas. Sethenes. Chæres. Nephercheres Nilus melle fluit. Regn. An. 166. Dynastia 21. Smedes Psunneses. Nephelcheres. Amenophtis Osochor. Pinaches. Susennes. R. 130. Dynast. 23. Petubates. Osorcho. Psammus 4. Regum. 17.34 Zet. Regnarunt Annis 89. Summa summarum 648. Herod. lib. 2. cap. 141.

K: Pediades uxor Cranaj. Attis. Cranae. Erictonius. Pandion cum Marte Trac. Erectheus. Cecrops Oriteja. Pandion Zetes Calaes. Ægeus. Theseus. Menesteus Demophon. Neleus.

L–M: Iupiter c. Niobe. Pelasgus. Lycaon. Calistone. Arcas. Aphidas. Aleas. Auge. Cepheus Lycurgus. Telephus Anceus Amphidamus. Milaniõ Antimache. Partenopus Promachus.

N–O: Prometheus Deucalion. Hellen. Xutus Eolus. Diomedes. Acteon Cephalus. Euritiõ. Antigenes Talpius. Adrastus- Agaleus. Deipyle. Argis. Criteus. Sysyphus. Æson Amythaon. Pheres. Iason Bias Admetus. Talaus. Pronax Mecisteus. Lycurgus. Hypomedes. Eurialus.

P: Atamas. Salmoneus Phrixus Tyro Argus Neleus. Nestor Antilochus. Euripilus. Euriphile.

Q: Oceanus s. Neptunus sive Iupiter. Asop. Ægina Oenone c. Iove. Æacus Telamon Peleus Teucer. Ajax Acastus. Achilles Theucer Pyrrus.

R: IAPHET sive ATIN s. Neptunus. Iaphã s. Niord Iabat s. Frej. Ion Zefchin Bore Kippe Ihan Kolle Astor Bõd Rabor Othin Othin. Gaute Sadub Tys s. Iupiter MANNUS Gautis As ATIN sive ATLE uxor. Thor Niord uxor Latona Balder Frej Astor Kambe Boré Baldg Telef. Bragé Vlfr Sif uxor Aggier Kare Hlar Logie Hoste Snarc Fan Miol Drifa Bore Goc Niord Ger Beit Geit Gylfe

S: Tor s. Tyr s. Iupiter Apollo Diana. Titheus Minnur Tros Loride Henrede Vigethor Vingenes Mader s. Fylmader bellum gessit cum Sesac R. Ægypt. Magne Sefsmeg. Baldvich. Vala. Lieding. Atra. Hravain. Oddermann. Mader sive Hermader Seaf Scholdvej Boo. Tetuin. Geara. Gudulf Fin Fritivulf Freavin Fritiuvulf AUDEN.

T: Electra c. Iove Dardanus Erictonius Troes Ilus Laomedon Priamus Paris Hector

V: Maja c. Iove Mercurius. Cephalus Tithon Phaeton Astynous. Sandocus Cynara R. Assyriorum Laodice Adonis

X: Cecrops Indigena. Erysictones ux. Herse Assaracus. Capis Anchises. Æneas Sylvius Æneas Sylvius Alba Atis. Capys Capetus Tiberinus Agrippa Romulus Sylv. Aventinus. Numitor Rhea Romulus Remus Numa Pompilius. Tullius Hostil. Ancus Martius. Priscus Tarquin. Tarquin. Superb.

Y: Actæus — ux. Agraulon. Taigete Lacedæmon. Amyclas Cynortes Perieres Aphareus Lynceus Idas

Z: Alcynœ cum Neptuno Æthusa ux. Apollinis Leucipus. Arsinoe. Æsculapius Podalirius

Aa: Opia — Oebalus Tyndareus ux. Leda Helena

Bb: Eurinte uxor Orion Borus. c. Iove Castor Pollux Anogon Mnesilaus.

Cc: s. Nephtuni Pleja. Apis Icarion Penelope ux. Ulyssis.

Dd: Oceani. s. Atinis. Inachus. uxor Melissa. Phoroneus Niobe cum Iove Argus Iasus Agenor Argus Iasus Atalanta

Ee: uxor Thetis. Io s. Isis Epaphus R. Ægypt. Lybia c. Nept. Agenor. Europa Radamantus Minos Creteus Ærope Agamemnon Iphigenia temp. Lypr.

Ff: Cadmus Semele Dyonysius. Phanus Staphylus.

Gg: Phenix Æneus Tydeus Diomedes Cleodimus Aristomachus Temenus Ceisus Maron Testius Acous Aristodamidas Caranus Cœnus Tytimmas Perdicca. Philippus. Æropus Alceta Amyntas Boerus Meleager Arsinoe c. Lago Ptolomeus Soter Ptolomeus Philadel. Ptolomeus Everget. Ptolomeus philad.

Hh: Phatthaones Melas Eumedes Sternope. Perdicca Archelaus Perdiccas

Ii: Demonice Thestius Iphiclus Protesilaus Timenes Cissius Theostes Merope Aristomidas Caranus Cænus Tyrimnus Perdicca Argeus. Philippus Æropas Alceta Amyntas Alexander Amyntas Arideus Amyntas s. Xerxis. Alexander Philippus Alexand Magnus

Kk: APOLLO HYPERBOREUS sive BELUS — Danaus Amynone c. Nept. Nauplius Palamedes Elyctrio Alcmena c. Iove Hercules Thebanus Hyllus Procles Euriphõtes Prytanis Polydecte Eunomus Charillus Nicanor Theopompus Anaxandridas Archidames Anaxillas Leutychides Hyppocratides Argesilaus Menaris Leutychydes. bellum gessit navale cum Xerxe

Ll: Ægyptus Lynceus Abas Acrisius Danae Perseus Perses Cleodeus Aristomaches Aristodemes Euristenes Hegesis Echestratus Leobotis Doriagus Agesilaus Archelaus Telecles Alcamenes. Polydorus Euricrates Anaxander Euricratidus Leon Anaxandrides Leonides Dux Lacedemon. contra Xerxen

Mm: Gorgophones Iphicles Evadne Stenelus Myrsus. Candaules. Gyges Ardiis Sadyattes. Aliattes. Crœsus.

Nn: Ninus. Zames Arius. Aralius Baleus s. Xerxes Armamitres. Belochus. Baleus Altades 2. 2. Sam. 8. 3 Mamitres Mãchaleus Sphærus Mamitus. Sparetus. Astacadis Amintes. Belochus Balepares Lamprides Sosares Lampares Sosarmus Mitreus. Tautas. Sardanapalus.

Oo: Argon 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 Myrsus Candaules Gyges Ardys Sadyattes Alyattes Cresus

TABULA II. CHRONOLOGICA.

Ab	Bc	Cd	De	Ef	Fg	Gh	Hi	Ik	Kl	Lm	Mn	No	Op	Pq	Qr	Rs	St	Tv	Vx	Xy	Yz	Zz	Ab	Ac	Ad	Ae	Af	Ag	Ah	Ai	Ak
Anni Mundi																						Imof	Storverkr	Alt							
3730.	Nange										Gylfe							AVDEN			Arngrim	uxor Ama	Starkoddur	Alfrid							
3760.	Hessi										Niord	Heidi uxor					Seiold	Beldeg	Vegdeg	Sigurlam	Hergrim										
3790.	Nahum										Yngve Frej	Freja					Fridleif	Brandes	Sigvar	Svavurlam	Bolme Grim		ux. Bogr Storverks		Kundmundr						
3820.	Amos									Ingeborg	Fiolner		Semming				Fridfrod	Odigar	Svefdeg	Eivor uxor	Andgrim										
3850.	Mathatias										Sveigder		Håkon				Fridleif	Frevin	Sigeat		Agantyr							Marius Sylla			
3880.	Ioseph								Asmund		Vanland					uxor filii	Gram	Burgevis	Sebald		Hervor uxor				Haufder						
3910.	Ianna								Hadding	Yffe	Visbur						Hadding	Geto	Sefugel						Angantyr			Julius Cæsar			
3940. Anni Christi	Melchi								Regner		Domald					uxor Svanrita	Frothe		Vestfalk						Heidreker			Octav. August			
3970. 20.	Levi								Hotbrot		Domar					Haldan	Roe		Vilgis				Starkodder hin gamle		Aggantyr			Tiber. Nero Cajus Calig. Domit. Nero Sylvius Otto			
4000. 50.	Mathat					Attil			Hotter		Digve				uxor Vrsa uxor		Helgo		Vuscfrê						Heidreker				Claudius Drus. Sulpit. Galba Vitellius		
80.	Eli				Gute f. Gave	Ave Gaptes	Balder		Rödrik	Sivald	Dag						Rolf Krake		Issa						Hildur						
110.	Ioseph		Gautrek						Attin f. ATLE	Sigar	Agne Skef	Drotta uxor					Ring		Bilo									F. Vespasian. Domitianus Vlp. Trajan.	Titus Vespas. Nerva Coccei. Ælius Adrian.		
140.	CHRISTUS.	Halmal	Rolf			Adela uxor			N.	Signil. Alf Siv	Alreck			Erik			Dag f. Humb	Ingiald													
170.		Augis	Gotrik, Erk						Baldvil	Gyrita uxor	Yngve		Alver	Torborg			Dan Mikill.											Æ. Anton. Pius Antonius Verus Ælius Pertinax	M. Aurel Antô. Aurel. comod. Didius Iulian. (Carac.		
200.		Amala	Herik	Fredegod.			Brand			Håralblinde	Iorund Erik	Hugleik	Ingo - Olav	Engialmund			Frode														
230.		Isarna		Vagen		Fredeger		Beonoc	Carl		Auni h. gäble Hagen Kung					Bidleif	Haldan											Sept. Severus Opel. Macrin. Alex Sever Gordian. jun.	M. Anton. A. Heliogab. Maximin Trax Philippus		
260.		Ostrogotha		Viteg		Freavin		Beorna	Grim			Frote Stark			Sivar																
290.		Vnils		Vermund		Geva		Vegbrand	Tord	Getar		Dan									Merovingorum familia						Decius à Gothis fugatus	Decius Valerianus A. Aurelianus Aur. probus Diocletianus. Constantinus Constant. Mag	Vib. Gallus Fl. Claud. Opt. Cl. Tacitus Aur. Carus Maximianus		
320.		Athal		ffa		Vig		Ingebrand	Adulf	Algur		Frote Snare			Olå						Marcomir		Starkodder obijt.								
350.		Achiulf		Angeltej		Gevisa		Alisa	Lyder	Erik		Ingiald Starckodders Fostre		Laniffon							Pharamund						Imperator occident.				Imperat. Orient.
380.	An-nia Vuldulf	Ermanaric		Ugelgear		Essa		Agengeat	Alrêe		Ægil			Lecho	Omund						Clodio						Constantinus Julianus Apost. Valentinianus Theodosius Valentinianus Avitus Anthemius Orestes	Constans.	Constantius Iovianus		
410.	Valdisa	Hunimund		Omer		Allesa		Ingengeat	Rodolfr	Erik				Gudchog	Filia uxor, Sivar	Batle					Merove										
440.	Vinitar.	Turismund		Icel		Erdic		Ætelrik	Götrik	Haldan	Haldan		Ottar	Claffe	Iarmerie						Childerik							Honorius Maximus Majoranus Olybrius Mom. Augustulus		Valens Valentinus Theodosius Leo Thrax.	Gratianus Arcadius Martianus
470.	Val-mar Tiodemir	Borismund		Cnebba		Cinrie		Oesa		Sivar	Roarmilde		Hunmund	Tato Zuchi	Broder						Clodou								Severus Glycer		
500.	Tioderic	Videric		Cynevald		Cealin	Ceulf	Eoppa		Valland	Sauge	Blider	Attils	Audin Vacho	Sivald						Clotar								Odoacer Herulus	Zeno	Leo puer.
530.	Amalasventa	Eudaric		Creoda		Cutvin	Kinegisl	Ida		Haral Gamle	Herrord	Hernad	Eisten	Alboin Valter	Snio						Chilperic						Ostrogothorum Thedoricus Amalasvent. Vitiges Alaricus Tejas	Reges Athalaricus Theodatus Ildibaldus Totilas		Iustinus Iustinianus	Anastasius
560.	Ata-larie Mata-svents	Vitig		Vibba		Cuda	Krikl. Confus	Adelrid	Ogga	Haldan Sne	Haldan		Ingvor	Cleph	Biorn						Clotar										
590.				Eava	Penda	Conbrikt	Gutrei Esevin	Atelfrid	Aldelm	Ivar Vidfarne	Radreker		Omund	Autar. Gunval	Harald	Haral					Dagbar									Iustin. Iunior.	
620.			Alvei	Osmoder	Vulf-ger Etel-red	Ceolvaf		Osvig	Ogvald	Audur uxor	Valdar		Ingial Ilrade	Aribort							Clodor		Carol. Magni familia				Longobard. Alboin Autar Adelvald Rotharis Aripert. Garibaldus Cunibertus Luitbertes Aribert Luitbrand Aistulph Rachisius Desiderius	Clef Agilulf Ariolaneus Rodovaldus Grimvaldus Partherit.		Tiberius Mauritius Phocas Constantius Costans	
650.			Etelrad	Euniutes		Ceurik		Ogfrid	Leovald	Eata	Randver	Harl Hiltand	Olof Trætilia	Barthrid		uxor Asa					Thioderik		Ansigil.								Heraclius Heracleonas Constantinus pogonat.
680.				Dingtor		Ina. Ingel			Cuta		Siggurd Ring		Haldan Hvite	Cunibert							Childebert		Pipinus								
710.				Offa		Euppa			Ceolvulf		Ragnar lodbr.		Eisten	Luitbert				Aribert	Asbrand		Dagobert		Carl Martel					Ragumbert Asbrand. Hillebrand		Iustinianus Leon Hus Asimarus Iustinianus Artemisius Leo Isaurus Leo 4. Constant 7. Niceph Log Leo Armen. Theophil.	
740.				Egfer		Eava. Samna		Hvitserk			Biorn jernsid.		Haldan Mild.				Sigurd Ormög		Luitbrand		Tioderic	Childeric	Pipin								Philip. Bard Theodorus Constantinus
770.						Valdmund					Erik		Gudrad		Helge Vass.	uxor Aslag	Gorm Gäble.		Desiderius				Carl Magn.								
800.						Ogbrikt					Biorn		Girsta Olf		Sigur	Hiort	Godefrid			Sigefrid			Pipin	Ludvic Pius			Carol. Mag.	Ludovic Pius			
830.						Etelvulf					Biorn a Haugi	Erik	Rangvald	Haldan Svart	uxor Ragnil	Sivar	uxor filia		Olaf	Hemming	Geva ux. Vidichindi	Com. Franc.	Filia Bernhard uxor	Lotar	Ludvic	Carl Calvus	Lotharius	Ludovic. 2.			Michael Cur. Michael Balbus
860.						Altred					Amun. Filia	Thora		Haral Harfag.			Sigfrid		Ring			Chundrad.	Pipin	Ludvik	Carl. Carolo-Cras. man.	Ludov. 3.	Carol. Calv.	Ludovic. 3.			Michael.
890.						Advard			Sinaus	Trugo	Erik Vederh.		Ingeborg	Biörn	Olof Digre	Erik blodyx.	Erik	Regner lad.	Haral Klak			Vernher	Bernhard		Arnold	Carl simp.	Carol. Cras Ludov. 4.	Arnulph.		Basilius	Leo 4 Perpe.
920.						Eadmund		Ingvor			Biorn		Gunilde	Gundrad	Tryge	Haral grafiel.	Ragnil. Knut	Ivar. Ubbe	Gorm			Cundrad 1.	Arnolf			Ludov. 4.	Conradus			Alexandr Constantinus Roman. Iun. Niceph. Phoc. Iohã. Zimisc. Basilius & Castant. fratr. Roman. Arg.	
950.						Eadgar		Svetoslav.			Erik Segersei	Olof	Nial	Haral Grensk	Olof		Frode	Erik Barn	ux. fi. Haral Bla lia	Gunilla ux. Erik Blody.		Otho	Leopold			Lotar	Saxon. Hinricus Auc. Otto Magn. Otto 2. Otto 3. Hinric. 2.				
980.						Eadv. Atelred	Iarpolk	Valmar			Olf Skotkong	Styrbiorn	Astrid	S. Olaf					Sven Tiuf.			Herman	Arnold.			Ludv. 5.					
1010.						Eadmund	Isefla Hervold	Iarislau		uxor	Ingerd. Emûd	Asmund		Magnus god	Sigurd Sir		Ulf Sprakel		Cnut Score			Conrad. 2.	Arnold								
1040.						Eadvar	Volodimer			Totil	Håkon R.	Filia uxor	Stenkil	Haral hardrad			Truls Sprak	Hardeknut	Haral	Gunilla ux.		Hinric. 3. Imp.	Bergtold				Francor. Conrad. 2. Hinric. 3. Hinric. 4. Hinric. 5. Lothar. Sax.			Micael Calap. Theodora Micael Stra Constãt. Duc. Micael Ducas Alexi Comnẽ. Emanuel C Andronicus Isacius Aug e Alexis Angell.	Michael Pap. Constan. Mon. Soror Zoes Isacius Com. Romã Diog. Nieeph Boto. Calo Ioh. Cõ.
1070.						Eadgar	Harald		Blotsven	Mær uxor	Holsten	Inge	Guta uxor	Ingerd. Olof	Magnus		Sven Estrit					Hinric. 4.	Vern								
1100.							Malmfrid uxor		Kol f. Kornik		Philip	Ragvald	Guta	Magnus			Haral	Knut. Olf.	Erik god		Nils	Hinric. 5.	Otto				Suevorum Contad. 3. Frider. 1. B. Henric. 6. Philippus Otto Frideric. 2.				
1130.									Svercher		Inge		Sigurd	Haral Gille	Eisten. Olf.		Biörn	Ingerd. Hagen	uxor Anna	Knut. Erik	Mogens		Otto								
1160.									Carl Sophia uxor	Helga		S. Erik	Magnus blind	Sigurd			Kirstin	Margeta	Erik Lamb	Sven	Knut		Otto								
1190.									Suercher	Christina	Knut		Magnus	Sverre				Kirstin		Voldemar			Otto		Turc. Imper.						
1220.									Iohan		Erik		Sigvard	Hagen					Rikitza	Knut	Voldmar		Otto		Ertucul						
1250.									Helena		Erik lespe	Ingeborg uxor	Byrger Iarl	Hagen					Erik	Abel	Christoph.		Ludvik		Osman						
1280.									Bengta	Merta		Magnus ladel	Valdemar	Magnus						Erik			Otto		Urdian						
1310.									Ingierd	Asbiorn	Birger	Erich.	Erik	Hagen						Erik			Ludvic		Sulthan Murat						
1340.									Amund Sture	Ulf	Euphemia	Magnus Smek		Ingeborg						Valdemar			Rudolf		Sult. Bajaz.						
1370.									Magnus Sture	Karl	Albert	Erik		Hagen					ux. Margeta	Olaus			Adolf		Sult. Mehem						
1400.									Algot Sture	Margeta	Eric Pomer.			Olof						Eric. Pom.			Rupert		Sult. Murat						
1430.									Amund Sture		Crist. Bav.												Rupert		Sult. Mehem						
1460.									Gustav Star	uxor Briggita	Carl Knut												Staphan		Sult. Bajaz						
1490.								Iohan Vase		Briggita	Sten Sture											Iahan	Ludvik		Sullt. Solim						
1520.										Erik-Vase	Svante Sture											Iahan	Alexander		Sule						
1550.										Gustav. I.	Sten Sture											Ludvik	Ludvik		Selima						
1580.								Erik Iohan	Sigismund	Carolus												Anna	Volfgang		Murat						
1610.										Gustavus M	Catharina ux.												Iohan		Mahomet						
1640.										Christina.	Carl Gustaf.	L											Iohan Casimir		Achmat						
1670.											CARL.																				

FÖRTECKNING

ÖVER

TAFLOR ELLER TABULAE

TILL

OLAUS RUDBECKS ATLANTICA

Samtidigt med 1:a delen av sin Atlantica utgav Olaus Rudbeck år 1679 ett band därtill hörande Taflor eller Tabulae. De särskilda planschsidorna och de därå förekommande figurerna äro var för sig genomgående numrerade, men för övrigt icke försedda med någon påskrift om vad de föreställa. Med ledning av de ställen i Atlantica-verket, där de anföras, och av den av Rudbeck använda litteraturen har nedanstående innehållsförteckning uppgjorts. Ställena i 1:a delen anges i förteckningen som I s. - och hänföra sig till den år 1937 utgivna editionen av den svenska originaltexten av denna del, medan ställena i övriga delar — som ännu icke utkommit i ny edition — anges som II p. - o. s. v. Där så varit möjligt, har hänvisning gjorts till Rudbecks källskrifter.

Titel-plansch Olaus Rudbeck demonstrerar anatomiskt Sveriges plats på jordklotet för en krets av forntidens vise. Bilden bär nederst inskriften: ET NOS HOMINES. Angående denna planschs innebörd och förebild se A. Nelsons kommentar i del I s. 570 och härnedan s. 7.

I s. 563.

Tab. I Fig. 1. Karta över norra halvklotet (Europa, Asien och en del av Afrika).

I s. 46, 47, 48, 55, 65, 93, 97, 102, 192, 193, 204, 205, 208, 220, 223, 230, 236, 239, 266, 276, 295, 298, 316, 318, 320, 354, 370, 414, 418, 492, 512. — II p. 72, 85, 127. — III p. 181, 197, 198, 211, 212, 448, 449, 470, 692. — IV p. 41, 54, 85, 146.

Tab. II Fig. 2. Karta över Europa och angränsande delar av Asien och Afrika.

I s. 93, 97, 102, 146, 192, 200, 203, 206, 207, 216, 217, 218, 220, 221, 234, 235, 244, 251, 272, 274, 295, 305, 316, 317, 329, 354, 355, 363, 364, 366, 370, 372, 413, 414, 416, 419, 424, 425, 499, 509, 512. — II p. 40, 45, 50, 54, 64, 70, 82, 368, 557, 560, 562. — III p. 30, 167, 184, 210, 211, 212, 326, 327, 330, 332, 352, 419, 436, 505, 525, 526, 566, 570, 590, 595, 599, 605, 630, 648, 681, 705. — IV p. 16, 27, 41, 54, 55, 152, 172.

Tab. III Fig. 3. En av kungshögarna vid Gamla Upsala.

III p. 633.

Fig. 4. Genomskärning av gravhög med brända ben mellan några stenar.

I s. 410.

Fig. 5. Genomskärning av gravhög med brända ben inlagda i krukor.

I s. 410.

Fig. 6. Skeppsbild å runstensfragment inlagt som tröskelsten i kyrkdörren i Gamla Upsala. — Samma sten är avbildad hos J. Peringskjöld, *Swea och Götha Minnings-Merken*, 1, Stockholm 1710, s. 178. (*Bautil* nr 380, 382.) (Runstensfragmentet numera uppställt mot kyrkväggen norr om vapenhuset.)

III p. 28.

Fig. 7. Karta över Skuttunge by med där befintliga gravhögar.

I s. 279, 287, 288. — III p. 633.

Tab. IV Fig. 8. Karta över Argonauternas resa. — Enligt G. Hornius, *Historia totius orbis antiquis cogniti* (Amst. 1648) s. 141.

I s. 326, 418.

Fig. 9. Karta över trakten kring Gamla och Nya Upsala.

III p. 466.

Fig. 10. Schematisk framställning av solens och månens omloppstider efter deras upp- och nedgång vid horisonten. — Samma bild förekommer även i del II p. 545.

I s. 60. — II p. 161 ff., 173 f.

Fig. 11. S:t Eriks skepp på den vävda tapeten i Upsala domkyrka. (»Sanct: Ericks Konungens gamla Tapeter som åhrligen här uphängias i Choren i Domkyrkian på de tre största helgedagar» förstördes vid branden år 1702; de omtalas I s. 177 och 411.)

Bilden synes icke vara anförd någonstädes i Atlantica-verket.

[Fig. 12—13.] Tab. V saknas i *alla* kända ex. av planschbandets båda upplagor och är icke heller upptagen å den av Olaus Rudbeck själv i samband med utgivandet av 1:a delen tryckta anvisningen för inbindningen av de till Atlantican hörande planscherna. I ett brev till universitetets kansler greve Bengt Oxenstierna den 8 dec. 1698 (O. Rudbeck, *Bref* s. 366) omnämner han »den 5 tafla af Atl. T. 1.», som konung Carl XI låtit göra färdig »för några år sedan» och av vilken denne erhållit ett ex., »som innehåller hela Upsala Öde, ok alla de orter som nemnas i alla våra gamla historier». Den i denna edition avbildade planschen, av vilken endast ett ex. (i Kungl. biblioteket) är känt, har av G. E. Klemming troligen med rätta antagits vara den saknade Tab. V och blev av denne år 1863 utgiven i reproduktion samtidigt med facsimileupplagan av 4:e delen av Atlantican. Planschen är en karta över trakten kring Upsala och bär inskriften »Vpsala Iovis Neptvni & Plvtonis olim Sedes». [Tab. V]

III p. 299. Här läses: »På Landtaflan som nu denna 3 delen medföllier Tab. VI. under 60 högdz grad. är den Olfwan blots Kiällan, och Olfwa Qwarn och de 8 Broar antecknade wid Bokstäfwerna a, b, c, d, e, f, g, h.» Den åsyftade kartan torde vara den här som Tab. V avbildade, trots att den aldrig kom att medfölja 3:e delen och genom tryckfel omtalas som »Tab. VI» och ej har de 8 broarna på angivet sätt antecknade.

Fig. 14. Karta över Sverige. Tab. VI

I s. 97, 99, 101, 102, 104, 106, 107, 129, 148, 149, 193, 196, 202, 203, 207, 213, 214, 220, 231, 235, 245, 247, 248, 251, 258, 266, 269, 277, 279, 282, 284, 286, 301, 304, 306, 308, 322, 327, 328, 331, 389, 390, 391, 394, 414, 415, 417, 424, 503, 515. — II p. 46, 72, 83, 86, 94, 100, 109, 112, 123, 131, 158, 356, 395, 461, 463, 474, 479, 480, 528, 562. — III p. 42, 142, 166, 167, 195, 198, 204, 208, 209, 210, 237, 248, 258, 269, 305, 322, 324, 326, 330, 336, 353, 359, 365, 411, 419, 421, 447, 490, 499, 503, 526, 570, 592, 632, 648, 650, 704, 705, 712. — IV p. 123, 125, 126, 152, 179.

Fig. 15. A—M. Gravfynd, särskilt från gravhögarna vid Ultuna. Tab. 7

I s. 117, 410, 411. — III p. 205.

Fig. 16. A. Atleberg. I s. 226, III p. 572. — B. Västmanlands vapen. I s. 226. — C. Södermanlands vapen. I s. 255, 476. — D. Sveriges Tre kronor jämte tre runtecken. I s. 459, 540, III p. 617. — E. Vapensköld med Atleberg. III p. 572, 617.

Fig. 17. Dryckeshorn, vars handtag har formen av en grip med en krona på bakfoten. — Samma bild förekommer även i del II p. 274.

I s. 255, 476. — II p. 312. — III p. 691.

Fig. 18. Sveriges riksvapen. — Samma bild förekommer även i del II p. 274.

I s. 476. — III p. 617.

Fig. 19. Gravfynd av kopparredskap (eller -vapen). (Se härnedan s. 8 not. 8.)
I s. 411.

Fig. 20. Kemi lappmarks vapen.
III p. 650, 684.

Tab. 8 Fig. 21. Äldre karta över Gamla Upsala, ur prof. M. STENIUS' papper.
I s. 109, 110, 115, 166. — III p. 633.

Fig. 22. Profil av åsen vid Upsala.
I s. 108, 114.

Fig. 23. Profil från S till N av kungshögarna vid Gamla Upsala.
I s. 108. — III p. 466.

Fig. 24. Profil från V till Ö av kungshögarna vid Gamla Upsala.
I s. 108.

Fig. 25—26. Profiler av »rännarbanan» (nuv. Tunåsen) vid Gamla Upsala.
I s. 115.

Tab. 9 Fig. 27. Karta över Gamla Upsala ritad av Olaus Rudbeck och sex studenter.—Originalritningen i Kungl. bibliotekets handskr. *F. m. 73*; i förminskad skala reproducerad hos S. LINDQVIST, *Uppsala högar och Ottarshögen* (Sthm 1936) pl. 15.
I s. 87, 108, 109, 113, 115, 153, 163, 166, 181. — II p. 493. — III p. 466, 633.

Tab. 10 Fig. 28. De slaviska avgudarna Prono, Ridegast och Siwa. — Enligt HELMOLDUS, *Chronica Slavorum* (Lubecæ 1659) s. 126. Samma bild förekommer även i del II p. 300.
I s. 448, 462. — II p. 322, 671. — III p. 234, 456, 617.

Fig. 29. »De tre Gudarna som stå målade i Edda.» — Bilden, som föreställer den scen i Gylfaginning, där Gylfe under namn av Ganglere utfrågar Hár (Hög), Jafnhár (Jämnhög) och Þriði (Tredje), som sitta i tre över varandra placerade högsäten, är hämtad ur den s. k. Upsala-Eddan, *cod. Ups. DG 11* f. 26^{v}, och — som Olaus Rudbeck I s. 459 uppgiver — först reproducerad å ett kopparstick infört i O. VERELIUS' edition av *Gothrici & Rolfi Westrogothiæ regum historia* (Upsaliæ 1664) Not. f. 47 (ↄ: 43); det ifrågavarande kopparsticket saknas emellertid i alla kända exemplar av detta arbete utom ett, som omtalas av G. E. KLEMMING, *Ur en antecknares samlingar* (Upsala 1880—82) s. 209 f. Samma bild förekommer även i del II p. 302.
I s. 459. — IV p. 129.

Fig. 30—31. Lappska avgudabilder. — Fig. 30 enligt J. BLAEU, *Geographia Blaviana*, Vol. II (Amst. 1662): Russia sive Moscovia s. 31. Samma bilder förekomma även i del II p. 212.
I s. 444. — II p. 291, 395, 446, 497, 547.

Fig. 32. »Othin. Thor. Frigge.» — Enligt ST. STEPHANIUS, *Notæ uberiores in Historiam Danicam Saxonis grammatici* (Soræ 1645) s. 139. Efterbildning av ett träsnitt hos JOHANNES MAGNUS, *Historia de omnibus Gothorum Sveonumque regibus* (Romæ 1554) s. 31 och OLAUS MAGNUS, *Historia de gentibus septentrionalibus* (Romae 1555) s. 100 och (Basileæ 1567) s. 95. Samma bild förekommer även i del II p. 302.
I s. 225, 459. — II p. 572. — III p. 239, 487, 616, 617, 621.

Fig. 33. Isisbild. — Enligt L. PIGNORIUS, *Mensa Isiaca* (Amst. 1669) s. 66. Samma bild förekommer även i del II p. 275.
II p. 513.

Fig. 34. Canopusbild. — Enligt A. KIRCHER, *Oedipus Aegyptiacus*, Tom. I (Romae 1652) s. 211. Samma bild förekommer även i del II p. 275.
II p. 519.

Tab. 11 Fig. 35. Bild av den Ephesiska Diana. — Samma bild förekommer även i del II p. 211.
I s. 444. — II p. 395, 446, 498, 546, 547.

Fig. 36. Horusbild. — Enligt PIGNORIUS, *Mensa Isiaca*, planschbild KK. Samma bild förekommer även i del II p. 209.
II p. 284.

Fig. 37. Attisbild. — Enligt L. PIGNORIUS, *Magnæ Deum matris Idææ et Attidis initia* (Amst. 1669) p. (8). Samma bild förekommer även i del II p. 209.
Bilden synes icke vara anförd någonstädes i Atlantica-verket.

Fig. 38. Disas färd. — Teckning efter en sedermera försvunnen väggmålning i Västerås' domkyrka. Samma bild förekommer även i del II p. 210.
II p. 206, 214, 283, 497, 498, 511, 540.

Fig. 39. Isisprästernas skallra, sistrum. — Enligt PIGNORIUS, *Mensa Isiaca* s. 67. Samma bild förekommer även i del II p. 305.
II p. 510, 522, 546.

Fig. 40. Ormslingeornament.
Bilden synes icke vara anförd någonstädes i Atlantica-verket.

Fig. 41. Drakskepp.
I s. 395. — II p. 592.

Fig. 42. »Matkskal», förstenade snäckor i kalkbruket på kyrkan i Gamla Upsala.
I s. 164.

Fig. 43. Den på Visingsö av Kettil Runske fjättrade Gilbor. — Enligt OLAUS MAGNUS, *Historia de gentibus septentrionalibus* (Basileæ 1567) s. 117.
I s. 440.

Fig. 44. Upsala avgudatempel. Tab. 12
I s. 163. — II p. 373.

Fig. 45. Upsala avgudatempels grundritning.
I s. 163.

Fig. 46. Janustempel. Tab. 13
Bilden synes icke vara anförd någonstädes i Atlantica-verket.

Fig. 47. Janustempel (grundritning).
I s. 158.

Fig. 48. Janus quadrifrons' tempel å en romersk medalj. — Enligt G. DU CHOUL, *Discours de la religion des anciens Romains* (Wesel 1672) s. 21.
III p. 517.

Fig. 49. Romerskt (?) byggnadsverk.
Bilden synes icke vara anförd någonstädes i Atlantica-verket.

Fig. 50. Lapptrumma (till Olaus Rudbeck överlämnad — enligt II p. 518 — av en Otto, antingen Ingelbrecht Otto (stud. 1664, död 1690 eller 1691 som fortifikationsofficer), omtalad I s. 202, eller dennes broder Samuel Otto (stud. 1672) omtalad I s. 227, 415, 502, bägge födda i Lappmarken och Rudbecks forna ingenjörselever; se vidare härnedan s. 6). — Samma bild förekommer även i del II p. 277. Tab. 14
II p. 283, 291, 497, 502, 503, 511, 513, 518, 655—659, 661.

Fig. 51. »Jofurs eller Thors skägg.» Bild av Jupiter (?) med två supplikanter. — Enligt J. GRUTERUS, *Inscriptionum Romanarum corpus* (Heidelb. 1616) s. XXIII.
III p. 517.

Fig. 52. Snidad sten. — Enligt PIGNORIUS, *Mensa Isiaca* s. 18. Samma bild förekommer även i del II p. 275.
II p. 513.

Fig. 53. Snidad sten (Abraxas-amulett). — Enligt PIGNORIUS, *Mensa Isiaca* s. 92. Samma bild förekommer även i del III p. 173.
I s. 459. — III p. 234.

Fig. 54. Lapptrumma. — Enligt J. SCHEFFERUS, *Lapponia* (Francofurti 1673) s. 125. Samma bild, med tillagda hänvisningsbokstäver, förekommer även i del II p. 276.
II p. 270, 283, 656—659.

Fig. 55. Del av runstav (jultiden). — Enligt *Hervarar Saga på gammal götska med* OLAI VERELI *uttolkning och notis* (Ups. 1671) s. 56. Samma bild förekommer även i del II p. 298.
I s. 71, 74, 380. — II p. 613, 615.

Fig. 56. Snidad sten med Isisbild. — Enligt PIGNORIUS, *Mensa Isiaca* s. 87. Samma bild förekommer även i del II p. 275.
I s. 177. — II p. 270, 476.

Fig. 57. Snidad sten med Isisbild. — Enligt PIGNORIUS, *Mensa Isiaca* s. 87. Samma bild förekommer även i del II p. 275.
Bilden synes icke vara anförd någonstädes i Atlantica-verket.

Fig. 58. Scen vid lappsk magisk sång till trolltrumma. — Enligt SCHEFFERUS, *Lapponia* s. 139.
II p. 513. — III p. 432.

Fig. 59. Teraphimbild. — Enligt KIRCHER, *Oedipus Aegyptiacus*, Tom. I s. 261.
Bilden synes icke vara anförd någonstädes i Atlantica-verket.

Fig. 60. Mercuriusbild. — Enligt GRUTERUS, *Inscriptionum Romanarum corpus* s. LI. Samma bild förekommer även i del II p. 349. Tab. 15
I s. 459, 463, 541. — II p. 499.

Fig. 61. Romerskt altare i Milano. — Enligt GRUTERUS, *Inscriptionum Romanarum corpus* s. MXXIIII.
II p. 149.

Fig. 62. Bild av solguden Apollo. — Enligt GRUTERUS, *Inscriptionum Romanarum corpus* s. XXXIX. Samma bild förekommer även i del II p. 302.
II p. 328.

Fig. 63. Grekiskt mynt (bild av den Ephesiska Diana). — Enligt H. GOLTZIUS, *Opera omnia* (Antverpiæ 1645) (Nomismata Augusti Cæsaris) pl. 75. Samma bild förekommer även i del II p. 348.
II p. 446.

Fig. 64. Romersk militär förtjänstmedalj: O(b) C(ivis) S(ervatos). — Enligt GOLTZIUS, *Opera omnia* (Nomismata Augusti Cæsaris) pl. 59. Samma bild förekommer även i del II p. 348.
Bilden synes icke vara anförd någonstädes i Atlantica-verket.

Fig. 65. Romerskt mynt (tempelbild). — Enligt GOLTZIUS, *Opera omnia* (Fasti magistratuum et triumphorum Romanorum) s. 192 (eller 201). Samma bild förekommer även i del II p. 348.
I s. 159.

Fig. 66. Kapuanskt mynt (bild av Minotaurus). — Enligt GOLTZIUS, *Opera omnia* (Siciliæ et Magnæ Græciæ historia) pl. 20. Samma bild förekommer även i del II p. 348.
I s. 448.

Fig. 67. Romerskt mynt (efter slaget vid Actium) med bilder av en bevingad sfinx, ett sistrum och ett ax. — Enligt GOLTZIUS, *Opera omnia* (Nomismata Augusti Cæsaris) pl. 32. Samma bild förekommer även i del II p. 348.
Bilden synes icke vara anförd någonstädes i Atlantica-verket.

Fig. 68. Romersk medalj (Jupiter ridande på en get). — Enligt DU CHOUL, *Discours* s. 52. Samma bild förekommer även i del II p. 348.
I s. 442. — II p. 498. — III p. 666.

Fig. 69. Julbröd. — Samma bild förekommer även i del II p. 212.
I s. 63. — II p. 230.

Fig. 70. Romerskt mynt (Janusbild). — Enligt DU CHOUL, *Discours* s. 18.
III p. 517.

Fig. 71. Romersk medalj (Janusbild). — Enligt DU CHOUL, *Discours* s. 20.
Bilden synes icke vara anförd någonstädes i Atlantica-verket.

Fig. 72. Grekiskt mynt (tempelbild med offerscen). — Enligt J. SAUBERT, *De sacrificiis veterum* (Jenæ 1659) pl. till Cap. XVIII: litt. B.
I s. 160.

Fig. 73. Romerskt mynt (Isis med Horus på sitt knä). — Enligt PIGNORIUS, *Mensa Isiaca* s. 34. Samma bild förekommer även i del II p. 275.
Bilden synes icke vara anförd någonstädes i Atlantica-verket.

Fig. 74. Snidad sten (skarabé med solhuvud, omgiven av en orm som biter sig i stjärten). — Enligt PIGNORIUS, *Mensa Isiaca* s. 61. Samma bild förekommer även i del II p. 275.
II p. 270, 343.

Fig. 75. Snidad sten (Osirisbild). — Enligt PIGNORIUS, *Mensa Isiaca* s. 4. Samma bild förekommer även i del II p. 275.
I s. 448. — II p. 518.

Tab. 16 Fig. 76. Kyrkan i Gamla Upsala från söder.
Bilden synes icke vara anförd någonstädes i Atlantica-verket.

Fig. 77. Gamla Upsala med kungshögarna.
I s. 377, 397.

Fig. 78 A. Järnspik med insmälta gulddroppar, funnen vid kyrkan i Gamla Upsala.
I s. 165.

Fig. 78 B, C. Slaggstycke med insmälta droppar av silver, koppar och guld, funnet vid kyrkan i Gamla Upsala.
I s. 165.

Fig. 79 A, B. Bilder — numera mycket skadade — på baksidan av dörrflyglarna till altarskåpet i kyrkan i Gamla Upsala. (Hela serien avbildad hos PERINGSKJÖLD, *Swea och Götha Minnings-Merken*, I s. 186.)
I s. 177.

Fig. 80. Norra väggen av kyrkan i Gamla Upsala. Tab. 17
Bilden synes icke vara anförd någonstädes i Atlantica-verket.

Fig. 81. Marmorskulptur i Rom (Jupiter, Juno, Neptunus, Mercurius). — Enligt DU CHOUL, *Discours* s. 44.
I s. 459. — III p. 517.

Fig. 82. Bild av tronande konung (S:t Erik?) med fana och svärd i hand.
Synes icke vara anförd någonstädes i Atlantica-verket.

Fig. 83. Södra väggen av kyrkan i Gamla Upsala. Tab. 18
Bilden synes icke vara anförd någonstädes i Atlantica-verket.

AA. »Klubban som liud klappades med», på rådstugan i Upsala. (Användes därstädes ännu.)
I s. 403. — II p. 293.

Fig. 84. Karta över Upsala-slätten. Tab. 19
I s. 101, 107, 108, 110, 111, 113, 114, 115, 116, 117, 120. — III p. 618.

Fig. 85. Västra gaveln av kyrkan i Gamla Upsala. Tab. 20
Bilden synes icke vara anförd någonstädes i Atlantica-verket.

Fig. 86. Östra gaveln av kyrkan i Gamla Upsala. Tab. 21
Bilden synes icke vara anförd någonstädes i Atlantica-verket.

Fig. 87 A. Interiör mot väster av kyrkan i Gamla Upsala. Tab. 22
Bilden synes icke vara anförd någonstädes i Atlantica-verket.

Fig. 87 B. Nivåprofiler för Upsala domkyrka med kringliggande byggnader och kyrkorna i Börje, Bälinge, Vaxala, Danmark och Gamla Upsala. — En liknande av Olaus Rudbeck ritad nivåprofilbild, men orienterad från söder, meddelar O. VERELIUS, *Notæ in Epistolam defensoriam Joannis Schefferi* (Ups. 1681) s. 4 och (20).
Bilden synes icke vara anförd någonstädes i Atlantica-verket.

Romerska mynt- och medaljbilder:

A. Rundtempel helgat möjligen åt Augustus. — Enligt GOLTZIUS, *Opera omnia* (Nomismata Augusti Cæsaris) pl. 73.
I s. 159.

B. Jupiter tonans' tempel. — Enligt GOLTZIUS, *Opera omnia* (Nomismata Augusti Cæsaris) pl. 73.
I s. 159.

C. Janustempel stängt. — Enligt GOLTZIUS, *Opera omnia* (Nomismata Augusti Cæsaris) pl. 56.
I s. 159.

D. Mars ultors tempel i Rom. — Enligt GOLTZIUS, *Opera omnia* (Nomismata Augusti Cæsaris) pl. 39.
I s. 159.

E. Mars ultors tempel i Rom. — Enligt DU CHOUL, *Discours* s. 206.
I s. 160.

F. Augustus' tempel i Rom. — Enligt DU CHOUL, *Discours* s. 64.
I s. 159.

G. Mars ultors tempel i Rom. — Enligt DU CHOUL, *Discours* s. 207.
I s. 158.

H. Augustus' tempel i Rom. — Enligt DU CHOUL, *Discours* s. 64.
I s. 159.

I. Vestas (?) tempel i Rom. — Enligt DU CHOUL, *Discours* s. 214.
I s. 159.

K. Dianas tempel. — Enligt DU CHOUL, *Discours* s. 83.
I s. 159.

L. Vestas tempel. — Enligt J. ROSINUS, *Antiquitatum Romanarum corpus* (Lugd. Bat. 1663) pl. till s. 136.
I s. 158.

M. Apollotempel i Rom. — Enligt GOLTZIUS, *Opera omnia* (Nomismata Augusti Cæsaris) pl. 73.
I s. 159.

N. Juno, Jupiter och Minerva, representerade av påfågeln, örnen och ugglan. — Enligt DU CHOUL, *Discours* s. 4.
Bilden synes icke vara anförd någonstädes i Atlantica-verket.

O. Pantheontemplet i Rom. — Enligt DU CHOUL, *Discours* s. 7.
I s. 160.

P. Augustus' tempel. — Enligt Du Choul, *Discours* s. 63.
I s. 160.

Q. Janustempel. — Enligt Du Choul, *Discours* s. 17.
I s. 159.

R. Augustus' tempel. — Enligt Du Choul, *Discours* s. 63.
Bilden synes icke vara anförd någonstädes i Atlantica-verket.

S. Jupiters tempel på Capitolium i Rom. — Enligt Du Choul, *Discours* s. 38.
I s. 159.

T. Vestas tempel. — Enligt Rosinus, *Antiquitatum Romanarum corpus* pl. till s. 262 (ej 774).
I s. 158.

V. Offeraltare. — Enligt Du Choul, *Discours* s. 261.
I s. 159.

X. Vestas tempel. — Enligt Rosinus, *Antiquitatum Romanarum corpus* pl. till s. 262 (ej 774).
I s. 160.

Y. Åkallan i ett tempel. — Enligt Du Choul, *Discours* s. 262.
I s. 159.

Tab. 23 Fig. 88. Kyrkan i Gamla Upsala: västra gaveln innantill.
Bilden synes icke vara anförd någonstädes i Atlantica-verket.

Tab. 24 [Fig. 89—90.] Dessa nummer finnas icke, men kunna möjligen motsvaras av två i Atlantica-verket icke anförda fig., betecknade som HH och II och föreställande resterna av den borttagna pelaren i den forna östra »tempel»-gaveln i Gamla Upsala.

Fig. 91. Kyrkan i Gamla Upsala: östra gaveln innantill, sedd från koret.
Bilden synes icke vara anförd någonstädes i Atlantica-verket.

Tab. 25 Fig. 92. A. Grundritning av kyrkan i Gamla Upsala.

B. Kyrkan i Gamla Upsala: norra väggen innantill.
Bilderna A och B synas icke vara anförda någonstädes i Atlantica-verket.

KK. Inledningsbild till Konungabalken av Magnus Erikssons landslag. — Enligt *cod. Ups. B 68* f. 19^{v}.
I s. 343, 475.

LL. Inledningsbild till Byggningabalken av Magnus Erikssons landslag. — Enligt *cod. Ups. B 68* f. 61^{r}.
I s. 177.

Tab. 26 Fig. 93. Kyrkan i Gamla Upsala: södra väggen innantill.
Bilden synes icke vara anförd någonstädes i Atlantica-verket.

MM och NN. Inledningsbilder till resp. Giftermålsbalken och Ärvdabalken av Magnus Erikssons landslag. — Enligt *cod. Ups. B 68* f. 35^{v} och 43^{v}.
I s. 520.

Tab. 27 Fig. 94. Karta.
Bilden synes icke vara anförd någonstädes i Atlantica-verket.

Tab. 28 Fig. 95. Karta över Europa och angränsande delar av Asien och Afrika.
I s. 96, 97, 199, 201, 217, 218.

Tab. 29[1] Fig. 96. Den s. k. Stenen i grönan dal. — Om de äldsta avbildningarna och den tidigare litteraturen finnas upplysningar hos C. G. Warmholtz, *Bibliotheca historica Sueo-Gothica*, 1 (Sthm 1782) nr 669; den senare litteraturen (med nya avbildningar och reproduktioner av äldre, bl. a. Rudbecks) refereras av E. Festin i På skidor. Årsskrift 1935 s. 168—180; i samma publikation årg. 1936 s. 256 finnes ytterligare en ny avbildning. Se vidare härnedan s. 8.
Bilden synes icke vara anförd någonstädes i Atlantica-verket.

Fig. 97. Tabellarisk framställning av fenicernas och grekernas alfabet, runalfabetet samt Ulfilas' alfabet.
I s. 536. — III p. 38.

Fig. 98. Tretton i runalfabetet och grekernas och romarnas alfabet lika bokstäver.
I s. 530. — III p. 38.

Fig. 99. Jämförelse mellan tio bokstäver i Ulfilas' alfabet och runalfabetet.
I s. 527.

Fig. 100. Karta.
Bilden synes icke vara anförd någonstädes i Atlantica-verket.

Tab. 30 Fig. 101—103. Utsikter över »Idra fjäll», Skarsfjället och Sylarna. — Teckningar utförda av en av Olaus Rudbeck år 1675 utsänd expedition.
I s. 227.

[1] Av Olaus Rudbeck anförd som Tab. 27. Se nedan s. 6 not. 5.

Fig. 104. Genomskärningar av olika svartmyllelager. Tab. 31
I s. 85, 88, 89, 91.

Fig. 105. Runsten å Salmunge äng vid Finsta i Skederids socken, Uppland. — Andra avbildningar i Olaus Rudbecks exemplar av J. Bureus' outgivna i koppar stuckna runstensverk (Ups. univ. bibl. *Rar. 10: 283*) nr 110 och i Olaus Verelius, *Manuductio compendiosa ad runographiam Scandicam antiqvam recte intelligendam* (Ups. 1675) s. 21. (*Bautil* nr 244.) Samma bild förekommer även i del II p. 542.
I s. 501. — II p. 550, 662.

Fig. 106. Runsten i Sjörups socken, Skåne. — Enligt O. Worm, *Danica monumenta* (Hafniæ 1643) s. 185. (*Bautil* nr 1169.) Samma bild förekommer även i del II p. 541.
I s. 156.

Fig. 107. Genomskärning av jordlagren under en sandhög, som i konung Johan III:s tid var uppkastad över en ättehög i kungsträdgården vid Upsala slott.
I s. 86.

Fig. 108. Genomskärning av svartmyllan, som avsatt sig kring en runsten. (Ej i *Bautil*.)
I s. 526.

Fig. 109. Runsten i Getinge kyrka. (Ej i *Bautil*; dock *Runurkunder* nr 1579. Se vidare härnedan s. 7.)
Bilden synes icke vara anförd någonstädes i Atlantica-verket.

Fig. 110. Genomskärning av svartmyllan, som avsatt sig kring en runsten i trakten av Enköping. (Ej i *Bautil*; dock *Run-urkunder* nr 716; efter Olaus Rudbecks meddelanden offentliggjord redan av Verelius, *Manuductio*, s. 74.)
I s. 136, 526.

Fig. 111. Runsten. (Ej i *Bautil*; se vidare härnedan s. 8.)
Bilden synes icke vara anförd någonstädes i Atlantica-verket.

Fig. 112—113. Stensättningar (»domarringar»). — Fig. 113, som föreställer en »domarring» i Gärdslösa socken på Öland, finnes i handteckning (efter J. H. Rhezelius) av Olaus Rudbeck i Ups. univ. bibl. handskr. *R 551*.
III p. 394, 463.

Fig. 114. Stensättning å ättebacke.
I s. 87.

Fig. 115. Stendös.
III p. 394.

Fig. 116. Romersk inskrift från Picenum. — Enligt Gruterus, *Inscriptionum Romanarum corpus* s. 11.
I s. 445.

Fig. 117. Stensättning.
I s. 87.

Fig. 118. Konung Olof den helige trampande på trollet.
III p. 703.

Fig. 119. Stensättningar av olika slag. — Finnas i handteckning (efter J. H. Rhezelius) av Olaus Rudbeck i Ups. univ. bibl. handskr. *R 551*.
I s. 87.

Fig. 120. Genomskärning av en sandås.
I s. 82, 91.

Fig. 121. Schematisk framställning av solens gång under vintersolståndsmånaden och av skottdagens inskjutning i kalendern. Tab. 32
I s. 73, 74, 75.

[Fig. 122—124. Saknas.]

Fig. 125. Den av Olaus Rudbeck anlagda Botaniska trädgården i Upsala. Tab. 33
Bilden synes icke vara anförd någonstädes i Atlantica-verket.

Fig. 126. Runsten vid Falebro i Danmarks socken. — Enligt *Monumenta lapidum aliquot runicorum* (bih. till *Gothrici & Rolfi Westrogothiæ regum historia. Ed.* Olaus Verelius. Upsaliæ 1664) nr 3. (*Bautil* nr 408.)
Bilden synes icke vara anförd någonstädes i Atlantica-verket.

Fig. 127. Runsten vid Råsta i Spånga socken. — Enligt *Monumenta lapidum aliquot runicorum* nr 7. (*Bautil* nr 147.)
I s. 541.

Fig. 128. Perspektivisk karta över staden Upsala. Tab. 34
I s. 113, 116, 448.

Fig. 129. Olaus Rudbecks andra, icke utförda förslag till universitetshus (ombyggnad av gamla kungsstallet).
Bilden synes icke vara anförd någonstädes i Atlantica-verket.

Tab. 35 Fig. 130—135. Ritningar över öländska fornlämningar (fornborgar, labyrinter o. d.). — Fig. 132 (Backeborg i Algutsrums socken) och 135 (Treby borg i Segerstads socken) finnas i handteckning (efter J. H. Rhezelius) av Olaus Rudbeck i Ups. univ. bibl. handskr. *R 551*.
Bilderna synas icke vara anförda någonstädes i Atlantica-verket.

Tab. 36 Fig. 136. Genomskärning av den av Olaus Rudbeck byggda anatomiska teatern i Gustavianum i Upsala.
Bilden synes icke vara anförd någonstädes i Atlantica-verket.

Tab. 37 Fig. 137. Upsala slott med kungsträdgården.
I s. 86. — III p. 572.

Fig. 138. Olaus Rudbecks projekt till växthus (»pomerantzhuus») i Botaniska trädgården i Upsala.
Bilden synes icke vara anförd någonstädes i Atlantica-verket.

Tab. 38 Fig. 139. Upsala stads gamla grundritning.
I s. 116.

Fig. 140. Upsala stads nya grundritning.
I s. 116.

Tab. 39 Fig. 141. Olaus Rudbecks rekonstruktion av Upsala stads äldsta grundritning före domkyrkans tillkomst.
Bilden synes icke vara anförd någonstädes i Atlantica-verket.

Fig. 142. Gravurna med inlagda brända ben funnen vid Upsala.
I s. 410.

[Fig. 143. Saknas.]

Tab. 40 Fig. 144. Gustavianum i Upsala.
Bilden synes icke vara anförd någonstädes i Atlantica-verket.

Fig. 145. Olaus Rudbecks första, icke utförda förslag till universitetshus (ombyggnad av gamla kungsstallet).
Bilden synes icke vara anförd någonstädes i Atlantica-verket.

A. Bild av leopard.

B. Bild av tronande konung med krona, äpple och spira.

C. Vapenbild (Tre kronor).

D. » (Två leoparder).

Bilderna C och D förekomma även i del III p. 173.
Bilderna A, B, C och D synas icke vara anförda någonstädes i Atlantica-verket.

Tab. 41 Fig. 146. Rundtempel.
I s. 157.

Fig. 147. Tempel (helgat åt Juno Sospita och ombyggt till den medeltida kyrkan S. Nicola in Carcere; se Capitolium, Anno 8, 1932, s. 566 och Anno 9, 1933, s. 356 och A. Boëthius, *Hur Rom byggdes under antiken*, Sthm 1938, s. 103 f.) vid Marcellusteatern i Rom. — Enligt A. Labacco, *Libro d'Antonio Labacco appartenente a l'architettura nel quale si figurano alcune notabili antiquità di Roma* (Roma 1557) pl. 23—24.
I s. 158.

Fig. 148. Vespasianus' tempel i Rom. — Enligt A. Donatus, *Roma vetus ac recens* (Romæ 1665) s. 112.
I s. 160.

Fig. 149. Grekiskt mynt med bild av Augustus' tempel i Athen. — Enligt Goltzius, *Opera omnia* (Nomismata Augusti Cæsaris) pl. 74.
I s. 159.

Fig. 150. Grundritning till ett tempel vid Marcellusteatern i Rom. — Enligt A. Labacco, *Libro d'Antonio Labacco* pl. 23—24. Se anm. till Fig. 147.
I s. 158.

Fig. 151. Herculestempel i Rom. — Enligt Donatus, *Roma vetus ac recens* s. 204.
I s. 158.

Fig. 152. Romerskt mynt med bild av Junos tempel. — Enligt Goltzius, *Opera omnia* (Nomismata Augusti Cæsaris) pl. 73.
I s. 159.

Fig. 153. Romerskt mynt med bild av Juno Martialis' tempel. — Enligt J. Oudaan, *Roomsche Mogentheyt* (Amst. 1669) pl. 50 och s. 255.
I s. 159.

Fig. 154. Neptunustempel i Rom. — Enligt Donatus, *Roma vetus ac recens* s. 227, 342, 348.
I s. 159, 453.

Fig. 155. Marstempel i Rom. — Enligt Donatus, *Roma vetus ac recens* s. 393.
Bilden synes icke vara anförd någonstädes i Atlantica-verket.

Fig. 156. S:t Eriks mössa (på den i branden år 1702 förstörda vävda tapeten i Upsala domkyrka; se anm. till Fig. 11).
I s. 177.

Fig. 157. Apollotempel i Rom. — Enligt Donatus, *Roma vetus ac recens* s. 227, 342.
I s. 159.

Fig. 158. Staden Upsala från söder. Tab. 42
Bilden synes icke vara anförd någonstädes i Atlantica-verket.

Fig. 159. Den av Olaus Rudbeck byggda hängbron över Fyrisån i Upsala.
Bilden synes icke vara anförd någonstädes i Atlantica-verket.

Fig. 149 (i st. f. 160). Karta över mellersta delen av Sverige. Tab. 43
I s. 112, 119, 248, 250, 255, 279, 289, 291, 301, 306, 310, 330, 331, 355, 370, 376, 379, 389, 393, 395, 470, 503. — II p. 109, 112, 341, 463. — III p. 257, 276, 308, 321, 369, 411, 412, 413, 422, 437, 479, 487, 550, 564, 633. — IV p. 23, 125.

Tabula I chronologica.

Tabula II chronologica.

EFTERSKRIFT

Föreliggande facsimileedition av planschbandet till Olaus Rudbecks Atlantica[1] avser den år 1679 utgivna 1:a upplagan. Den mot slutet av 1690-talet utkomna 2:a upplagan trycktes med samma kopparplåtar[2] och trästockar[3], men som dessa helt naturligt tagit någon skada under den långa mellantiden (somliga hade t. o. m. förkommit och måste nyskäras), lämpa sig de senare avtrycken ofta mindre väl för facsimilering; visserligen har i denna upplaga ett och annat tryckfel rättats, men i stället ha nya fel tillkommit.[4]

Beskaffenheten av de bevarade exemplaren av 1:a upplagan lämnar även den åtskilligt övrigt att önska; de resurser, som Rudbecks boktryckare H. Curio förfogade över, voro icke tillräckliga för att åstadkomma ett likformigt tekniskt utförande, vadan planscherna variera betydligt i de olika exemplaren, vilkas allmänna kondition dessutom är mycket växlande. Det har därför gällt att bland de granskade exemplaren utvälja dem, som överhuvud kunde komma i fråga för reproducering, och sedan att i dessa utvälja de för facsimileringen mest lämpade avtrycken. Till grund för facsimileeditionen ligga således fem exemplar, fyra tillhörande Uppsala universitets bibliotek och ett Kungl. biblioteket, vartill kommer det i Kungl. biblioteket förvarade unika exemplaret av Tab. V.

Den i 1:a upplagan förekommande ordningsföljden mellan de olika planschsidorna har iakttagits, med det undantaget att originaltryckets ordningsföljd Tab. 13 och Tab. 12 ändrats till Tab. 12 och Tab. 13 samt Tab. 29, Tab. 28, Tab. 27 till Tab. 27, Tab. 28, Tab. 29.[5]

För utarbetande av de teckningar och ritningar, som tjänade som förlagor för kopparstickarna och träsnidaren, använde Rudbeck tvenne ritkunniga studenter, östgöten Petrus Törnewall[6] och den i Lappmarken födde Samuel Otto[7]. Den förre signerade ett antal av honom ritade figurer i ett nu i Lunds universitets bibliotek förvarat exemplar[8] av planschbandet med sina initialer PT och inskrev dessutom i ett exemplar[1] av Atl. I ett »Register öfver de Taflor och Figurer som i denna Bok citerade och af Petro Törnewall Antiq. Stud. afritade äro»; av detta register finnas avskrifter dels i Uppsala universitets bibliotek i handskr.-vol. U 142 och dels i C. H. Braads i handskrift (renskriften i Linköpings stiftsbibliotek) föreliggande arbete »Ostrogothia literata». Registret avslutas med upplysningen: »De andre och öfrige figurer har Dn. Samuel Otto afritat.»

[1] I motsats till 1:a delen, som i själva texten innehåller endast två avbildningar, förekomma bilder talrikt i 2:a och 3:e delarna. Det samtidigt med 1:a delen publicerade separata planschbandet är därför från början egentligen ett bildsupplement till denna del, men som ett icke obetydligt antal bilder icke anföras där, men väl i de senare utkomna delarna, har planschbandet med visst fog kommit att uppfattas såsom gällande hela Atlantica-verket.

[2] Kopparstick äro titelplanschen (stucken av Dionysius Padt Brugge; om denne se Thieme & Becker, Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler, Bd 26, Leipz. 1932, s. 132) och Fig. 1—9, Tab. V, Fig. 14 och Fig. 160 (»149») (samtliga stuckna av Philipp Jacob Thelott; om denne se [C. Eichho]rn i Svenska autografsällskapets tidskrift, Nr 8, Juni 1886).

[3] Träsnitt äro Fig. 10, 11, 15—159 (de flesta skurna av Johan Christoffer Häyer; om denne, av Johan Hadorph kallad »den halta Tysken i Upsala», se H. Schück, Kgl. Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien. Dess förhistoria och historia, 3, Sthm 1933, s. 161 f.); de bägge kronologiska tabeller, som avsluta planschbandet, äro typtryck.

[4] Ett antal smärre skiljaktigheter mellan de bägge upplagorna meddelas av J. Rudbeck, Bibliotheca Rudbeckiana (Sthm 1918), s. 228.

[5] Originalets oriktiga ordning har förmodligen uppkommit därigenom, att dessa Tab. tryckts på dubbelblad, varvid Tab. 28 (en tvåsidig karta) fått sin plats på dubbelbladets innersida och Tab. 27 och 29 genom förbiseende av tryckaren placerats i denna ordning på dubbelbladets yttersida; vid dubbelbladets vikning och inhäftning framkom som resultat den oriktiga ordningsföljden. Naturligtvis blev den oriktiga ordningen observerad av Rudbeck, som för att råda bot därpå vid citering av de å Tab. 29 (som följde efter Tab. 26) befintliga figurerna benämnde denna planschsida Tab. 27; att Fig.-nummernas ordningsföljd förblev oriktig bekymrade honom emellertid icke. I åtskilliga exemplar av planschbandet finner man också siffran 29 med bläck eller blystift ändrad till 27 och siffran 27 till 29; dessa ändringar (fortfarande dock utan ändring av figurnummerna) vidtogos sedan vid tryckningen av 2:a upplagan. — Uppkomsten av den felaktiga ordningen mellan Tab. 12 och Tab. 13 förklaras på analogt sätt.

[6] Petrus Johannis Törnewall, f. omkr. 1650 i Törnevalla socken i Östergötland, inskrevs som student under Olaus Rudbecks rektorat år 1669. Sin fallenhet för ritning och sin håg för antikvariska studier utnyttjade Törnewall för sin utkomst och tog anställning som ritare hos Antikvitetskollegium och medföljde i denna sin egenskap Johan Hadorph på dennes antikvariska resor åren 1671 ff. Törnewalls ritarearvode är uppfört i Antikvitetskollegiums stat för åren 1671, 1672 och 1673; se härom H. Schück, anf. arb., 2, s. 126, 130, 136, 185. Törnewall omtalas i Atl. I s. 164 f. som »Dn. Törnwal Antiq. stud.» och deltagare den 20/8 och 13/10 1677 i de av Rudbeck bedrivna undersökningarna i och uppmätningarna av kyrkan i Gamla Upsala. Åren 1677 och 1678 ritade Törnewall åt Rudbeck och valde sedermera som definitivt levnadskall prästmannens. Han prästvigdes 1680 och blev två år senare kyrkoherde i Gladhammar, där han avled 1706. Då filosofiska fakultetens magisterpromotion år 1682 stundade, beslöt Törnewall som välbeställd kyrkoherde att förvärva lagern. Som hans tid var kort, begärde han hos fakulteten dispens från exercitiedisputationen. Sedan fakulteten svarat, att den ej kunde bevilja den begärda dispensen, sökte Rudbeck — som städse var beredd att genom rekommendationer understödja sina forna elever och medhjälpare — genom ett brev den 23/10 1682 (otryckt, i Riksarkivet) hos kanslern Magnus Gabriel De la Gardie utverka, att Törnewall endast skulle behöva hålla en disputation, »som kan reknas både för exercitio så ok gradu Magisterij». Dispensen synes icke ha erhållits. Trångmålet löstes emellertid på så sätt, att Törnewall delade på sin hos Curio tryckta avhandling »De ætatibus humanis» och disputerade såsom exercitiedisputation på förra hälften under prof. J. Bilbergs praesidium den 4/11 1682 och »pro gradu Philosophico» på senare hälften under prof. A. Norcopensis' praesidium den 18/11 1682, varefter han jämte 32 andra magistrar promoverades den 12/12 1682. Se f. ö. J. A. Westerlund, J. A. Setterdahl, E. Meurling, Linköpings stifts herdaminne, 4 (Linköping 1920—1933), s. a 127.

[7] Samuel Otto var född i Lappmarken och son till den bekante bruksförvaltaren vid Nasafjäll, sedermera lappfogden Aegidius Otto; om denne se J. Bromé, Nasafjäll. Ett norrländskt silververks historia (Sthm 1923), s. 22 och 266. Den mest kände av Aegidius Ottos många söner (av vilka dock flertalet avledo vid unga år) var fortifikationskaptenen, senare ingenjörkaptenen vid Livgardet Ingelbrecht Otto; om denne se i det föregående anm. till Fig. 50, J. Schefferus, Svecia literata (Hamb. 1698) s. 271 och L. W:son Munthe, Kungl. Fortifikationens historia, 3: 1 (Sthm 1906—1908), s. 9, 57, 81, 93, 134, 139 och 6: 2 (Sthm 1918—1919), s. 315. Ingelbrecht Otto hade varit en av Rudbecks tidigaste och dugligaste ingenjörselever, av Rudbeck ofta omnämnd i hans brev till kanslern och andra myndigheter, senast den 17/6 1700 (tio år efter hans död) i ett brev till dåvarande kanslern Bengt Oxenstierna (O. Rudbeck, Bref rörande Upsala universitet. Utg. af C. Annerstedt, Ups. 1893—1905, s. 377). Även Ingelbrecht Ottos yngre broder Samuel nämnes av Rudbeck i nyss anförda brev under titeln »H. M. Enkiedrotningens jngenieur». Student 1672, hade han, troligen på broderns rekommendation, blivit ingenjörselev hos Rudbeck och utsändes av denne år 1675 — enligt brev den 15/7 1674 till kanslern (O. Rudbeck, Bref, s. 97) hade Rudbeck haft för avsikt att utsända »2 Mathes. studiosos» redan sommaren 1674 — jämte två andra studenter (Brandberg och Svedberg) att göra höjdavvägningar och avritningar av Dalarnes, Härjedalens och Jämtlands fjäll; se härom Atl. I s. 227 och 502. Rudbeck hade höga tankar om Samuel Ottos begåvning och tröttnade icke att rekommendera honom. Ofta förekommer han nämnd i Rudbecks brev till kanslern. Upplysande är i detta hänseende brevet den 28/10 1678 (otryckt, i Riksarkivet); Rudbeck talar där om »det drefliga pundh», »som gudh haffwer honom giffuit», och rekommenderar honom att bli faderns efterträdare som lappfogde och däruppe tjäna fäderneslandet vid fortifikationen eller gruvorna. Samuel Otto omnämnes flerstädes i samband med arkitekturuppgifter och byggnadsverk; så omtalas t. ex. i brev den 17/9 1681 (otryckt, i Riksarkivet), att han gjort en avritning av biblioteksrummet i Magnus Gabriel De la Gardies palats i Stockholm.

[8] Efter Törnewalls år 1706 timade frånfälle förvärvades exemplaret av hans efterträdare som kyrkoherde i Gladhammar Claudius T. Austriin, som å frampärmens innersida klistrat sitt bekanta (avbildat hos C. M. Carlander, Svenska bibliotek och ex-libris, 2:a uppl. 2: 1, Sthm 1902, s. 212) ägaremärke.

Törnewalls uppgifter i »Registret» och i hans eget exemplar av planschbandet sammanfalla icke helt, i det att några med PT signerade avbildningar icke äro medtagna i »Registret» och å andra sidan icke alla i »Registret» förtecknade avbildningar äro i planschbandet signerade. En sammanställning av uppgifterna ger emellertid vid handen, att Törnewall torde ha ritat titelplanschen samt Fig. 11, 14, 32, 44, 45, 76—81, 83, 85—93, 105, 107, 109—111, 121, 125, 128, 129, 136—142, 144, 145, 145: C, D, 156, 158, 160, under det att Samuel Otto torde ha ritat övriga figurer med undantag av Fig. 122—124, 143, som alldeles saknas, och Fig. 126 och 127, som avtryckts efter träsnittsstockar, som boktryckaren Curio ännu hade i behåll efter tryckningen av »Monumenta lapidum aliquot runicorum» år 1664.

I den å föregående s. 1—5 lämnade förteckningen[2] över planschbandets innehåll meddelas även upplysningar om källorna (i den mån de låtit sig uppspåras[3]) till de olika figurerna. Till det där i korthet meddelade må här ett par tillägg göras.

Ett brev av Olaus Rudbeck till kanslern Magnus Gabriel De la Gardie den 20/3 1677 (O. Rudbeck, Bref, s. 142) lämnar en upplysning av största intresse för kännedom om förebilden till den av Törnewall, tydligen enligt Rudbecks anvisningar, ritade förlagan till det kopparstick av Dionysius Padt Brugge, som utgör titelplansch. Rudbeck skriver: »Der hooss önskade iagh och att kunna öffverbekomma the kopparsticken som E. H. Excellens loffvade tienliga wara til tijttelen för de gamla Philosophorum ansikten.» Av dessa ord kan man bl. a. draga den slutsatsen, att figurens komposition och idé redan förelåg klar och troligen muntligt delgivits kanslern vid ett tidigare personligt sammanträffande.[4] Det var icke första gången, som Olaus Rudbeck nu skulle förekomma i samband med en anatomisk demonstration å titelbladet till en bok. Så hade skett redan år 1659.[5] Nu skulle han emellertid bliva centralfiguren. År 1917 framförde greve Eric von Rosen[6] en hypotes, att förebilden till titelplanschen vore Rembrandts bekanta tavla »Professor Tulps anatomiska lektion». Så tilltalande än denna hypotes är med avseende på själva idén, strandar den dock på saknaden av överensstämmelse i kompositionen och personernas gruppering. Den anatomiska demonstrationen var ett synnerligen omtyckt motiv för 1600-talets målare och kopparstickare. Bland det stora antalet dylika framställningar finnes det en, som, ej fullt så berömd som Rembrandts, visar en slående överensstämmelse i bildens allmänna hållning och persongrupperingen. Det är den holländske målaren Michiel Janszoon van Mierevelts »Dr. W. van der Meers anatomi».[7] Tavlan, som målades år 1617, hänger alltjämt i sjukhuset i Delft, där Rudbeck kan ha haft tillfälle att se den under sin holländska resa 1653—54.

Planschbandet innehåller avbildningar av nio runstenar (Fig. 6, 105, 106, 108—111, 126, 127); i de fall där dessa kunnat identifieras med runstenar som äro upptagna i *Bautil*[8] eller i *Run-urkunder*[9], ha motsvarande nummer i dessa runverk meddelats i planschförteckningen.

Anmärkningsvärt är, att icke mindre än fyra runstenar (Fig. 108—111) icke finnas i »Bautil». Av dessa förekomma dock två (Fig. 109 och 110), bägge avritade och signerade av Petrus Törnewall, i »Run-urkunder» under nr 1579 och 716. Fig. 109 är den bekanta runstenen i Getinge kyrka, som sedan länge[10] suttit inmurad i kyrkomuren, men därur uttogs år 1937. Utgivaren av »Run-urkunder», J. G. Liljegren, hade hämtat sin kännedom om denna runsten från J. Richardson, Hallandia antiqua & hodierna, D. 2 (Sthm 1753), s. 188 f. och Tab. XXI, men underkände dennes läsning och tolkning av inskriften och föreslog en ny. Sedermera har stenen såväl före som efter dess uttagande ur kyrkomuren blivit föremål för undersökningar av K. G. Ljunggren.[11] Vid sina tolkningsförsök utgår denne från stenen

[1] I Braads »Ostrogothia literata» (i artikeln om P. Törnewall) uppgives, att detta exemplar då (på 1770-talet) fanns i Östgöta nations i Upsala bibliotek; där finnes det dock icke och har icke heller kunnat spåras i några nationens bibliotekskataloger eller andra handlingar.

[2] I sina som tillägg till facsimileeditionen av 4:e delen av Atlantican år 1863 tryckta »Anteckningar om Rudbecks Atland» (samma år även utg. såsom särskild skrift i en fol.- och en oktavupplaga) har G. E. Klemming gjort ett första försök till en dylik förteckning och även meddelat uppgifter om de ställen i Atlanticans olika delar, där resp. figurer äro anförda. Det i denna edition av planschbandet meddelade ställregistret vilar vad 2:a—4:e delarna angår på Klemmings uppgifter.

[3] En viss hjälp lämnas härvid av Rudbecks eget arbetsexemplar av planschbandet, som räddats undan Upsalabranden år 1702 och nu förvaras i Kungl. biblioteket som handskr. *F. m. 73*. Vid vissa planscher, särskilt några av kartorna (som f. ö. äro kompletterade genom några handritade kartor), finnas mer eller mindre utförliga anteckningar. Den senast införda daterade notisen (å Tab. 19. Fig. 84) härrör från den 7/9 1701; å samma karta antecknades den 17/8 s. å. ett av Eric Benzelius lämnat meddelande om Aspö runsten. Som den där uppgivna apokryfiska lydelsen av inskriften i viss mån avviker från den lydelse, som Benzelius sedermera angav i sitt bekanta kollegium i Sveriges historia — se härom E. Wessén i Bidrag till Södermanlands äldre kulturhistoria, 27 (1934), s. 29 —, må den här meddelas. Rudbeck antecknar, att Benzelius berättade, att på Aspö en mil från Strängnäs var »uthi en Runhel widh sion uthuggit en mans bild ok der widh *Nar upsio war i Mälaren stodh watnet til mina fötter*». — Ingen anteckning finnes vid följande planscher och figurer: titelplanschen (som saknas i exemplaret), Fig. 3—9, 11, 15—21, 36, 37, 40—42, 46, 49, 50, 58, 59, 63, 64, 66, 67, 69, 72, 76—80, 82, 83, 85—87 A, 87: mynten A, B, D, M, P, 88—91, 92 B, 92 KK, LL, 93—100, 104—112, 114, 115, 117—120, 125—127, 130—135, 137, 138, 142, 144, 145, 147—149, 151—156, 158, 159. — Såsom särskilt viktiga kunna följande anteckningar betraktas. Vid Fig. 38: »utur Västerås domkyrka»; vid Fig. 92: »23. 24. Sept. 1681 grafdes efter altaren. 25 war Lundius, Norcopens. Spole, Wolf ok 30 af adel ok studenter der ute att bese ok fans hestben, swijn ok oxben, wargben ok fogelben kring altaren»; å figuren äro fyndplatserna tillritade; vid Fig. 139: »20. Mariæ kyrkia. 19. Gråmunka s. fratr. minor. klöster. 6. Petri kyrkia»; vid Fig. 141: »denna ritningh är giord för An. 1287 ty här är ingen grundh for domkyrkia uthan for bondkyrkian»; på Fig. 101—103 äro de avbildade fjälltopparnas namn angivna.

[4] Detta sammanträffande hade i själva verket ägt rum i Upsala kort förut, ty av ett brev från Rudbeck till kanslern den 14/3 1677 (otryckt, i Riksarkivet) framgår, att kanslern vid ett besök i Upsala några dagar tidigare gästat Rudbeck.

[5] Å det i koppar stuckna titelbladet till S. Hemsterhuis, Messis aurea (Heidelb. 1659). Kopparsticket har reproducerats flera gånger av Johannes Rudbeck, senast i Rudbecksstudier. Festskrift vid Uppsala universitets minnesfest... (Upps. 1930), s. 49.

[6] I en uppsats »Olof Rudbeck och Rembrandt. En tafla af den senare förebilden till atlasplanschen i Atlantican?», publicerad i Svenska Dagbladet den 30/9 1917.

[7] Den lättast tillgängliga reproduktionen finner man hos A. Behne, Läkaren i konsten (Oldenburg 1937), s. 39.

[8] Bautil, Det är: Alle Svea ok Götha Rikens Runstenar, ... utg. af Johan Göransson (Sthm 1750).

[9] Run-urkunder. Tillägg till Svenskt Diplomatarium. 1. [Af J. G. Liljegren.] (Sthm 1834); arbetet utgavs även som fristående bok i oktavformat under titeln: Run-urkunder, utg. af J. G. Liljegren. Aftryck för run-forskningens vänner. (Sthm 1833).

[10] Bland de halländska relationerna vid rannsakningarna om antikviteterna åren 1667 ff. finnes en av den 23/5 1668, avgiven av dåvarande kyrkoherden i Getinge, vari denne omtalar den i södra kyrkomuren inmurade runstenen; se härom A. Enqvist i Vår bygd. Hallands hembygdsförbunds årsskrift, Årg. 15 (1930), s. 14 f.

[11] K. G. Ljunggren, Getinge-stenens runinskrifter (i Vår bygd, Årg. 23, 1938,

själv och förkastar Richardsons och Liljegrens läsningar. Ljunggren antar, att runstenen publicerats för första gången av Richardson, men tillägger: »man kan icke helt avvisa misstanken, att Richardson haft tillgång till någon äldre uppteckning, som han reservationslöst återgivit och ritat in på sin avbildning». Så är också förhållandet, änskönt detta icke meddelas av Richardson och han å kopparsticket anger, att han avritat bilden (Getinge kyrka och runinskriften) år 1735.[1] Runinskriftens tecken har Richardson utan vidare hämtat antingen från Fig. 109 i planschbandet till Olaus Rudbecks Atlantica eller än troligare från den ännu bevarade handritade förlagan till detta träsnitt.[2] Detta framgår otvetydigt av en jämförelse mellan å ena sidan hans avbildning och Fig. 109 och å den andra sidan runinskriftens verkliga utseende (frånsett stympningen) å de av E. SALVÉN[3] meddelade fotografiska bilderna. I det föregående är omtalat, att förlagan till Fig. 109 är ritad av Petrus Törnewall (och i hans exemplar av planschbandet signerad PT).[4] Detta skedde år 1673, då Törnewall som ritare åtföljde Hadorph, när denne som historisk och antikvarisk sakkunnig deltog i konung Carl XI:s eriksgata genom de västra (bl. a. Halland) och södra landskapen.[5] Såsom framgår av en av Hadorph år 1689 till landshövdingen i Kalmar län gjord anmälan[6], hade Törnewall »under förenämd orsaak, att han sin löön icke fyllest åthnutit hafwer», behållit de koncept och renritningar, som han gjort »på Kongl. M:ttz resa åhr 1673 så wäl som elliest». Det är tydligt, att förlagan till Fig. 109 är en dylik av Törnewall behållen ritning[7], som kom honom väl till pass, då han skulle lämna ritningar till Olaus Rudbecks planschband.

Rudbecks handskrivna Collectanea[8] till Atlantica-verket möjliggöra bestämmandet av ännu en av planschbandets fyra i »Bautil» icke upptagna runstenar, även den avritad och signerad av Petrus Törnewall. Å bl. 95 r translittererar Rudbeck Törnewalls avritning av runinskriften å Fig. 111 (dock utan att anföra avbildningen i planschbandet) och tillägger: »widh ofuer grans kyrkia widh landzwegen. Törnvald. 512. medh korss på. ok Cristen inscription. Gudh hulpi men inga stungna runor.» Från Övergrans socken, Uppland, anför LILJEGREN i sina »Run-urkunder» åtta runstenar (nr 36—42, 1551), däribland icke denna; den har icke heller senare återfunnits.

Fig. 96 har satts i samband med sägnen om den s. k. Stenen i grönan dal. Rudbeck anför den emellertid ingenstädes i Atlantica-verket och har icke gjort någon anteckning om den i sitt arbetsexemplar av planschbandet. Vad Rudbeck tänkt eller vetat om denna sten, kan därför endast bli föremål för gissningar. Att han kände till sägnen, är säkert, bl. a. av den omständigheten, att O. Worm, vars år 1643 utgivna arbete »Danica monumenta» i grund studerats av Rudbeck och på många ställen anföres av honom, utförligt omtalar den å s. 304—311. Sägnen med därtill knutna folksago- och folkvisemotiv har ingående behandlats av NILS AHNLUND[9], till vars framställning här endast kan hänvisas. Naturligtvis är det mycket möjligt, att Rudbeck kombinerat sägnen med stenen och att just detta var orsaken till att han intog den med legendariska »skrivtecken» försedda stenen i sitt planschband. Den där som Fig. 96 betecknade avbildningen är nämligen den äldsta publicerade bilden av den sedan så beryktade stenen vid Skurdalsporten i Jämtland på gränsen mot Norge. Man vet icke med full säkerhet, huru Rudbeck kommit över ritningen av den jämtländska stenen, men om Petrus Törnewall har rätt i sina uppgifter, har Samuel Otto avritat den. I det föregående är omtalat, hurusom denne år 1675 befann sig på en fjällexpedition i Jämtland. Högst rimligt är därför det antagandet, att Samuel Otto från sin expedition hemfört och till Rudbeck överlämnat denna avbildning av den av bl. a. Bureus[10] och Worm[11] förgäves sökta, i sägnen omtalade jämtländska »runstenen». Själva den originalritning, efter vilken träsnittet skurits, finnes alltjämt bevarad. Den har tillvaratagits[12] av J. Peringskiöld, som, född år 1654, år 1680 blev anställd vid Antikvitetskollegium i Upsala, och förvaras bland dennes samlingar till »Swea och Götha Minnings-Merken», av vilket stort anlagda verk endast två band rörande Uppland blevo av trycket utgivna åren 1710 och 1719. H. WIESELGREN[13] uttalade den meningen, att ERIK DAHLBERGH troligen av Peringskiöld fått sin uppmärksamhet fästad på den i planschbandet till Atlantican Fig.

s. 45—53). Förf. lämnar här en fullständig översikt (med litteraturhänvisningar) av runstenens tolkningshistoria fr. o. m. Richardson år 1753. I samma publikation s. 54—59 behandlar E. SALVÉN runstenen i dess egenskap av kristen gravhäll och meddelar tre utmärkta avbildningar av den ur kyrkomuren uttagna stenen, som numera står uppställd i kyrkans vapenhus.

[1] Avritningen av »Getinge kyrkas prospect» ägde verkligen rum år 1735; se SCHÜCK, anf. arb., 4 (Sthm 1935), s. 401, 403, 405; det av G. Biurman gjorda kopparsticket förelåg färdigt redan den 15/3 1736.

[2] Om denna senare möjlighet se vidare nedan not. 7.

[3] Se ovan s. 7 not. 11.

[4] I sina handskrivna Collectanea till Atlantica-verket (Skoklostersaml. *Fol. 65*, Riksarkivet) bl. 96 r translittererar Rudbeck runinskriften å Fig. 109 (dock utan att anföra avbildningen i planschbandet) och tillägger: »Tornv. 509. Gidinge körke mur i Halland. har siu små kors men ingen stungin runa.» En liknande anteckning om samma sten förekommer å bl. 106 r.

[5] Se H. SCHÜCK, Johan Hadorph. Minnesteckning (Sthm 1933), s. 109 och 214 och samme förf., Kgl. Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien. Dess förhistoria och historia, 2, s. 387—393.

[6] SCHÜCK, anf. arb., 2, s. 387 f. och 3, s. 146 f.

[7] Efter den av Hadorph till landshövdingen i Kalmar gjorda anmälan blevo förmodligen Törnewalls ritningar öfverlämnade till Antikvitetskollegium. Därigenom fick sedermera J. Peringskiöld tillfälle att införliva dem med sina (nu i Kungl. biblioteket förvarade) samlingar. I egenskap av assessor i Antikvitetsarkivet hade Richardson på sin tid tillgång till dem och kunde därigenom få kännedom om den av Petrus Törnewall ritade förlagan till den i Atlanticans planschband för första gången publicerade avbildningen av Getingestenen. Denna ritning återfinnes i själva verket inklistrad i Hallandsdelen av Peringskiölds »Minnings-Merken» (sign. *F. h. 9*); den är försedd med nr »509» och har anteckningar av Olaus Rudbecks hand om P. Törnewalls och Rudbecks sins emellan olika translittereringar; en tredje avvikande translitterering är Richardsons i »Hallandia antiqua & hodierna», 2, s. 189.

[8] Angående denna för Rudbecksstudiet mycket viktiga handskrift, ur vilken R. C. G. RUDBECK år 1912 utgav OLAUS RUDBECKS utkast »Min præfation ärnad till tom. 2», se ovan not. 4. — I handskriften finnes bevarad en liten lös papperslapp, på vilken finnes en teckning av det bronsfynd, som är avbildat å Fig. 19. Rudbeck har försett teckningen med följande text: »3 ell. 4 (tre) finger bred.» »6 qvart. långh aff messings kopp.» »Borgm. Joh. Svenson Windrufva», vilket namn förmodligen betecknar ägaren; enligt C. SJÖSTRÖM, Västgöta nation i Lund 1683—1910 (Lund 1911), s. 29 var denne borgmästare i Borås och avled år 1672.

[9] N. AHNLUND, Oljoberget och Ladugårdsgärde. Svensk sägen och hävd (Sthm 1924), s. 153 ff. Ahnlund behandlar sägnens förekomst hos Jesper Marci, Johannes Messenius och Johannes Bureus.

[10] Enligt J. BUREUS' almanacksanteckningar, utg. av G. E. KLEMMING, Ur en samlares anteckningar (Sthm 1887), s. 8 ff., skrev han den 21/4 1601 »Arl Olson Landsherren i Jemteland til om Runestenen i grönedalen» (Klemming s. 14).

[11] O. WORM, Danica monumenta (Hafniæ 1643), s. 311: »Ad Episcopum loci hac de re aliquoties scripsi, Magistratus quinetiam usus sum operâ, sed nihil fide dignum hactenus assequi licuit.»

[12] H. WIESELGREN, som ägnat historien om »Stenen i Grön dal» en kritisk granskning i ett så benämt föredrag i Svenska turistföreningen den 21/2 1894 (tryckt i Östersund s. å. och sedan omtryckt i förf:s samling »I gamla dagar och i våra», Sthm 1900—01, s. 113—123) ansluter sig till en mening, som uttalats i J. SPARRMAN Erikssons Upsaladissertation 1722 (praes. F. Törner) »De fatis Jemtiæ», s. 23 och i J. B. RENHORNS Upsaladissertation 1733 (praes. J. Hermansson) »De lapide in valle virenti, vulgo Stenen i grönan dal», s. 22 och antar, att stenen är en gammal gränssten. Wieselgren antar vidare, att stenen »måhända» avritats »något årtionde» efter år 1645 av någon svensk lantmätare och att denna hypotetiskt antagna ritning är den, som ligger bland Peringskiölds samlingar (i Kungl. biblioteket, handskr. *F. h. 5*) och begagnats för Rudbecks Atlantica. Renhorn uppger under åberopande av arkivsekreteraren J. Helin som sagesman, att Peringskiöld ansåg Skurdalsstenen vara ett gränsmärke.

[13] H. WIESELGREN, anf. arb., s. 118.

96 avbildade märkliga jämtländska stenen. Denna gissning stämmer dock icke med det verkliga förhållandet. Ett närmare studium av bevarade fragment av Dahlberghs brevbok rörande Svecia-verket[1] ådagalägger nämligen, att det var f. d. landshövdingen över Västernorrlands län generalen friherre O. VELLINGK, som på försommaren år 1700 före Rigas belägring med Dahlbergh avhandlat Stenen i grönan dal, vilken Vellingk själv sett, då han som landshövding (under åren 1687—1693) reste omkring i sitt hövdingedöme. Genom hänvändelse till dåvarande landshövdingen över de norrländska landskapen generalmajor A. v. Schaar erhöll sedermera Dahlbergh den åstundade avritningen av stenen. Denna avritning ombesörjdes av lantmätaren Matthias Busch, som daterade sin teckning med åtföljande beskrivning på Frösön den 18/8 1700. Det var med ledning av Buschs avritning, som Dahlbergh gjorde den teckning, som sedan i kopparstick publicerades i Svecia-verket. Det är också i Svecia-verket, som i tryck för första gången förekommer benämningen »Saxum Groendalense», Stenen i Grönan dal, på den jämtländska sten, som i tryck för första gången är avbildad i planschbandet till Atlantican. Om betydelsen av stenens linjer[2] äro meningarna delade. Den mest skeptiska ståndpunkten har intagits av TILAS, som anser, att stenens »linier och förmenta Caracterer» äro genom vittring framkallade sprickor[3], och av AHNLUND, som talar om »naturens hieroglyfer»[4]; andra såsom redan RENHORN år 1733 anse, att stenens sex fält beteckna de sex nämndemän, som närvarit vid gränsuppdragningen; möjligen kunna linjerna och figurtecknen tilläventyrs anses erinra om de geometriska tecken och bilder, som understundom förekomma på lappska trolltrummor. För stenens vidare öden i verkligheten och i litteraturen hänvisas till de bibliografiska upplysningarna i anmärkningen till Fig. 96.

Uppsala den 15 november 1938.

Axel Nelson.

[1] I de åsyftade fragmenten av Dahlberghs brevbok (i Kungl. biblioteket, handskr. *M. 11: 2*) finnas kopior av general O. Vellingks brev den 12/6 1700 till sekreteraren O. Wargh i Gefle och av Dahlberghs brev den 18/6 1700 dels till samme Wargh och dels till dennes chef landshövding A. v. Schaar i Gefle, vari uttryckes Dahlberghs åstundan att erhålla en avritning och beskrivning av Stenen i grönan dal. I Kungl. bibliotekets handskr. *M. 11: 8: 2* finnas även i original dels svarsbrev från Wargh den 16/7 1700 och från v. Schaar den 16/7 och 20/8 1700 och dels lantmätaren Matthias Buschs den 18/8 1700 daterade avritning med beskrivning; i samma handskr.-vol. förvaras även den av Dahlbergh efter Buschs avritning av stenen gjorda teckning, som skulle tjäna som förlaga för kopparstickaren J. van den Aveelen och som av Dahlbergh (enligt brevkopian i brevboken) den 28/9 1700 sändes till hans betrodda ombud i Stockholm fortifikationskamreraren J. Blåman. I breven finnes ingenstädes omnämnt, att den ifrågavarande stenen redan avbildats i planschbandet till Rudbecks Atlantica.—E. VENNBERGS uppgift (i E. ERICSSON och E. VENNBERG, Erik Dahlbergh. Hans levnad och verksamhet, Upps. 1925, s. 129), att Dahlbergh på sin gränskommissionsresa år 1690 avbildat Skurdalsstenen, »stenen i grönan dal», vilar på ett misstag. Under den åsyftade resan 18/7—2/9 1690 var Skarvdörrfjället den nordligaste av Dahlbergh besökta punkten, vilket framgår av E. DAHLBERGHS Dagbok 1625—1699. Utg. af H. LUNDSTRÖM (Upps. 1912), s. 261.

[2] Anmärkningsvärt är, att den största likheten med stenens verkliga utseende, sådant det framgår av den i På skidor. Årsskrift 1935, s. 179 publicerade fotografien, uppvisa i viss mån de äldsta avritningarna (Samuel Ottos och Matthias Buschs) och de äldsta reproduktionerna (i planschbandet till Rudbecks Atlantica och i Dahlberghs Svecia), medan Peringskiölds teckning (reproducerad i Renhorns dissertation 1733) och D. Tilas' teckning (reproducerad i D. TILAS, Utkast til Sveriges mineral-historia, Sthm 1765) förete vissa avvikelser. Huru liten och oansenlig stenen är, ser man bäst av en i Jämten, Årg. 22 (1928), s. 207 reproducerad fotografi.

[3] D. TILAS, anf. arb., s. 66 f. Tilas' egna ord lyda: »... försäkra alla Herrar fornälskare, at där i nyssbeskrefne Fjell, är så ymnig tilgång på ämnen til stenar i Grönan Dal, at hvar och en, hela vida verlden igenom, kan få så stora stycken de behaga, allenast de välja sådan sida, som Secler igenom legat för öppen dag, och sedan at de sjelfve behaga hämta den dädan.»

[4] AHNLUND, anf. arb., s. 159.

Subskribenter å Bibliofilupplagan

av

OLAUS RUDBECKS ATLANTICA.

1. Gustaf Rudbeck, friherre, slottsarkivarie, Stockholm.
2. Gustaf Bernström, apotekare, Göteborg.
3. Gustaf Borin, skeppsredare, Göteborg.
4. Th. Rydén, apotekare, Karlskoga.
5. Ejnar Rodling, civilingenjör, Stockholm.
6. Gustaf Brun, lasarettsläkare, Gävle.
7. Folke Dahl, fil. kand., Uppsala.
8. Bure Holmbäck, direktör, Luleå.
9. Gustaf A. Halldén, förste provinsialläkare, Vänersborg.
10. Emil Hultmark, fil. dr, Stockholm.
11. Ludvig Stavenow, professor emer., Uppsala.
12. K. Granberg, doktor, Mariannelund.
13. Thorild Dahlgren, fil. dr, Malmö.
14. Johan Nordström, professor, Uppsala.
15. Olof Strandberg, fil. kand., Uppsala.
16. C. G. Björkander, vicekonsul, Visby.
17. Johan Tengbom, borgmästare, Karlshamn.
18. J. A. Norelius, postmästare, Hedemora.
19. Elis Andersson, fil. lic., Göteborg.
20. Selim Karlebo, ingenjör, Stockholm.
21. Helge B. Wulff, doktor, Lund.
22. Gustaf Söderlund, professor, Stockholm.
23. H. H. von Schwerin, friherre, fil. dr, Lund.
24. Sixten Winquist, apotekare, Boden.
25. N. V. E. Nordenmark, fil. dr, Stockholm.
26. Erik Hugoson, disponent, Saltsjö-Nacka.
27. Åke Belfrage, bankdirektör, Göteborg.
28. Kurt Norbäck, provinsialläkare, Gällivare.
29. J. E. Sachs, fd. generalkonsul, Stockholm.
30. Eugène von Rosen, greve, Örbyhus.
32. Jonas Kallander, provinsialläkare, Kalix.
33. Gerda Boëthius, professor, Mora.
34. Edvard Schön, överingenjör, Hälsingborg.
35. Carl Nylander, civilingenjör, Nynäshamn.
36. H. G. Turitz, direktör, Göteborg.
37. Carl Ellwyn, lasarettsläkare, Katrineholm.
38. Ivar Morssing, advokat, Stockholm.
39. G. Ernmark, direktör, Stockholm.
40. A. F. Nilsson, civilingenjör, Sundsvall.
41. Holger Forssblad, doktor, Enköping.
42. C. Gust. Andersson, civilingenjör, Eskilstuna.
43. Herbert Tigerschiöld, fil. lic., Stockholm.
44. G. Nobel, direktör, Paris.
45. P. A. K:son Posse, greve, Bergqvara.
46. Joël Svedberg, v. krigsdomare, Uppsala.
47. G. Richard Hedmark, byråföreståndare, Gävle.
48. T. O. Söderberg, direktör, Göteborg.
49. J. H. Jönsson, sparbanksdirektör, Uppsala.
50. Ragnar Söderquist, fil. dr, Harnäs.
51. S. von Stapelmohr, lasarettsläkare, Norrköping.
52. G. E. Hjelmér, apotekare, Jörn.
53. Nils Nilsson, provinsialläkare, Skinnskatteberg.
54. Georg Fogelgren, överläkare, Rånäs.
55. Axel R. Bergman, arkitekt, Djursholm.
56. Carl Gustaf Sundberg, lasarettsläkare, Södertälje.
57. Otto Pettersson, doktor, Traneberg.
58. Bertil Hagvik, sekreterare, Gävle.
59. Ernst Bergenfeldt, lasarettsläkare, Umeå.
60. Leif Ekblom, provinsialläkare, Öjebyn.
61. Albert Grönberg, lasarettsläkare, Vänersborg.
62. Lennart Hartmann, fil. lic., Uppsala.
63. Fred. Been, direktör, Linköping.
64. Oscar Bergström, skogsförvaltare, Gällivare.
65. Axel Carlander, Göteborg.
66. Signe Wikström, tandläkare, Uppsala.
67. Hjalmar Jepsson, ingenjör, Malmö.
68. Carl Z. Hæggström, disponent, Uppsala.
69. Axel Andersson, kammarskrivare, Stockholm.
70. Evelyn Stiernstam, fröken, Uddevalla.
71. Ivan Syk, med. dr, Stockholm
72. Erik Lindorm, skriftställare, Stockholm.
73. Owe Naglo, doktor, Stockholm.
74. R. O. Söderberg, generalkonsul, Stockholm.
75. Bertel Hallberg, borgmästare, Linköping.
76. Gustav Olin, hovrättsråd, Stockholm.
77. Nyköpings Stadsbibliotek.
78. A.-B. C. E. Fritzes K. Hovbokhandel, Stockholm.
79. A.-B. Lundequistska Bokhandeln, Uppsala.
80. Nils Johansson, docent, Ålsten.
82. Olaus Byström, doktor, Stockholm.
83. Per Pehrsson, teol. dr, Göteborg.
84. James Svensson, grosshandlare, Göteborg.
85. Carin Pihl, docent, Stockholm.
86. Sigurd Pira, landsfiskal, Tranås.
87. Harry Neumüller, doktor, Stockholm.
89. Hallmans Bokhandel, Uddevalla.
90. Kungliga Biblioteket, Stockholm.
91. Göteborgs Stadsbibliotek.
92. Ax. Ax:son Johnson, generalkonsul, Stockholm.
98. Otto Lundquist, doktor, Stockholm.

Av

LYCHNOS-BIBLIOTEK

STUDIER OCH KÄLLSKRIFTER UTGIVNA AV
LÄRDOMSHISTORISKA SAMFUNDET

hava utkommit:

1. N. V. E. NORDENMARK, Anders Celsius. 1936. Häft. kr. 10: —, klotb. kr. 12: —.

2: 1. OLAUS RUDBECK, Atlantica. I. 1937. Häft. kr. 17: 50, klotb. kr. 19: 50.

2: 5. » » » Taflor. 1938. Häft. kr. 17: 50, klotb. kr. 19: 50.

Av

LYCHNOS

LÄRDOMSHISTORISKA SAMFUNDETS ÅRSBOK

hava utkommit:

Årg. 1936, 1937 och 1938 à kr. 12: — häft, i klotb. kr. 15: —.

Anmälan om inträde i Lärdomshistoriska Samfundet emottages av *Lärdomshistoriska Samfundets Sekreterare,* adr. Uppsala, som lämnar upplysning om för Samfundets medlemmar vid direkt rekvisition gällande priser.

Pris häft. kr. 17: 50, i klotband kr. 19: 50

(Bibliofiluppl. om ett hundra numr. ex., inb. i halvfranskt band kr. 75: —, obundet ex. kr. 65: —)

UPPSALA 1938
ALMQVIST & WIKSELLS BOKTRYCKERI-A.-B.

